

زاراوه سازیی پیاوانه

«المصطلح النیاسی»

مسعود محمد

کیشانهی زانستی و هونهری و ئهدهبی له گه‌ل دا کردوو. به ریکهوت کورد گوتوهتی (بەرد) عه‌ره‌بیش گوتوهتی (حجج). به‌لام به مه‌به‌ست و به ئه‌رك و لیکدانهوه کورد له بری (قواعد اللغة، قواعد الاملاء) ریزمان و رینوسی دۆزی‌یه‌وه، زۆر جارانیس لهو دۆزینه‌وه‌یه‌دا هه‌له‌ی وه‌های کردوو که ناشی ئاپۆره‌ی ئاخپۆهر له داهینانی وشه‌ی عاده‌تی دا هه‌له‌ی ئه‌وتۆی بکات وه‌ک که زمانزان هاتوو له بری (ضمیر، Pronoun) زاراوه‌ی (راناو)ی په‌سه‌ند کردوو یاخود زۆر که‌س له جینگه‌ی (فعل)ی عه‌ره‌بی (فرمان)یان به‌باش زانیوه که‌چی وشه‌ی ناپه‌سه‌ندتر له (راناو، فرمان) به زۆره‌ملی نه‌بی هه‌ر ده‌ست ناکه‌وی: وشه‌ی (راناو) نه‌گه‌ر له پیشگری (را - راهاتن - راپسکاوتن - رابووردن...) و وشه‌ی (ناو) په‌یدا بووی وه‌ک ئه‌وه‌یه‌ لۆکه به ئاسن دا بدرووت چونکه پیشگری (را) هه‌ر له‌گه‌ل کاردا دیت. که‌س نه‌ی بیستوو گوترا‌یی: رابه‌رد، راعه‌لی شیش، رازورنا... ئه‌گه‌ر له (ئه‌را) به واتای (بو) وه‌هاتی ده‌بی بگوتری (ئه‌رای ناو) وه‌ک که هه‌ندیک ده‌نسوسن (بۆناو). هه‌لبه‌ت بۆناو له‌گه‌ل ناقبۆلایی خوی دا په‌سه‌ندتره له راناو. وشه‌ی (فرمان) هه‌مان (فرمان)ه که به واتای (امس) هاتوو: نه‌خویندوووی کورد له هه‌ندی شۆنی کوردنشین دا ده‌لین (فرمانی خۆم جی به‌جی کرد) مه‌به‌ستیشیان ئه‌وه‌یه که ئه‌مریکی به‌سه‌ریانه‌وه یاخود پیدارستیکی لیان داوا ده‌کری جی به‌جیان کردوو. به‌شیک خۆینده‌واری کورد بۆ ئه‌وه چو که فرمان لهو به‌کاره‌ینانه‌دا به واتای (عمل. فعل) هاتوو ئیتر گورج فرمانیان له جینگه‌ی فعلی ریزمانی عه‌ره‌بی هه‌ل نا، بۆ ریزمانی کوردی.

بی‌گومان رۆنانی زاراوه له هه‌ر بابه‌تیک بیت، گه‌لێک ئه‌سته‌متره له وه‌رگێرانی تیکرای بابته، چونکه ده‌شی بابته هه‌ر چی یێک بی بدریته‌وه به هوش و بی‌زانین و سه‌قافه‌ت و له‌وانه‌وه دارشتنیکی سه‌رحه‌می بۆ رێک بخه‌ری به‌ زمانه‌ی که وه‌رگێرانه‌که‌ی بی‌ده‌کری، له‌وه‌وله‌ش دا وه‌رگێر ده‌توانی به بی پیوست رینگا کورت و درێژ بکاته‌وه تا ده‌گاته ئه‌وه‌ده‌قی که واتای بابته‌ی وه‌رگێردراوه‌که راده‌گه‌یه‌نی، که‌چی تاکه وشه به تیکرای و وشه‌ی زاراوه به تابه‌تی ده‌رفه‌تی دلخوازی تیدا یه‌ک جار به‌رته‌نگه‌و خوا بیشت گۆری تیدا له زه‌حمه‌ت زه‌حمه‌تتره تا ئه‌گه‌ر به‌مانه‌وی له بی و نیک چوواندنه‌وه نموونه به‌یینه‌وه ده‌توانین بلین پیکانی مه‌به‌ست له وه‌رگێران دا وه‌ک پیکانی دیواریکه، که‌چی پیکانی مه‌به‌ست له رۆنان، یاخود وه‌رگێرانی وشه‌ی ئاسایی دا وه‌ک پیکانی به‌ردیکه لهو دیواره‌دا، ئه‌مما پیکانی نیشانه له دانانی زاراوه‌دا وه‌ک پیکانی پتیکه به‌وه‌به‌ده‌وه.

ئێ تاکه وشه‌ی ئاسایی و تاکه وشه‌ی زاراوه به‌وه‌دا له‌یه‌کدی جودا ده‌بنه‌وه که:

١ - وشه‌ی ئاسایی له دوو زمان، یاخود سه‌د زمان دا به‌ره‌مه‌ییکی کۆمه‌لایه‌تی مرۆفایه‌تی‌یه، که وه‌ک جریسه‌ی چۆله‌که‌و قاسه‌ی که‌و، تاکه مه‌به‌ستی راگه‌یانندی نیازی ئاخپۆهری په‌چاو کردوو. بی ئه‌وه‌ی گۆنی دا‌یته‌ زمانیکی دیکه له‌وه‌دا ئایا بۆ ئه‌و راگه‌یانندنه‌چ وشه‌ییکی هه‌ل ناوه‌وه‌ له‌وه‌ل نانه‌دا چ شتیکی تی‌خویندوته‌وه. هه‌رچی زاراوه‌یه له سه‌ره‌تاوه مه‌به‌ستیکی نا‌اسایی به‌مل خۆیه‌وه گرتوو، ئه‌وجا به زۆریش له بی چا‌ولیکه‌ری سه‌قافه‌تیکی پیشکه‌وتوووه‌ پیا‌وه‌

۲ - ئاپۇرەي خەلق كە دىن بە يى تۈنۈ بۆچۈنى زگماكيان
 وشەي لىكدراو دروست دەكەن بەسەر بارىكەرىگەي زەوقى
 زسانزانيان دا بەرەو مەبەستى سادەي ئەو ئەركە عادەتى يەو
 دەروڭ كەمبش. وەھا دەبى ساتمەي تىداپكەن چونكە رابەريان
 چراي ناوەكى زمانەكەيانە كە بە نەبزی دلیان لى دەدات نەك
 گلۇبى خوازرايەوئەي فەلسەفەي زمانناسى (فقه اللغة). لەو
 بووارە پروونەو خەلقەكە تۈانى بە لووسولكى و رېكويكى بلى:
 بەرەست، پارزۇنگە، دەمەوانە، زارەراش، دارەمەيت،
 دەستگىش... ياخود هات و لە رى بەكار هينانى ئامىرى وەكو
 كاروبارى جووت و ئاش و خەرەك ناوئىكى لەبارى بۇ ھەرىكەك
 لە وردە ئامرازى ئەو ئامىرانە پەسەندكرد كە لەگەل كارى
 ئامرازەكەدا دەگونجىت. يەككە لەگەل جووت خەرىك نەبوئى
 ناتۈانى لەلاوہ بىر لە وشەي لىكدراوى وەك (بەن كەلمە) بكتاەو
 ياخود (دەستەندو) رۈنىت. باباى زمانزان و پسۈرى رىزمان و
 دەنگناسى و فەرەنگنوسىسى بە ھۆى خنكانى لە گۈمى
 خويندەنەوكانى دا بە درەنگەو ھەناسە لە مەزراى بەرەرەللاى
 زمانە دابكزاكەي خۆى ھەل دەكىشى چونكە دەستورەكانى ناو
 كتيان رىنى دەگرن و خويان بەسەر ھوشى ئاگاۋونى دا
 دەسەپىن كە ئىتر لەوانەيە زاراۋەي دەستوروى ياساى وەھا
 دابرىزى چ خزمایەتى بە زمانى خۆیەو نەبىت و خەلق بە
 بىستى گۈنى قوت بىت.

ئەگەر ھاتبەيە لكە بى ئەزمارەكانى زانست و پىشەسازى و
 تەكنىك كە سەرچاۋەي داھىنانى جۆرەھا دروست كراوى
 سەرسوۋرىنى وەكو فرۆك و كۆمپىوتەر و كەشتى ئاسمانىن بە
 زمانى كوردى و لە مېشكى كوردو بۇ ساختمانى كورد رىسكابان
 ئەوسا زانای كوردىش بە ئاسانى زاراۋەي لەبارى بۇ ھەزاران
 ھەزار ئامىرى وردو درشتى ئەو دروست كراوانە دادەنا، ھەرەك
 لەخوۋە فەلاح زاراۋەي بۇ وردە ئامرازى كاروبارى جووت دانا،
 ھەرەھاش خەرەك رىس و ۋەستای ئاش.
 ئىمە كە بىن بمانەۋى زاراۋە بۇ ھەموو ئامىرو پىشتەو
 بەشەكانى دروست كراۋىكى وەكو فرۆك دابىن پىستە
 لەپىشەو زانستى فرىن بە زمانى كوردى بخونىن و بنوسىن،

كە ئەمە ھەنگاۋىكى سەرەتايى ئەوتۈيە بە ھىچ زاراۋەيەكمان
 ناگەيەنى چونكە خۇمان دروست كەرى فرۆكە نىن وەك كە
 دروست كەرى خەرەك و ئاشى ئاۋىن ياخود بوۋىن: دەبى
 لەپاش بەلەدى لە زانستى فرىن و پى بىردن بە دروست كردنى
 فرۆك ئىجا ئەركە ھەناسەبەرەكەي رەچاۋكردنى فەرمانى ھەرىك
 لە وردە ئامىرەكانى ھەل بگرىن بۇ ئەۋەي بتۈانىن لە دەفتەرخانەي
 زمانى كوردى بەخۆى و فەرەنگە و مەتەل و قەسى نەستەق و
 كەلەپوورى پىشنانى يەو وشەي گونجاۋ لەگەل ئەو فەرمانەدا
 ھەل بۇرىن و لە بارى پىۋىست دا وشەي لىكدراو دەستەواژەي
 سەرلەبەرىش رۇ بنىن بەلكو خاۋاپراستان زاراۋەيىكى پىرەپىست
 ياخود ھەر نەبى خزم بەو ئامىرە دەست نىشان بگەين.
 سەرنجىكى سەرىنى لىمان روون دەكاتەو كەوا رەنگە وردە
 ئامىرى چەند دروست كراوى وەكو فرۆكەو فابرىقەي ھىزى
 ئاتوم و چاپەمەنى روۋبەرۋى دەيان ھەزارو پىرىش لە وشەي
 سەرسەختى دوورە دەستى خزو سەلمان بكت كە ھوش تى دا
 ئەبلەق دەبىت.

زەحمەتى ئەو كارە لەۋەندەش ناۋەستى: پىۋىستە پسۈرۈنى
 لكى ھەر يەك لە زانستەكان و دروست كراۋەكان لە نىۋان
 خۇيان دا ئاگادازى كارى يەكتىرىن، نەكا ھەر تاقمە مى
 رىنگەيك بگرى كە لە ئاكام دا زاراۋەي بەرواژى لەيەكدى جودا
 بۇ وردە ئامىرى ئەوتۈ دابىن ھەمان فەرمان جى بەجى دەكات لە
 دوو دروست كراوى جودادا. راستى يەكەي ئىمە ھەتا ئىستاكە
 نازانىن گەلە پىشكەوتوۋەكان چۈنۈچۈنى بۇيان دەلوئى زاراۋەي
 رىكويك بۇ ھەموو پىۋىستىك دابىن بى ئەۋەي زاراۋەكانيان تىك
 بشالقىن. دەشى بەدەگمەن رىك بگەۋى كە زاراۋەيىكى
 ئاركايۋىلوجى لەگەل زاراۋەيىكى فەلسەفەي مېژوو دزى يەكتى
 بوەستن، بەلام ئەۋەندەي لە خويندەنەو نووسىن دېتە بەر زەپنەو
 دز ۋەستانىكى ئەوتۈي رەچاۋ نەكراۋە. بە ھەمە حال ئىمە لە
 بارىكدا نىن خەفەت بۇ ئەو گەلە پىشكەوتوۋانە بخۈىن و رىبازى
 بى كۈسپيان لە زاراۋە سازى دا بۇرەنگە رىژ بگەين: ئىمە ئەگەر
 بتۈانىن بەرە شېرى خۇمان لە ئاۋ دەربھىن بەسمانە، كە دەشەيم
 بۇ ئەو تەرەزە تى بىنسانەو دەروم مەبەستم روون كردنەۋەي لايەنە

ئەستەمەكانى زاراۋەسازىيە. دەپى بزائىن زاراۋە دانان بەۋەندە يىڭ نايەت دەست بەدەينە قەلەم و بە پى ھۇش پى شكان و دەسلەتتى زان زانيمان بۆ (سپارە) گەرۆك و بۆ (طيارە) فرۆك، فرۆكە دابىئىن. زاراۋە دانان بەر لە ھەموو شتىك پىۋىستى بە زانستى فەرھەنگە سازى ھەيە چونكە لە ئاكام دا بايى فەرھەنگىك وشە رۆدەنىت. ئەوجا ۋەكو گوتم، پىۋىستى بەو زانستە ھەيە كە زاراۋەي بۆ دادەندىت. دواي ئەمە پىۋىستى ھەيە بە زانستى زمان و دەنگناسى و^(۱) ھەموو لكەكانى دىكە كە زمان باۋەشى پىدا دەگرىت. دەپى بەلانى كەمەۋە شارەزايى لە زمانىكى پىشكەوتىۋى ئەم سەردەمە پالپىشتى زاراۋەسازىيەت. دەپى زاراۋەساز ھەستيارو موقلاش و وردىين و سەلىقەدار بىت. ئىمەي كورد لە ھىچ پروپەكەۋە بۆمان نەلواۋە بتوانىن بايى پىۋىست، بگرە دەبەكى پىۋىست، ئامادەي زاراۋەسازىيەت. سوزو عاتىقە ۋەھا دەكات لىرەۋە لوى مىرخاسىكى كورد بە

ئەركى ماددى و بە پادەي لى ھاتوۋى خوى خەرىكى گرتى بەشىكى ئەو كەلىتە زەلى زاراۋەي كوردى بىت، ۋەك كە ماموستا كەمال جەلال غەرىب و مىرخاسى دىكەش بە گىانى لەخوسووردوۋانەۋە چەند سائە خەرىك و عەودالسن.

فەرھەنگە نووسەكانىشمان لەۋ مەيدانەدا ھەستى پەرۇش بۆ زمانى كوردى پالى پىۋە ناۋون ھىندەي ھەنگە كە لە ھەزاران ھەزار گول شەرىت دەمژى بۆ شانە ھەنگونى پورە ھەنگە، ئەوانىش كەشكۆلى سۋال و سەدەقەۋە پارانەۋە لەم و لەۋ بەكۆل دا دەدەن و دىبەدى ترخىتە بە ئەسكۆنى، وشەپەك لە ھەورەمان و يەككە لە ئەردەلان و دوۋان لە بابان و سىيان لە موكرىان دەخەنە تۆمارخانەي فەرھەنگى كوردىيەۋە، سەد ھەزار جار كارىان راست بى و ئەۋەي مردوۋە ھەزار پەخمەت لە گۆرى، ھەرچەند دەرويشى يەكەيان بى گەشت و گەپانىشە چونكە ئەگەر ۋەھايان نەكردبايە فەرھەنگىكى كوردى چاۋى لە رۆزگار ھەل نەدەھىنا. تا دەھات فەرھەنگە نووسى كورد لە بنگە سەقانى يەكانى ئەم جىھانەدا دەبوون بە پىۋىستى فەرھەنگە و دەكەوتتە گەشت و پىشكىنەۋە (گورگان نىرە ھەرى مەلايان دەخوارد) مەگەر لە

خەون دەنا فەرھەنگى كوردىيمان بە چاۋى خومان نەدەدەيت. ئەۋەندەي زانپىست نەم بىستوۋە تا ئىستاكەش بەخونىدن و شەھادە چ كوردىك بوۋىتە پىۋىستى شارەزاي فەرھەنگە و زاراۋە، خو ئوساش ھەر دەمىنەتەۋە فەرھەنگە رىك بخىرىت و زاراۋە سازبىرىت، نايەتە باۋەرىشمەۋە كەسىكى كورد لە بەرنامەي دا بىت بۆ كۆ كوردەۋەي وشەي كوردى كەشكۆلى دەرويشى بە ئەستوۋە بگرىت. بى گومان تا ئەو رۆزەي لى زانى فەرھەنگە و زاراۋەي كوردى لە كورد پەيدادەپى ئەگەر وشەي كوردى بە نووسىن نەپارىزى، ۋەك كە فەرھەنگە نووسەكانمان بەشىكى زورىان لى پاراستوۋە، سامانىكى سەزلەبەرى وشەي كوردى تى دەچىت بەتايەتتى ئەو وشانەي بەسەر زارى ئىلەكان و لادى نىشىنەكانى كوردەۋەن. تا ئەم رۆزەي كە من لە بەرەو كوتايى مانگى دوۋاينى سالى ۱۹۸۵ خەرىكى ئەم نووسىنەم خەرمانىكى بە پۆزى وشەي كوردى لە بابەتتى كەلەپوررى ۋەكو گەپ و مەتەل و بەيت و بالوزەو كىلان و دروون و چىن و جۆرەھا پىشەسازى ۋە كەسب و كارى زەخمەتكىش و پروتارىيا [پروپىتارىيا] كورد لە بىران چۆتەۋە، چى ماۋىشە لەم بابەتە ئەگەر بەسەرى رانەگەين لە ماۋىشەي كورد دا تى دەچىت. بە نمونە كەسابەتتى لىدەچىيەتتى، يان مەنچەل سەي كوردەۋە، يان خەرىك رىسى، يان پەرەكردن، يان درۋىنەۋە خەرمەن، يان يارى سى بازو تۋىنەۋە چەكەندەرەۋە تەندوۋرى سوۋرى و خوازەلى... و سەدان بابەتتى فۆلكلورى ئەۋتۋى بەزەينى خوت دا تى پەپەرىنەۋە بەھىسايىكى سەرىپى لىك بەدەۋە چەندىن سەدان لە وشەي كوردى سەر بەم وردە كارانە ھەتا ئىستا لە بىران چۆنەتەۋە لە دەقتەر خانەي زمانەكەمان شوورانەۋە. زەخىرەيىكى لە زاراۋەي ئەۋ بابەتە فۆلكلورى يانەدا ھەبوۋ ھى ۋەھاي تىداسوۋ بىتە بىچەي زاراۋەي زانستى، يان مىكسانىكى، يان ھەرچى دەپى بابىنى ۋەك ئەۋەي لە يارى (تۋىنە - نان نانانى) شۋىنىكى يارىكەي لى دەست پى دەكراۋ ھەر جارى بۆ ئەۋى دەچۆرە پى دەگوترا (سەرشار). دەشى ئەم وشەپە بۆ گەلىك بابەتتى گرىنگە بەكاربەندىرى ۋەك كە بلى: سەرشارى پىرۆزە كشتوكالى بەكەي

نەرزوورو ناوچەى پىنجوين ئاواى سەيىد سادقە . لەيارى
 يەلىكانى - ھەلووك) وشەى پەلىك رىشەى دەچىتەو بو
 سىزوونكى زىدە كۆنى زمانى كوردى: ئە كۆنى ھەرەكۆنەو
 بىشگرى (يك) بۇ نىسبەت بەكار ھاتوو بەلام دەنگى (ك)ھەكى
 سوواوو ئىستا ماوتەو دەنگى (ى). لە خویندەنەووم دا دىتوومە ،
 مەنوستايانى تۆزىنەو لە پەھلەوى و بەرەژوورتر دوو وشەيان
 خۆزىسوتەو تا ئىستا پاشگرى (يك)يان پىو ماو ئەوانىش دوو
 ىشەى (تارىك، نەزىك)ن. لە رنى قىاسەو ھاشكراپە وشەى
 (پەلىك)ىش برىتى بە لە (پەل + يك) چونكە ئەو دارە بچووكەى
 ى دەگوتىرى (پەلىك) لە سەرنكى يەو پەل دەكرىت تاكو بە
 دەسپەل لى بدىرت و ھەل بەزىتەو . لە سەرنج گرتى خۆمەو
 ىھەى بۇ دەچم كە رىزەىكى نىسبەتى كوردى ھەك (پەنامەكى ،
 شەوەكى ، دەركى) شىوەىكى گۆراوى ئەو رىزەى نىسبەتى كۆن
 كە بە ھۆى (يك) پىك دەھات واتە لە بنەرت دا (شەوك ،
 نەرىك ، پەنامىك . .) بوون و لە بەكارھىنانى بى نووسىن دا
 گۆراوون . بە ھەمەھال لە گۆرانى شىوەى ئەو رىزەى ، ئەگەر
 گۆرابى ، چ زەرەنكىمان نەكردوو دەتوانىن سوودى لى بىنىن
 بەتايەتى لە رىزە نىسبەتى ئەو و شانەى كە لەگەل تاكە دەنگى
 (ى) خۆ بە دەست نىسبەتەو نادەن : ھەموو ئەو وشانەى
 كۆتايى يان بە (ى) دىت ھەك (ماسى ، سەى ، تروزی . .) لە
 نىسبەت دا (ى) بە خۆيانەو ناگرن . ئىجا ئەگەر بلىن
 (ماسىەكى ، سەپەكى ، تروزیەكى . .) رىزەىكى رەسەنى
 كوردىمان بەكارھىناو . ئەو وشانەش كە وصفیان تىداپە ئەگەر
 (ى)يان بە دوادا ھات بۆ لای تجرىد Abstract يان دەباتەو ھەك :
 جوانى ، ئازابى ، لەسەرخۆى . . لىرەش دا كە گوتمان
 جوانەكى ، ئازابەكى ، لەسەرخۆ يەكى لە گرتى تىكەل بوونى
 نىسبەت و تجرىد رىزگار دەبىن . نمونەىكى روون كەرەو تر لە
 وشەى (دز) دەھىنەو : كە گوتمان (دزى) يەكسەر بۆ (سرقە)
 دەچىنەو .
 (سارقى) دەبىتە (دزەكى) . نىسبەت بۆ (دزى) دەبىتە
 (دزەكى) . نىسبەت بۆ (دزەتى) دەبىتە (دزەتەكى) . ھەك كە
 لە ئىنگلىزى دا وشەى pecune دەشى بىتە pecunious بە واتاى

خاوەن پارە . ئەمىشان لەگەل پىشگر دەبىتە impecunious بە واتاى
 بى پارە . impecuniosity دەبىتە بى پارەى ، إفلاس . pecune بە
 پىشگر و پاشگر و بە تەنھا چوار وىنەى ھەرگرت .
 سالى ۱۹۷۵ كە لە كۆرى زانىارى كورد بووم لىژنەىك بە
 دەمراستى خۆم بۆ زاراو پىك ھات ، بە ئەندامەتى ماموستايان
 شوکور مصطفى ، ھىمەن موكرىانى ، د . ئاوپرەحمانى حاجى
 مارف . دەورى ھەزار زاراو پىك سازدراو لە بەرگى چوارەمى
گۆفارى كۆر سالى ۱۹۷۶ بۆلاوكرابەو . لەوئىش دا لىژنە
پىشگرى كورد لە بەكارھىنانى پاشگرى (ەكى) بۆ رىزەى
 نىسبەت . پىشەكى و لىستەى زاراوكان لە لاپەرە ۴۳ تا لاپەرە
 ۴۷۹ى ئەو گۆفارى پرکردەو . شايانى باسە كە يەكەم جار ئەم
 (يك)ى نىسبەت و (بە) ناوى مەعنا [ھەردوو يان بوونەتە «ى»]
لە گۆتارىكى د . فاروق عمر صدىق كە لە ژمارەىكى گۆفارى
كۆرى زانىارى كورددا بۆلاوكرابەو كەوتە بەر گونى كوردى
عىراق . كۆر سالى (دەست سەراىرەى) (سەراىرەى) (سەراىرەى)
 ھەك خوینەر دەبىتە ئەم شىرەتەى تى بىنى و لىكدانەو بە لە
 تاكە وشەى (پەلىك)ەو ھات كە داروچكەىكى يەك . لە يارى بە
 كۆننەكانى كوردەوارى بە . بى گومان ھەرچى كە لەپوور ھەبە لە
 پۆشاك و خۆراك و يارى و وردە پىشەسازى و كەسب و كارى
 گوزەران ، سەرلەبەريان ، خاوەن وشەى ئەوتۆن كەلكى
 فەرھەنگە و زاراو يان پىو بىت . نمونەىكى دىكەى ئەم رايەم لە
 خانوو دروست كردنى لادى ھەردەگرىن . دەزانىن خانووىكى
 دىواری ھەل نرابى و سەرى نەگىرابى پى دەلن (كەيل) ، ھەر
 يەككىش لە ژورەكانى ئەو خانووە پى دەلن (چاوە) . بەو پى بە
 چاوە بە بۆشايى دەورەگىراو دەگوتىرى . ھەر چونكە ئەستىرك
 پىشەوەى كراو تەو پى دەلن (چاوى ئەستىرك) نەك (چاوەى
 ئەستىرك) لەمەو دەتوانىن وشەى چاوە بۆ (حجىرە ، cell) و ھەموو
 ئەو ئەندام ياخود دروست كراوانەى خاوەن بۆشايى دەورەگىراوون
 بەكاربەئىن . مىللەتە پىشكەوتووەكان شەرم ناكەن لە
 بەكارھىنانى cell كە لە بنەرت دا بە ژورى ژىزەمىن دەگوتىرى
 ئىمەش نابى كۆمە بكەين لە بەكارھىنانى چاوە و غەبرى چاوە بۆ

مه به ستيكى له گه لى بگونجيت .

له نمونهى چوونهوه بو بنه چه كى زمان هم ته جره به يى خوم ده هينمه وه : له گوتار نيكم دا بو چوونيكى هه له وه هاى لى خوش هينام كه وشه هه ناسه هيمامى تيدايى بو دهنگى (ه) كه له هه ناسه سواري دا ده بيستري ، كه رتي (ناسه) ش به نه زانراوى ده مي نيته وه . دواتر له كتبيى (فرهنگ⁽¹⁾ ايران باستان) دا خو نيندمه وه كه له ئاقيستادا (هن) به واتاي نه فمس وه رگرتن يا خود هه ناسه هاتووه . له وه وه هه له ي خومم به سه رگرتوه زانيه (هه ن) ي هه ناسه هو (هن) هيه وه همزه كه ي گوراوه به (ه) . دواتر سه رنجم بو هوه كشا كه له خو نيندمه وه دا ديتومه (اسه) له ئاقيستادا به واتاي (خورا) به كار هاتووه كه هويش له (هت) به واتاي خواردن وه رگيراوه ته نانهت (كرگس) له (كهركه اسه - كهركه تا سه) وه هاتووه به واتاي ته ير خور (لاپه ره ۲۲۳ فرهنگ ايران باستان) له وه وه تى گه يشتم (هن ناسه) بوته (هه ناسه) به واتاي هه واخواردن . ئنجا ئيستا كه ده ليم نه گه ر (هه ن) بكه ين به پيشگر بو هو وشانه ي له پزيشكى يا خود كيما يا خود هه ر زانستىكى ديكه بيت ده خلى به سه ر هه ناسه وه هه واوه هه يى كارىكى سوو دبه خشمان كردووه وهك بلين : هه نگر ، هه نده ر ، هه نه ست ، هه نكورت ، هه نمز . . .

به بو نه ي هاتى وشه ي (كهركه) وه ده ليم ، به يى بو چوونى خوم واده زانم وشه ي (كه له باب) كه له به رى سوران (كه ره باب) ي يى ده لين له (كه هركه باب) هوه هاتووه به واتاي (مه لى بابانه ، نين) ، ته نانهت (كه له شين) يش له (كه هركه شين) هوه به واتاي مه لى وهك شير هاتووه به لام دهنگى (ر) ي لاواز تى دا گوراوه به (ل) وهك ده ش زانين له كو نى كو نه وه دهنگى (ل) له كوردى دا نه بووه چونكه ئاقيستا دهنگى (ل) ي تيدا نى يه . سه رنج بگريت ده بينيت (كه له باب) وهك هوه يه بلينت (كه له كه ل - باب باب) چونكه هه ردوو وشه ي واتاي نيرايه تى ده گه به نن كه چى (كه هركه باب) پر به پستى هو مه له يه .

نمونه ييكى ديكه له چوونه وه بو بنه چه كى زمانه كه مان :

پيشگرى (وه) له (وه رچه رخان ، وه رگرتن ، وه ركه وتن . .) دا

كه وا جور نيك سوورانيان تيدايه ده چيته وه بو فعلى (فه رته ن) ي ئاقيستا به واتاي سووران و خول خواردن . شا يانى باسه بلية (فه ر ، وه) له فارسى ئيستا كه دا به رچاو ناكه وينت .

وشه ي (په ز) له ئاقيستادا (په شوو ، په سوو) بووه . له وه وه دياره (شروان) له (په شووان) هوه هاتووه كه فارس كردويه تى به (چوبان) . ده توانين وشه ي (په ز) كه ته مه نيكي سى هه زار سالى هه يه بكه ين به سه رچاوه بو هه ر زاراوه ييكى ئازه لئاسى و به يته رى كه پيوه ندى به مه ره وه هه بيت .

زورم يى خوش بوو كه زانيم له ئاقيستادا وشه ي (ئافه نت) به واتاي ده فرى ئاو هاتووه (لاپه ره ۶۵ له فرهنگ ايران باستانى ناويراوى) . له وه وه زانيم (ئاقتاوه) ي ئيستا كه مان هه مان (ئافه نت) ي ئاقيستايه واتا كه ي گوراوه بو (ده فر) و نوونه كه ي سوواوه و سه رله نوئى (شاو) ي خراوته وه سه ر . دياره (ئاف) ي ئافه نت و واتاي (ئاوه) . زور به له بارى ده توانين (ئافه نت) كه مانى حه لالى كورده له برى (وعاء) به كار به ينين وهك كه نه (ئاقتاوه) دا جيگه ي (وعاء) ي گرتو ته وه ، بو شمان هه يه كه رتي (ئاف) بكه ين به پيشگر بو هه ر وشه يه كى پيوه ندى به (وعاء) هوه هه بيت .

بى گومان ئاو پر دانوه له رابووردوى زمانه كه مان يارمه تى يه كى

گه ره مان ده دات له روئاسى زاراوه و وشه ي عاده تش د راستى يه كى ، زاراوه هه تا له وشه ي نه بيستراو ساز بدرت كه من خه لقى لى ده سه نگرينه وه : به نمونه ، كه ده لين (ئوكسو جين . مولد الحموضه) پيمان سه ير نى يه . به لام كه گوترا (ترشه زى وشتمان ده كات . هم (ترشه زى) يه يقياس له (شفته زى - كه گوراوى جفته زى يه) ديت كه به ئافره تيك ده گوترى له ساليكه دوو جار زابيت . جگه له م لايه نه ، هه ل نانى پيوه ندى نه نيوان زمانى ته ده يى ئيستا كه مان و زمانى كو نينه مان ، خو ي نه خو ي دا گه شه كردنيكى بايه خدارى روئشبيرى كوردى يه .

چى گوتم له و روويه رانه دا ده روازه بوو بو ناو باسى زاراوه سازى كه نه گه ر مافى ته واوى يى بدرتى ده يى به هه ناسه يه كى دريژتر ريگاي چوونه ناو باسه كه هه موار بگرتى به ر له وه ي

قەلەم لە ناوهرۆکی بگه‌ڕێ: هەر وهك مرۆف به خو‌پاھینانی مانگه‌ھاو سألها ئنجا ده‌یته سوارچاك هەر وه‌هاش به سهرنج گرتن له زمان و به ئەم دیو ئه‌و دیو کردنی پینك هینه‌ره‌کانی و هەل سەنگاندنی ئاخواتنی عاده‌تی له‌ پرووی ده‌سه‌لاتی داریشتی وشمو ورد بوونه‌وه له جو‌ری زاراوه‌ سازی له لایه‌ن ئاخیه‌وری جو‌رنه‌وه

بو‌نسه‌چه‌کی زمانه‌که‌و به‌یه‌کدی گرتنی زمانی کوردی له‌گه‌ل زمانی دیکه‌ له‌ پاره‌وی وشه‌ پ‌وان داو‌گه‌لیک باری‌دیکه‌ی سهر به‌زمان و جو‌ری ئاخواتن و تیک هەل کیشانی وشه‌و تیک به‌ستی رسته‌و. هتد زمانه‌وان هیزی زاراوه‌سازی تیدا به‌ره‌و فراژوتن ده‌یته‌وه.

به‌ دوا ئەم تێبینی و‌پروون کردنه‌وانه‌دا دینن بو‌سه‌ر چه‌قی باسی زاراوه‌سازی پ‌وانه‌ له‌ کوردی‌دا.

جاریکی دیکه‌شی دان به‌وه‌دا ده‌هینم، له‌ وزه‌ی من و هیچ که‌سیک دا نی‌یه، بتوانی نیگای خو‌ی وه‌ها فراوان بکات هه‌موو زانست و ته‌کنیک و دروست کراوه‌ سه‌سو‌وپ‌ینه‌کانی سه‌رده‌م بگه‌ڕێته‌وه. خو‌ ئه‌گه‌ر که‌وانه‌ی قسه‌ لیکدی بکیشینه‌وه‌ ده‌لێن چ جایی کورد یاخود میلیله‌تی له‌ کورد پیشکه‌وتووتری وه‌کو عه‌ره‌ب، بگه‌ره میلیله‌ته‌ هەل کیشیه‌کانیش ناتوانن له‌ زمانی دایکه‌زای خو‌یان زاراوه‌ سازیده‌ن بو‌هه‌موو ئه‌و که‌رسته‌ هه‌مه‌ چه‌شنه‌یه‌ی که‌ خو‌یان دروستیان کردوه‌. . . له‌ ناچاری‌یه‌وه‌ به‌ره‌و ئه‌و به‌رزه‌وه‌نده‌ چوون که‌ رازی بن به‌ زاراوه‌ی زمانیکی له‌ کۆنه‌وه‌ سه‌لمینه‌دراوه‌ بینه‌ سه‌رچاوه‌ ئه‌ویش له‌ پله‌ی یه‌که‌م دا لاتینی‌یه، به‌وه‌ش دا خزمه‌تیکی گه‌وره‌ی هاوچه‌شن کردنی سه‌قافه‌تی میلیله‌تان کرا چونکه‌ ماوه‌ی تیک گه‌یشتیان به‌ هه‌زاران هه‌زار زاراوه‌ی موشته‌ره‌ک کورت کرده‌وه. ده‌بینن له‌ ته‌له‌فزیو‌ن زۆربه‌ی زاراوه‌کانی فیلم سازی سو‌قیه‌ت و پۆلۆنیاو ته‌لمانیاو فره‌نسه‌. . . یه‌ک شته‌ مه‌گه‌ر له‌ رینوس دا فره‌قی پ‌ی‌بکری. له‌مه‌وه‌ پ‌ی‌کۆمه‌ کردن ده‌لیم، ئیمه‌ی کورد که‌ یه‌که‌جار دا‌پرواین له‌ کاروانی زانست و خو‌یندن و ته‌کنیک ناشی خو‌مان بچه‌ینه‌ ژیر باره‌ قورسه‌که‌ی وه‌رگه‌ڕانی ئه‌و وشانه‌ی له‌ زمانه‌ پیشکه‌وتووه‌کانه‌وه

به‌ دنیا‌دا بلا‌وی‌ونه‌به‌وه‌ وه‌کو ته‌له‌فون، کۆمپیو‌ته‌ر، ستراتۆس‌فیر، په‌نچه‌ر. . . چ پ‌یوست نی‌یه‌ ته‌له‌فون بکه‌ین به‌ (دووره‌ ده‌نگه‌) چونکه‌ پ‌وی‌ه‌رووی زۆر وشه‌ی دیکه‌ ده‌بین که‌ نه‌توانین بو‌ سه‌ر کوردییان وه‌رگه‌ڕین. خو‌و به‌خت له‌ کۆنه‌وه‌ دووربین له‌ بری ته‌له‌سکۆپ به‌کار هات: هەر وشه‌ییکی ئه‌وتوی هه‌بی باوه‌شی پ‌یدا‌ه‌گرین و په‌نگه‌ لاریم نه‌بی له‌ پ‌ی‌وانه‌وه‌ مایکرو‌سکۆپیش بکه‌ین به‌ (وردبین) چونکه‌ له‌گه‌ل سه‌لیقه‌ ده‌گۆنجیت و له‌ وشه‌ بیگانه‌که‌ کۆتره‌و خزمیشه‌ له‌گه‌ل ده‌وربین له‌م تێبینی‌یه‌وه‌ بو‌ دوو خالی گرنگه‌ ده‌روم:

① یه‌کیان ئه‌وه‌یه، هەر وشه‌ییکی توانرا پ‌ی‌ئوه‌ی زه‌ق له‌ چاوان بچه‌قی، بکری به‌ کوردی با بکری چونکه‌ هه‌روه‌ک شه‌ر به‌ زه‌ق و سه‌لیقه‌ نافرۆشین شه‌ر به‌ زمانه‌که‌شمان نافرۆشین. پ‌استی‌یه‌که‌ی چونکه‌ رینوس‌مان به‌ پیتی عه‌ره‌بی یه‌ به‌ده‌ست خو‌ت و خو‌م نی‌یه‌ وشه‌ی کوردی به‌و رینوسه‌ له‌ با‌رت‌ر دینه‌به‌ر چاوه‌سه‌ست له‌وه‌ی وشه‌ی بیگانه‌ی پ‌ی‌بنوسین. به‌ نمونه‌ وشه‌ی Transmogrification یاخود Transubstantiation زۆر به‌ زه‌ق و زۆپی خو‌ی به‌ ده‌ست رینوسوسی کوردی‌یه‌وه‌ ده‌دات (تره‌سه‌ستانیشین). په‌نگه‌ له‌و باره‌دا که‌ هەر چارمان نه‌ما وه‌ها باش پ‌ی‌ئو‌ جو‌ره‌ وشانه‌ به‌ رینوسوسی لاتینی بنوسین. به‌ هه‌مه‌ حال ئیمه‌ له‌ مه‌یدانیکی به‌رتسه‌سک دا ده‌توانین مل بنینه‌ وه‌رگه‌ڕانی زاراوه‌ سه‌خته‌کانی زانست و ته‌کنیک، که‌ چو‌ونه‌ ناو رابه‌له‌کانی کارگه‌و بنگه‌ ئاتۆمی یه‌کانه‌وه‌ سه‌رده‌ریان لی‌ناکه‌ین چ جایی ئه‌وه‌ی له‌ ناوانیان ر‌ی‌گۆرکی دل‌خوازانه‌ بکه‌ین.

② دوهمیان ئه‌وه‌یه که‌ هەر هاتین زاراوه‌ی بیگانه‌ به‌کاربه‌نین ناشی به‌ زۆره‌ملی زاراوه‌ییکی زه‌ق و زۆپ به‌سه‌ر زمانه‌که‌مان دا به‌پ‌ینین ماده‌م پ‌یشت‌ر زاراوه‌ی یه‌کیک له‌ زمانه‌ رۆژه‌لاتی‌یه‌ کانمان به‌ ناودا بلا‌وی‌وو‌یته‌وه‌. من ئه‌گه‌ر زووتر له‌ وشه‌ی ئوتۆمۆبیل - ترومبیل رانه‌هاتبامایه‌ چ لاریم له‌ (سیاره‌) نه‌ده‌بوو هه‌رنه‌ پ‌ی‌ چونکه‌ ئه‌میان کورتره‌. که‌ هه‌ستی زگماکی زمانناسیم به‌سه‌ر هه‌ناسه‌ی وشان دا پ‌اده‌گرم فه‌له‌کیاتم پ‌ی‌په‌وانتره‌ له‌ ئه‌سترو‌نۆمی ریازیاتیشم پ‌ی‌ له‌ با‌رت‌ره‌ له‌ ماته‌ماتیک. ئه‌گه‌ر له‌

سهره تاوه بهو وشه رۆژئاوایی یانه راهاتباين پیوست نهدهما بهوهی لیبان بادهینهوه بو سهر عهره بی ههروهك ئیستاكه زهوقم له (تهلهفون) هوه بو (هاتف) راناگويزم مهگه تۆبزی له خوم بکه، له عهقیدهو پهستن و ماملهتی رۆژانه مان دا چهندين وشه ی عهره بی بۆمان بۆته فهرهنگۆکی ئاخاوتن، چ پی ناوی کۆمه بکه یین له زاراوه ییك که به کوردی پهیدانه کړی عهره بی په که ی به کاربهینن. تو له کورد بگه پړی و سهیری تورك بکه: په نجبا سال دواي پشت له ئیسلام و عهره ب کردن و گوړینی رینووسی عهره بی به لاتینی ئنجا ده لاین و ده نووسن (مع مافیه). خو فارسی هه رخنکاوی وشه ی عهره بی به تا نهوه ی واز له فارسی به که ده هینن بو عهره بی. ته نهها مرچیک هه بی له په سه ند کردنی وشه ی بیگانه بو نه و واتابه ی له کوردی دا وشه ی نی په هه ر هینده به که زهق و سهخت نه بی وه کو ئیسا که ماسی به گهرووی زمانه که مان دا نه چینه خوار.

دواي ئەمه بیینه سهر حیسابی که سیکی خه ریک ده بی له کوردی دا زاراوه دا بی. و سړای نه و مه رجانه ی له سه ره تای نووسیم دا ده ست نیشانم کردن پیوستی هه ره پیوست بو زاراوه سازی کوردی نه وه به شه ره زای زاره جودا کانی کوردی بی و فهرهنگۆکیان بزانی و تا پاده ی بولوان شه ره زای بابته فولکلوری په کانیان بی، چونکه سه ره نه جام هه رده بی په نا بو

زمانه که ی کوردی بیات، ئنجا ته گه ره له و ی دا هه ژار بوو هه رچی زانست و ریزمانی دنیا هه به به که لکی نایی وهك نه وه ی که هه زار تۆن چه مه نتوو هه زار تۆن شیشه و هه رچی که رهسته ی خانوو ته سلیمی ناوه ستای بکه ی ناتوانی دیواریکی خوار هه ل نی. که ده لیم ده بی شه ره زای زاره جودا کان بی هه رگیز له بییر نا که م که بارته قای زانیی نه و زارانه ده بی شه ره زای نووسینی نه ده بی و لکه کانی زانستی زمان بی و تیان دا مه علان بی چونکه له میان دا که رهسته ی پوخت و به یوانه هه به که وا هه م خوی له خوی دا!

سامانیکی زمانی بهو هه م ده بیته ریک خه ری نه و که رهسته به ی به خامی له ئاخاوتنه وه خو به ده ست فهرهنگ و زاراوه سازی به وه ده دات. زمانزانی که به که لکی زاراوه سازی بیته هه ر دوو جوړی

نه ده بی و په مه کی ده گه رته وه خو نه وه ی راستی بی زمانی نه ده بی و ریزمان و لکه کانی دیکه ی زانستی زمان هه مووی هه ر نه مامی بنه داری ئاخاوتن به تایبه تی له زمانیکی وه کو کوردی دا که شیوه نه ده بی به که ی جار تی زور شلکه و به حال شه قلیکی جودا که ره وه ی بو خوی دارشته وه و ریزمانیشی تا ئیستا له سه ر ده قیکی سه لمی ترا و به ته واوی نه وه ستاوه.

زاراوه ساز، پاش شه ره زایی له زانستی زمان و زاره جودا کانی زمانی کوردی. ده بی له به رنامه ی دا بی به ره و ئاسانی و که م نه رکی به وه ریگه ده ریکات. هه تا زاراوه کورتر و ساده تر بی په سه ندره. که ساده بی و کورتی ده ست نه که وت پیوسته هه تا بلوی زاراوه له که مترین ژماره ی که رت سازیدری نهك خوی لیک بکیشینه وه بو ده سه واژه. به نمونه، نه و ئامیره ی مه کینه ی جووت که پی ده لاین (خه رماشه) و گوړاوی (خماش) هه به له (خمش) به واتای (رینه وه) دیت: له کوردی دا ناوی ئاله ت له رنین وه رگه راوه ده گو تر ی (رنهك - له کیشی کوتهك، په سه ت. . که له کوتان و په ستنه وه هاترون). ده بی

ژاراوه ساز بو خه رماشه وشه ی رنهك هه ل بۆیری نهك (زهوی رن) یاخود وشه ی دیکه ی نه وتوی که له ساده بی ده ره چیت. نمونه ییکی دیکه له (پارزین) ده هینمه وه: کابانی ماله کورد (پارزۆنگه) یان لی دارشته وه به واتای (مه صفاة). نه م پارزۆنگه بو هه موو ئامی ریکی پارزین ده ست ده دات و به هوی کورتی و ساده بی به وه بو زاراوه نه رخ ی ته واو ناییت.

هه تا بشی تا که وشه په سه نده بو زاراوه، که نه شیا ئنجا دارنێرا و که بریتی به له وشه ییکی سه ره به خو و زیادی وه کو

پيشگرو پاشگر. كه نو مومكين نه بوو ئنجا وشه‌ی ليكدراو و ناوخته و دسته‌واژه كه بریتین له دوو وشه‌ی سه‌ره‌خوو له دوو وشه و زیادی . . . و . . . هتد.

ده‌بی ئه‌مه ده‌ستووری گشتیمان بی به‌لام نابی ده‌ستوره‌كه به‌لای نافؤلاییمانوه بیات: هر کاتیک وشه‌ی ساده ده‌ستی نه‌دا بو زاراوه په‌نا ده‌بین بو دارپژراو، ليكدراو. . . هه‌لبه‌ت ئه‌م تهرزه کاره‌ش ده‌چینه‌وه بو زه‌وقی زمانناسی و زاراوه‌سازی، هه‌رگیز وشه‌ی له‌بار له‌خووه هه‌ل نافړی بو ناو فرهه‌نگه‌کانمان.

مه‌رجیکی دیکه له‌و بابه‌ته‌ی كه زاراوه‌سازو زاراوه‌ش ده‌گرته‌وه ئه‌وه‌یه كه ناشی له‌ دارپشتن و پیکه‌وه‌نانی زاراوه‌ی بی هه‌موار به‌لاوه بندری بو ئاسته‌نگ و هه‌ل دیران: له‌ سنووری لووان دا کام ریگه‌ کورت و ته‌خته ئه‌ویان په‌سه‌نده. به‌ کورتی ناشی زاراوه‌ساز مه‌رجی قورسی وه‌رسکه‌ر به‌سه‌ر ده‌قی زاراوه‌دا به‌پیتی و پیوانه‌ی وه‌ها ته‌سکی تیدا به‌کار به‌ینی بو خنکاندن ده‌ست بدات نه‌ك ده‌ربازکردن. به‌شی زوری ئه‌و وشانه‌ی له‌ زمانه پيشکه‌وتوووه‌کان دا بو زاراوه په‌سه‌ند کراوون ئه‌گه‌ر په‌خه‌نی ته‌سک و تروسک و پیوانه‌ی وردو مووقلاشیان لی به‌کار به‌ینیت وه‌کو گوزی پووجه‌لیان لی دیت. به‌ نمونه زاراوه‌ی (مربع) جگه له‌ خوی (مستطیل و معین و شبه‌منحرف) پش ده‌گرته‌وه چونکه هه‌موویان چوار گوشه‌یین. وشه‌ی (مستطیل) پش (شبه‌منحرف) و ئه‌و فره گوشانه‌ش ده‌گرته‌وه كه درپژووکه نه‌خشکیش کرابن سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی كه هه‌رچی بوونه‌وه‌ریکی درپژووکه هه‌بی به‌ر واتای (مستطیل) ده‌که‌وی وه‌کو: گورس، مار، کرّم، شه‌قام، کلکی مه‌یموون. . . ئیمه‌ ئه‌گه‌ر جاونه‌چوو قینین له‌ که‌موکووری وشه‌ی (چوار گوشه) و بمانه‌وی زاراوه‌هیکتی بو دابنننن كه هه‌ر ئه‌و بگه‌ریته‌وه ده‌بی بلننن: چوار گوشه‌ی خاوون چوار درپژایی وه‌کو به‌ك و چوار گوشه‌ی نه‌وه‌د پله‌ی. زاراوه كه هات دارپشته‌که‌ی له‌بار و پیوانه‌ی بوو دژه مه‌به‌ستیش نه‌بوو تا پاده‌ی پی ناسینیش نیشانه‌ی پیکابوو به‌زاراوه وهرده‌گیریت و خو‌شامه‌د پشی لی ده‌کریت.

ده‌بی له‌بیرمان بی، له‌ به‌ه‌رت دا وشه‌ی زمانی ناخاوتن كه

هر خوی ده‌بینه وشه‌ی فرهه‌نگه و زمانی ئه‌ده‌بی به‌ ئاره‌زوی ناخپوه‌ر ئه‌و واتایه‌ی به‌خشپوه كه تیمان ده‌گه‌یه‌نی ده‌نا هه‌چ هوینکی به‌ره‌ه‌ست نی به‌ بو ئه‌وه‌ی كه (گوشت) واتای (لحم)، (meat) بگه‌یه‌نی یاخود (پویشت) رابوردوو بیت و (پرش) فرمان. دیاره‌کانی سروشت له‌ده‌ست مروّف دا نین و به‌پیتی ده‌ستووره ئه‌زله‌ی به‌ ئه‌به‌دی به‌ ناچاره‌ی په‌کان روو ده‌ده‌ن، به‌لام دیاره‌ کومه‌لایه‌تی په‌کان له‌ خوازو پینداویست و هه‌ست و نه‌ست و زانین و نه‌زانین و پازی بوون و ناره‌زامه‌ندی. . . و . . . ی مروّف سه‌ر هه‌ل ده‌ده‌ن هه‌ر بو‌یه‌پشه له‌ ولاتیکه‌وه بو ولاتیک باری کومه‌لایه‌تی كه زمان به‌شیکه‌تی تا پاده‌ی پشتاوژوو بوون لیک ده‌ترازین. زاراوه‌ش هه‌ر نه‌بی جی ۵۰ / . ی دلخوازی زاراوه‌سازی ده‌بی تیدا بیته‌وه نیوه‌که‌ی دیکه‌شی ده‌چینه‌وه بو ده‌ستووره‌کانی زمان و پینداویستی وانا به‌ده‌سته‌وه دان. له‌م روانگه‌وه ده‌لیم ده‌بی ۵۰ / . که‌ی خوازی زاراوه‌ساز بو ئاسانی و هه‌مواری و چارپووشی ژیرانه پروات وه‌ك كه جیهانی به‌ره‌ویش بوویه‌وه بو‌ی ده‌پروات. له‌ نمونه‌دا ده‌لیم، کاتی خوی كه ویستمان ناوونک بو (مجمع علمي کردی) دابنننن له‌ پيشه‌وه بریارمان دا ناوه‌که کوردی بیت و هه‌موو وشه‌ی بیگانه‌مان به‌لاوه نا په‌ك له‌وان (ئه‌کادیمی). وشه‌ی ئه‌نجومه‌ن هه‌ل گیرا بو (مجلس المجمع). له‌ نیوان سه‌ره‌به‌ری ئه‌و وشانه‌ی هاتنه‌به‌ر ده‌ست و زه‌ینی ئه‌ندامه‌کان وشه‌ی (کۆر) په‌سه‌ندکرا، چونکه کوردی په‌و واتای جیگه‌و کوبونه‌وه‌ش ده‌به‌خشیت. ره‌خه‌په‌کمان له‌وه‌دا لی گیرا كه (کۆر) بو مه‌به‌ستی کاته‌کی نه‌ك هه‌میشه‌ی ده‌گیری، له‌ وه‌لام دا به‌ نووسین بلاوم کرده‌وه، هه‌موو زاراوه‌ییک له‌م جیهانه‌دا ره‌خه‌ هه‌ل ده‌گری ئه‌گه‌ر چارپووشی له‌گه‌ل دا نه‌کری: بو‌ده‌بی ئیمه‌ زیده له‌ هه‌موو جیهان وه‌ها ته‌سک پیو بین. وشه‌ی (زانبار) به‌سه‌ر (زانین، زانست) دا هه‌لاوادررا به‌ هو‌ی ئه‌وه‌وه كه له‌ ریزه‌ی زانبار، پرسبار، بریار، کردار، گو‌تار. . .) دا لایه‌نی (تجرید) به‌هیزتره‌ تا (زانین). هه‌رچی زانسته بو science ده‌پروات که‌چی کۆر بو‌زمان و ئه‌ده‌ب و زانست و میژوو و هه‌موو لکه‌کانی روشنییری په‌ل

دهاوت. زانيار خزمی (معرفة) یه و پتر له گهل (مصدر میمی) دا رینک ده که ویت، که بلین (کوشار) واتای (مقتله) مان به بیردا دیت نهک (قتل). هه ندیک وها ده زانی زانیا ناوی کارا (اسم فاعل) بیت ئیر که گوترا زانیا ری گویا ده بیته ناوی معنا که چی زانیا خوی ناوی معنایه به لی زیاد کردنی (ی) ده بیته ریژه ی نیسبت وشه ی (دزیا) ده بیته (دزیا) نجا له کار دیت چونکه ناشی بلین: نه و ماله دزیا ره. زور کهس له خوینده واران وها ده زان به اختیار، هوشیار، جووتیار، زانیا نووسیار هم موویان صفتن که چی به اختیار، هوشیار، جووتیار بریتن له (جووت + یار، بهخت + یار، هوش + یار) و بونه ته (صفة). هه چی (زانیا، پرسیار، بریار، نووسیار) ره فیقی (کردار، رفتار، گوتار) به لی زیاد کردنی (ار) ی ناوی معنا نه ونده هه یه تا قمه فیعی یه که هم مووی (ی) یان تیدایه بویه له روالهت دا (یار) ده پسکی. تنها فیعلیک هه بی له و بابه ته فیعی (کریا) که بوته صفة له تهک فروشیاردا. دیا ره له ته سل دا (کری + یار) بووه یه که له دوو (ی) هه ی سوواوه.

هیچ به ره هلستیم نی یه له ودا نه م پاشگره ی (ار) له شونیی گونجاو و باری پیوست دا بچینه پال نه و کارانه ی که پیشتر کورد نه ی خستونه پالیانه وه وه که مشتت، به ستن، دروون، رستن بینه: مشتار، به ستار، دروار، رستار و بلین: درواری رینکه، به ستاری مه حکمه، مشتاری شیرنه. . . به زوریش نه م (ار) هه له گهل تیه ردا دیت: تنها (ره رفتار، مردار) م دبتوه له تینه پیر (ار) ی به خویه وه گرتیی به لام (رفتار) فارسی یه، مرداریش بوته صفة نهک ناوی معنا.

زاراوه ساز ده بی ناگادار بی رووالهتی وشه فیلی لی نه کات وهک نه وه ی که (ار) ی نه بسترکت له گهل (ار) ی به رته تی و (ار) ی وشه کانی (بنار، دیوار، لیوار، هوار. . .) به یهک شت بزانی. له (هه نار، مار، سه گسار، دار) دا نه و (ار) هه بنه رته تی یه. له (دیوار. . .) و هاورینکانی دا (ار) بو لای زهوی ده چینه وه.

سه رنج بگره (هه نار، هه نگوین، هه ندریشه، هه نجیر، هه بنان) هم مووی راگه یه نی شیرنی و شتی خوشه، هه ده لئی

(هه ن) له بنه رته دا به پیشگری نه و مه به سته ی راگه یان دووه. ده شی به به رفه وانی زیندوو بکریته وه.

له نمونه ی به هه له دا چوونی زمانناس (راکردن) ده هه نیمه وه: به رووالهت وها دیاره نه م (را) یه هه مان پیشگری (راگوشین، راوهستان. . .) بیت که چی کورت کراوه ی (هه را) یه به واتای (غان). له فولکلوردا هاتوه: قونده که قونده که له سه ریانان هه را که بوقه و پیت نالیم. ناشکرایه نه م (هه را) یه و (hurry) ئینگلیزی یهک شتن. واده زانم (خیرا) ش هه ر له م ریشه یه هاتوه. له کوردی دا ده نگه (خ، ه) به یه کدی ده گورین وهک که (هه ر) ی کوردی و (خری) فارسی یهک شتن (شاخ، شاه) یه ش نمونه ن (خور، هور، خورن، هون. . . هتد). راکردن، وهک ده زانیت، تینه پیره که چی فیعی (کردن) تیه ره، پیشگری ش سروشتی فیعل ناگورنی. به نمونه: داگرتن، راگرتن، هه ل گرتن. . . هه موویان هه ر تیه رن. (به ر، سه ر) که له شکلی پیشگردا دین چونکه له بنه رته دا ناوی جیگه ن خویان ده بنه مه فعولی فیعله که. ناوانه به کارهینانیکه ریزه پیر (شاد) دینه به رچاو وهک که (هه ل کردن) له واتایه کی دا تی نه پیره. ده لئی: بی تو هه ل ناکه م. واتاسکانی دیکه ی (چراهه ل ده که م، نارات هه ل کرد. . .) تیه رن. له ناخاوتی ئیستا که دا ده گوتری (با) هه لئ ی کرد که تینه پیره. راستیه که ی به ته سل: (بای هه ل کرد) وه ئیستاش وها ده گوتری ولیره دا (با) مه فعوله، فاعیلیش له تصوردایه وهک: سروشت، جیهان. . .

نه م لاباسه پتری به به ره وه یه وهک که بچین بو (تی هه ل کردن) و کنه ی تیدا بکه ین. کاری دیکه ش هه ن وه کو: تی هه ل پینجان، تی هه ل دان جی لی کولینه وه ن به تاییه تی له پرووی دوزینه وه ی ده وری (تی) که له پریوزیشنه وه هاتوه و چوینه تی کارکردنی بو سه ر نه و مه فعوله ی ده بی فیعی (پینجان) هه ی بی. کوا مه فعول له تی هه ل پینجان و تی هه ل دان؟ راستیه که ی نه م جو ره توژینه وه یه به لای ریزمانمان دا دینه وه هه رچه ند پیوه ندی یه کیشی به زاراوه سازی یه وه هه ر ده مینی. به هه مه حال پیشگره کانی (تی، بی، لی) که له بنه رته دا

پریوزیشن و بوونه ته پیشگر جیگه ی له بارتریان هیه بو
 نیکولینه ویان، لیره دا هر شهونده ده لیم (لی، تی) هردویان
 گورای پریوزیشن (له) ن: ده گوتری (له) دارا دوام - لی دوام
 (له تو ناگم - تیت ناگم) هرچی (بی) به له پریوزیشن
 (به) وه هاتوو: به نیمه یان گوت - بیان گوتین، به دارا ده لیم،
 بی ده لیم. هر سی پیشگر له گه ل (فعل) دا دین به لام (لی،
 بی) له گه ل رسته ی (مبتدا و خبر) دا دین که فعلی ناشکریان
 نی به وه ک: لیت رازیم، پیمان شادن. ثم رستانه له کونی
 کون دا فعلی (سرون، verb Tobe) یان هه سوو سواون . . .
 چونکه پیشگری فعلیش هیچیان به ناو و پاناوی نه لکاووه
 نانوسین. به مهنده لهو سی پیشگره واز ده هینم چونکه له باسه
 سه ره کی به کم داده برن.

هر له زمینه ی ناگا له خو بوون ده لیم پیشگری (را) جودایه
 لهو (را) یه که له (تی) رار ویشتن، تی راجوون، تی راکردن،
 تی رادیتن . . .) دا ده دیترین. هرچی ثم (را) یه دوابی به
 ته واوکه ری پیشگری (تی) یه واتای (ناو، ناوهرۆک) ده گه به نی.
 تی رار ویشتن له واتای (به ناو دا ر ویشتن) نزیکه،
 تی راجوونیش (چوونه ناو) ده گه به نی. ئنجا دیسانه وه نابی
 پیشگری (را) و ته واوکه ری (تی) له گه ل ته واوکه ری (له) تیکه ل
 بن که ئویش هر (را) یه. ده لئی: له پهنجوین را دیم. له
 من را دیارن. له زاری سلیمانی ثم (را) یه نی به له جیاتی
 ده لئین: له پنجوینه وه. له منه وه. به لام دهر نه که وتنی له زاری
 سلیمانی بی نیازمان ناکات له وهی سه رنجی لی بگرین و
 ته نگه . . .

(بی، تی) هردویان ته واوکه ریکیان هیه (دا) که ئویش
 به پروا لهت وه کو پیشگری (دا) خو ده نوینی. لیره ش دا پیوسته
 زمانزان و زار اوه سازو فره هنگ نووس ناگادار بن و تیکه ل
 په کتریان نه کن تمانت له نووینیش دا ده بی فرقیان بکری:
 نه گه ر (دا) ته واوکه ریوو ده بی به پیشگره وه بلکیت وه ک:
 پیداهه وه، تیدازیان. نه گه ر پیشگر بوو ده بی له پیشگری
 (بی، تی) جودا بیسته وه ک: تیدادانیشتن teda danistin

پیدازویشتن daogirtin تیدازیان **teraman**.

دیسانه وه نابی (بی) ی پیشگر له گه ل (بی) به واتای (قَدَم)
 تیکه لی به کدی بین: بی لی هه ل برین، بی داگرتن له سه ر
 دوژمنایه تی به واتای (قَدَم) هاتوو. کاغز پیداهه ناردن بو
 پیشگره.

که ده گوتری ده شی دوو پیشگر به دوا به کدی دا بین وه کو
 (تی) وه رینجان، لی هه لاتن، بی راهاتن) ده بی بزاین که وا ته نها
 به هو ی (بی، لی، تی) ثم به دوا به کدی دا هاتنه مومکین ده بی
 ده نا پیشگره ناو داره کانی (هه ل، دا، را، وه) و هرچی هیه به
 دوابه کدی دا نایه ن. (بی، لی) ش پیش (تی) ده که ونه وه:
 لی تی گه یشتن، بی تی کردن.

پریوزیشن (بو) ناوانه وه کو پیشگر دیته به رای هه ندی
 فعله وه وه کو: بو هاتن، بو گه ران، بو هه ناردن، بو چوون . . (بو)
 خو ی له خو ی دا هیما ی بو مه ودا هیه وه ک: بو ت ده مینم،
 بو ت ده گریم. ئنجا به بی باوه ری من (بو) به به ری وه هیه وشه ی
 فره هنگی دروست بکات له گه ل به شیک ی ته و فعلانه ی
 بزوتنه ویان تیدایه. له نووسینی سه رده م دا بو چوون، بو هاتن،
 بو گه ران باون ده می کیشه به سه ر زمانه وه ن. له م بواره وه ده شی به
 مه علانی له گه ل فعلی دیکه ی گونجا ودا به کار بیت وشه ی
 تازه ی بی دابندریت به لام ناشی هه نگاری به رین به و پریوزیشنه
 به او ئیزین، مهیدانیشی له وشه رۆنان دا هر له گه ل فعله،
 چونکه هر له گه ل فعلیش دا بو وشه رۆنان به کار دیت به
 راشکاوی پاناوی لکاو به دوا خو ی دا ده هینیت وه ک: بو ت دیم،
 بو مان راوه ستا، بو یان چوون . . له عه ره بی دا (حروف الجر)
 به پیش پاناوی لکاو ده که ونه وه، نه لکاوه کان حاله تی (جر، نصب)
 ناسه لمینن.

ره چاو کردنی ثم راستی یانه زور گرنگه بو یه کیکی وشه و
 زار اوه دابنیت چونکه هه روه ک دواتر ده رده که ونی پیشگر و باشگر
 دهوریان هیه له دانانی وشه چ له گه ل فعل چ له گه ل غهیری
 فعل دا بین.

که قسه مان له زار او ی کوردی بیت ناچارم تی بینی یکی

لابه لایمی ده ریبیرم ههر چهند یه کسه رو خوئی له خوئی دا به ره و زاراوه دروست کردنه وه ناروات: پیوسته چاو به هه موو نهو زاراوانه دا بگپردرینه وه که تا ئیستا که وتوونه ته نووسینانه وه به تایه تی نهو زاراوانه ی له کتییی فیرگه کان دا بوونه ته بهرنامه ی خوئندن و له دوا رۆژدا به ته وای ده چه سپین. راسنی یه که ی نه وانه ی زاراوه ی کتییی فیرگه کانیا ن داناوه کۆشه شیکی زوریان کردوه بو گرتنی هه موو که لینیك و هه رچی تواناییکی له زماناسی و زاراوه سازی دا هه یان بووه به کاریان هیناوه، به لام دیسانه وه گومان نی یه له وه دا به شیکی نهو زاراوانه پیوستیان به گۆرین یا خود راست کردنه وه هه یه. من ده رفه تم نی یه، لیشم داوانا کرتی، نهو هه موو کتییا نه کۆیکه مه وه و زاراوه کانیا ن هه ل بسه نگیتم، خو نه گه ر نه مه ش بکه م هه له ی هه یچ کتیییکی بی راست نا کرتیه وه به لام به نمونه ده لیم له کتییی فیزیای پۆلی دووه می ناوه ندی له جیاتی (پته و) وشه ی (چر) به کارهاتوه: هه رچی پته وه بو ماده ی یه ک گرتوو دیت وه کو (بهرد، ئاسن)، چریش بو دارستان و لیره وارو پووشه لان و زه مه مند دیت. له باتی (بارست) که خوئی واتای مه به ست ده گه یه نی (بارستایی) به کارهاتوه. نه گه ر به ری کهوت دانهری نهو کتییا نه وه کو من بیان دیتایه له ئافستادا (ئافه نت) بو (وعاء) هاتوه ده هاتن له جیاتی قاب ئافه نتیا ن به کارده هینا چونکه وشه ی قاب هه موو جو ره (وعاء) یك نا گرتیه وه. هه ر له و کتییه دا (تۆیه وانه) له جیاتی (ده مه وانه) هاتوه: تۆیه وانه گه و ره تره له ده مه وانه. فلینی زارکی شووشه ده مه وانه یه.

له کتییک دا دیتم رووداو له جیاتی دیارده هاتوه بو (ظاهرة). رووداو (واقع، حادث) ده گه یه نی. له و کتییه باس کراوه ی فیزیادا هاتوه ده لی: که لینیکی خر هه یه پی ده و تریت (بیبله). جارنی که لین دازراویه کی دریزه نابینه بازنه. وشه ی (خس) یش بو شتی بارستدار ده ست ده دات وه کو توپ، گاشه بهرد. سینو. که لین بارستی نی یه ئنجا نه گه ر نه م رسته یه به ئاگاداری زمانزانیك ریک خرابایه رهنگه بوو بگوترایه (کونیک) بازنه یی. یا خود دائیره یی. له نمونه ی سازاندنی زاراوه به پی

مه به ست سه یرتیکی لاپه ره ۲۱، ۱۲ بکه له کتییی (مصطلحات علمیة - القسم الثالث بغداد ۱۹۸۵) له دانانی کۆری زانیاری عیراق ده بینیت نووسراوه: مغذی ثانوی micronutrient مناخ موقعی microclimate

له م دوو زاراوه یه دا جاریکیان micro به (ثانوی) جاریکیان به (موقعی) داندراوه. بچۆوه بو لاپه ره ۳۳، ۱۷۹ ده بینیت بهرانه ر وشه ی water logging وشه ی (غدق) هاتوه. نه م نمونه یه به لگه ی بابه ت ناسی و زمان زانییه

کاری هه ره گرنگ له زاراوه سازی دا، دوا ی هه موو تی بیینیك وکو کردنه وه ی هه موو که ره سه تیك و پارزانه وه به و په ری لی هاتوو یی و مووقلاشی و وردبینی و فره زانی و پاش بژارده کردنی هه موو وشه ساده کان که ده ست ده دن بو زاراوه یا خود بهرانه ر زاراوه ی زمانه پیشکه وتوووه کان ده وه ستن ئنجا مامله ت کردنی ژیرانه و زانیایانه و مه علانانه و پسپورانه یه له تیك به ستنی وشه چ به دارنی زاوی چ به لیک دراوی چ به ئاوتیه یی و ده سه واژه یی بی. راستی یه که ی، گرنگی نه م کاره له وانه یه مروف کۆمه ی لی بکات و نه و تریت به بهر خوئی هه ل بریت چونکه هه تا بلنی جودایه له بژارده کردنی زاراوه ی حازر به ده ست، یا خود په سه ند کردنی تاکه وشه بو زاراوه. هه ل بژاردنی وشه به زاراوه پیوستی به دوو شت هه یه و به س:

① - به دوا دا گه ران

② - هه ست کردن به سازانی وشه بو زاراوه. هه رچی دروست کردنی زاراوه یه له رینی تیك به ستنه وه و ترای نه و دو مه رجه پیوستی به زانیی ده ستوره کانی دارشتن و تیك به ستن هه یه، نهو زانینه ش سه ره له نوی به ند ده بی به هه ست کردن به سازانی وشه له گه ل وشه، له گه ل پیشگر، له گه ل پاشگر، له گه ل پیشگر و پاشگر، له گه ل نامراز، له گه ل پیشگر و پاشگر و نامراز، ده وری پرپیوزیشن، گۆرانی تیپه ر به تی نه په ر، به رشه قی وشه ی راگه یه نی وه کو (به ر، ده ر. . .) هتد

له م تی بیینی یه ی گۆرانی تیپه رو تی نه په ر نمونه ی

بوون كه رهوه ده هينم: به زوری بیری مروف بوئوه ده چی كه كاری (بوون) له تیپه پرکردن دا ده گۆرئی به (کردن) وهك كه ده لئین: هه ل بوون، هه ل كردن چاك بوون، چاك كردن - فل بوون، فل كردن... كه چی فعلی دیکه هه ن له تی په پرکردنی (بوون) دا جی كردن ده گرنه وهك: تی بهر بوون، تی بهردان - بهر بوون، بهردان - تی بوون، تی بواندن.

(له بهر بوون) ده بیته (له بهر كردن): به مه دا دياره (به) له (تی بهر بوون) دا پیشگره چونكه له تی په پرکردن دا نایته (تی بهر كردن) وهك دیتمان بووه (تی بهردان) له مهش دا وهكو پیشگری بی گومان كاری كرد كه ده بینین:

هه ل هاتن ده نته هه ل هینان
هه ل دیران ده بیته هه ل داشتن

ئه م گۆرانه ی فعل له تی په رو تی نه په ردا ونه ی دیکه ی هه ن وهك ئه م نمونه: نه

تی چوون - تی بردن كه وتین - خستن
دهرهاتن - ده رهینان گه ران - گه ران

(چوون) ده شیبته (هه ناردن) وهك كه بئیی: له خووه نه چوومه سه فه ر، باوكم هه ناردمی.

رۆیشتن چونكه نازاندری بو كۆی به نایته (بردن، هه ناردن) هه رچی چوونه ئامانجه كه ی ئه و سه ری مه علومه. رۆیشتن ده شی بیته رواندن كه له گه ل روانی واتای شین بوون تیکه ل ده بن به لأم ده شی به م جو رهش تی په ر بکریت: کابرا له خووه نه رۆیشت ناچار بوم ده رم كرد، به ریم كرد، وه ده رم نا...

هاتن ناشی بیته هاتاندن چونكه هه ر وهك هاتنی مروف له مروفه كه وه ده بیته بی ئه وه ی ده خلی كه سی به سه زه وه بی هاتاندنیش ده بی به هیزیک جادووی روهی دابی كه له دووره وه بی واسیته مروفه كه راکیشی. هه رچی (هینان) ه بابای هینه ر ده خلی هه به به سه ر هاتنی کابراوه یا به شه خسی خو ی یان به هوینیکی کاریگه ر.

كه بین کاره كان له گه ل پیشگر تاقی بکه یه وه ده بینین واتاو سروشتیان به یه كه وه داخوازی جو ری فعل ده كات به

نمونه، ده لئین:

تی چوون تی بردن

دهرچون ده بردن

به لأم له گه ل پیشگری (وه) ناشی بگوتری: تی وهرچوون، تی وهر بردن چونكه سروشتی (وه) له گه ل بردن نامسازئی بویه ده گوتری (تی وهردان) به لأم هه روهك، ده گوتری: هه ل هاتن، هه ل هینان دهش گوتری: تی وهرهاتن، تی وه رهینان.

به لی گه ران تاقمه فعلیکی بهرچاو په یه داده بن كه به تی په پرکردن، یاخود له گه ل پیشگر دا هه ر جاره خو ی به کاریکی جودا ده گۆرته وه. پیوسته زاراوه ساز، یاخود فرههنگ نووس هه له یان تیدانه كات. لیره دا ده ست بزارکردنی ئه و هه موو کارانه مومکین نی به.

(۱) وشه ی دارپژراو

وهك گوتمان دارپژراو ئه و وشه یه به كه له وشه ییکی سه ره به خو له زیادی ئه وتو پیک هاتی كه سه ره به خو واتا نه به خشیت، به نمونه ده لئین: حه فت، - حه فتوو، چل - چله، کار - کارا، شیت - شیتی.

ئه م وشانه هه موویان له وشه ییک و تاکه یهك دهنگی زیاد كه پاشگره پیک هاتوون. له م بابه ته نمونه ی زورمان هه به وهكو: قژ - قژن، جل - جلك، كولك - كولکن، ناز - نازك

كه ده لئیم (تاکه یهك دهنگ) به پاشگر هاتوو ئاگادارم له وهی كه له هه ندی وشه دا وهكو: قژن، نازك، كولکن قورس كردنیک دیته نیوان کوتایی وشه و ئه و پاشگرانه كه له عه ره بی دا (كسره مختلسه) ی بی ده لئین. زور له زمانه وانان ئه م قورس كردنه به فونیم داده نیین. من له نووسینی دیکه م دا به دریژی له سه ر ئه م قورس كردنه نووسیوه، لیره دا هه ر ئه وهنده ده لئیم هاتنی ئه و قورس كردنه بو تاکه مه به ستی پیکه وه هاتنی فونیمه كانه، هه ركه لزوم به و نه بوو نایه ته ناو وشه، كه ههش بوو ئه گه ر لزوم نه ما

هەل دەستی. بە نموونە، دەگوتری: شیلیم. لێرەدا قورس کردن له نیوان (ل، م) هەیه بەلام که گویت (شیلیمە که یاخود شیلیم کپی) قورسایە که هەل دەستی. که گویت (شیلیممان کپی) قورسایە که دیتەو. . . لێرەدا چی دیکە لەسەر ئەم باسە ناپۆم.

لەبەرای وشە دەنگی (ب) ناوی کارا دروست دەکات وەک: بکوژ، بخۆ، زۆر بلی. . .

لەناو وشەدا تاکە دەنگی ناوگر دیت وەک:

پشکووتن - پشکاووتن، بزووتن - بزاووتن، گنج - گرنج، قژ - قرژ، بووردن - بوواردن، ژمران - ژماردن.

که بەدوادا بگەڕین سەدان وشە ئەوتۆ دەدۆزینەو بە لێ زیاد کردنی تاکە دەنگ بوونەتە دارپێژراو.

لێرەدا پێوستە تی بێنی ئەو بکەین که هاتی دەنگ، چەندیکێ بێ، بۆ سەرەتا یاخود کۆتایی و ناوەندی وشە بە مەرجی گۆڕینی واتا بە پیشگرو ناوگرو پاشگر دەژمێردری. با ئەوەش بلیسم که من له ژیر سەرەناوی (دارپێژراو) دا بۆ شی کردنەوی بەشیکێ زاراوەکان دەچم ناچار دەم له زۆر باردا نموونە له غەیری دارپێژراویش بەینمەو چونکه واتاکێشەکی (تداعی المعانی) یاخود بەرژەوێندیکێ باسە که گەلێک جارن ئەو داخواری بە دەکات.

ئەو زیادێیە له گەل وشەدا (دارپێژراو) دروست دەکات لەوانە یە پیشگر، پاشگر، ناوگر بێت هەرەوێک دەشی پیشگر و پاشگر بێت وە یاخود پیشگر و ناوگر بێت. . . بە نموونە: هەل دانەو (پیشگرو پاشگر). راپسکاووتن (پیشگرو ناوگر). قرژال (ناوگر و پاشگر) بە زیادکردنی (ر) ی ناوگر و (ال) ی پاشگر.

ئەو زیادێ یانە ی پێیان دەلێن نیشانە مەکو (د) ی کاری ئاییندە (دەخۆم، دەپۆم. . .) و کاری رابوردووی بەردەوام (دەم دیت) و (هەسە) تەعریف و (ان) ی کۆکردن و بزوینی (ه) بە دوا ناوی ئیشارەت بۆکراو (ئەم پیاو) هێچیان وشە دارپێژراو دروست ناکەن چونکه هەرچی (د) ی ئاییندە یە بەشیکێ کارەکه یە،

ئەوانی دیکەش تیکەل بە تەکوینی وشە نابن و واتای ناگۆرن. ئنجا ئەگەر خوینەر یاخود نووسەر هەبێ جوړیکێ دیکە بیرکاتەو و لەوێدا بیرورامان لیکدی دەترازی. بەلام هەر چونیک بێ جودایی بیرورا کار ناکاتە سەر زاراوەسازی.

زیادی هەیه له دوو دەنگ پێک دیت و هەیه له پتریش وەک: پەست - پەستەک، پیاو - پیاویتی، کورد - کوردایەتی، ترس - ترساندن، ترسنۆک. . . هتد.

وشە له کوردی دا پەیدا بوو هەمووی هەر زیادێ یە بێ ئەوی دەقی ئیستاکە ی دا وشە ی سەر بەخۆی تێدا بدیتری وەک (تیکەل) بە واتای (مەکب). لەتەک ئەو دا (پیکەل) که بە تەنی بێت (مساوی) دەبەخشیت. دەلێی: ئەم دوو کۆمەڵە گەنمە پیکەلن. له بنەرەت دا (پیکەل پیک) بوو، ئیستاکەش ئەم دەقی بە کاردیت بەلام (پیکەل) جیی خۆی کردۆتەو بۆ (مساوی). له کیمیادا (مەکب و مزبج) هەیه. تیکەلە بۆ (مزبج) له بارە وێک که له سەرەو نووسیم. هەرچی (مەکب) (لێک دراو) هەل دەگریت چونکه له کوردی دا دەگوتری: لم و چەو که لێک بدە. دواتر تووشی تیکەل و پیکەل دەبینەو.

هەر له بابەتی ئەم دوو وشە ی پیکەل و تیکەل دوو وشە ی (بێ) هەلاو پێ دا - رەنگە بنووسری بێ هەلا، پێدا باشتر بێت) بوونەتە وشە ی فەرھەنگی وێک که یەکیک بلی: جوگەو جوگەو رۆشتم. برادەرە کەشی بپرسی: بێ هەلا، یان پێدا؟ واتە سەرەژوور یان سەرەژیر.

رێکەوتیکێ بەختیارانە یە که پێشیان رێژە یەکی گورجوگولیان له پیشگرو کار بۆرەوا کردوین که گوتووین: بێ خەف، راپەخ، لێ زان، تی گۆشی، هەل کەوت، دابەستە، هەلاتە، بێ خۆر، هەل پیتوو، راپەر. . . هەر له هەمان بوارەو له وەتە ی سەفەت گەشە ی کردوو (بێ نووس، بێ ناس، لێ خۆر. . .) دارپێژران. ئنجا ئەگەر له پێوست دا پەرە بەم دەستورە بدەین و بلیین: بێ بر: بۆ هەرچی بپندە بێ، دوورنا بینم بێ مەرە له بێ پرەو هاتی.

بێ سووت: بۆ هەرچی بسووتینی نەک بسووتی

هغل مژ: بو (مصااص)

رهين: بو (مدرِب)

بي خست: بو (آلة الهدم)

دسهين: (فارض الرأي، متعت)

ومرگر: متلقى، متسلم

په يداوه كنه مافي زاراوه سازى په وامان به كار هيناوه. ههروهك به قياس له (شورهك) كه به زوى يهك ده لئين خيرا دابشورنى، ده توانين بلئين (خورهك) بو زوى يهك، يان مادده يهك خيرا دابخورنى. كه سه رنج له وشه كاني: زه مهنده، په ههنده، زوروزه بهنده، گه زهنده، سه رهنده... راده گرم دلّم بو نه وه ده چنى (خه رهنده له خوره نده) هوه خرابيته سه ركيشى نه و تاقمه وشانه چونكه لهم جيهانه دا نمورونه يهك نى يه به قهد خه رهنده كاني په وانده ز داخوران نيشان بدات.

دوو په پيوزيشنى (به، بى) له داهينانى ههندي وشه دهور ده بينن: يه كه ميان بو نه ريتى يه و دووه ميان بو نه ريتى يه. ده گوترى: به دين، به سام، به جى وږى، به لزه، به سه ر [پيوانى به سه ر]، به ناموس... ده ش گوترى: بى دين، بى پاره، بى كه سى، بى كار، بى وهخت...

وهك دياره هه ردووكيان له گهل هموو جوړه ناودا ده گونجين چ ناوى معنا بيت وچ ناوى مادده وچ ناوى كات و جينگا بيت، له ناكام دا ناوه لئاو (صفة) پيك ده هينن هه ر بو يه يشه له گهل ناوه لئاودا نايهن، مه گه ر له بارى تايه تى دا كه به ده گمهن ههل ده گرى بگوترى: هم شاره هه ژاره بى پاره داره. ليره ش دا راستى يه كه نى ناويك قرتاوه، ده بوو بگوترى (بى مروى پاره دار). كه له گهل ناوه لئاودا نايهن په ولاتهر يقه وه له گهل ناوه لكاردا نايهن. ده بى بزائين ناويك ده لاله تى كاتى همى نايته ناوه لكار همتا له رسته دا لايهنى كاتى به مه به ست ده گيرى. كه ده لئين: (به هار خو شه) وهك نه وه يه گوتيتيمان (به رد په قه). به هار و به رد له و دوو رسته يه دا وه كو يه كدى ناوون. كه ده لئين: به هارنى ده چمه سه فر، ليره دا به هار بوو به ناوه لكار. ده توانيت بلتيت (سالى بى به هار هيچ نايه نيت) به لام ناشى بگوترى (سالى بى به هارنى).

سورتيكى خامه به ده وري (بى) دا :-

له رووى زاراوه سازى يه وه په پيوزيشنى (بى) له واتادا به رانسه ر نامرازى نه فى (a) ده وه ستيت كه له به راى وشه نى ننگليزى دا ديت وهك: asexual. زور به سه يرى هم (a) يه كه له نافيستاش دا بو نه فى هاتووه وهك له ناوى (هانگى هم مردار - نه هه ريتان) دا هم (نه) يه بو نه فى وه واتاى ناوه كه (نه - صرجه نى -

شنيكى ده ستوريمان كردووه كه ميلله ته پيشكه وتوووه كان گه ليك په ولاتره وه به ره و وشه رو نان و زاراوه سازى رو يشتوون.

وشه ي (فروسماو) چاوگى تى نه په ره به واتاى (سيحرتى كران، دو عالى خوندران) ديت. ده گوترى: خو نه وه زه وه لى نه فرو سماوه هيچ ساليكى ده غل نه هينى. به ر له ۱۲ ساليك هم وشه يه م له كوږى زانيارى كورد باس كرد لاي براده ران. ماموستاييكى فه ره ننگه نووس نهى ييستوو پيشتر بى خاته فه ره ننگه كه يه وه. خوا لى خو ش بووى ماموستا زه بيحى بى ده ننگه بوو. دواى دوو ساليك بو وشه كه چو وه و گوتى: به په رسيار له باله كه تيانم بيست ده لئين (فليسمان). له لاپه ره ۴۴۴ گوفاره كه ي كوږ به رانسه ر (الاىحاء) نووسراوه (تى فرو سماندن). چوكله ي سه ر (و) كه زياده.

من وه ها ديتنه به ره هه ستى زمان ناشنايمه وه كه چ به ره له ستيك نه بينم له وه دا (فروسماو) له برى (مسحور) بى. به قياس بلئين (تى فرو سماو) بو نه وه كه سه ي كه (ايحاء داخلي) بو ناو ده روونى كرابى. نه و بابا به ش كه (موحى) بى پنى بگوترى (تى فرو سم يا خود تى فرو سمه). تى په رى كاره كه (فروسماندن) ه وهك كه بلتى: هم شو وشه يه م فرو سماندووه، ناشكى. كابراى په نديار گوتى گره كاني به چاوه به سته كى فرو سماند.

دوو وشه ههن له نيو وه رزيان گه ليك به كار ديت: داشوران، داخوران. داشوران بو (انجراف التربة، تعريه) ده ست ده دات. ده لئى: به و باران و په هيله لايه كى زه وى يه كه م داشورا.

داخوران په به پيستي (تاكل) ه

ننجا نه گه ر كو مه نه كه مين له به كار هينانى ده ستوروه كاني ريزمان و به قياس له وشه ي نه وتوبى بلئين (داشور، داخور) بو نه و ماددانه يا خود نه و باران و فرته نه يه ي داشوران و داخوران

بى مردن - خالد) دەبەخشىت، لە عەرەبىش دا (همزة الأسقاط) كە لە بەرايى ھەندى فيعلى (باب الأفعال) دىت بۇ نەفە وەك: أعذر - اسقط العذر، ياخود أفلس - اصبح بلا فلس. بە ھەمە حال زمان زور لايەنى پەنامى ھەيە. ئەگەر (بى) بە رى كەوت لەگەل (نە) يان (نا)ى نەفى تىك نەگىرسىن بە ئاسانى صفەتى نەرى دروست دەكات. پرىپوزىشى (بە)ش لەلاى خويەو بەراشكاوى صفەتى نەرى دروست دەكات.

پرىپوزىشى (لە) ناواناوە وشەى دارپۇزاو بەدەستەو دەدات وەك: لەبار، لەگوين، لەشەر، لەسەر، لەكژ، لەپاش. . . بى ويستە پەنابردن بۇ ئەم (لە) يە بەتەقىو ئاگادارى بى چونكە بواری بەكارھىنانى لە دارشتى وشە بەرتەسكەو بەمەعلانى نەبى زەفەرى بى نابردى، مەبەش لىرەدا بەكارھىنانى عادەتى و رىزمانى نى يەو مەبەس زاراوە سازى يە. ئەمىش ئاوەلناو پىك دەھىت. **سوورپىكى خامە بە دەورى (نە، نا) دا:**

نیشانەى (نە، نا) شى گردنەو ھەيان دەوت:

واتاى سەلبى (نە) بەھىزترە تا (نا). كە بىن لەگەل كاردى تاقىيان بکە پەنەو لە دوو خالى گىنگە دا (نە) لەرووى ھىزەو بەسەر (نا)دا رادەشكى: يەکیان ئەو يە كە (نە) واتاى نەھى رادەگەيەنى (نەكەى، نەكەن، نەكەين. . .) كە دەزانين نەھى بەھىزترە لە نەفى.

خالى دووم ئەو يە كە (نە) لە نەفى دا بۇ رابوردو بە كاردىت وەك كە دەگوتى: نەرويشت، نەرويشتوو، نەرويشتوو، نەدەرويشت. كە نەفى روودانى رابوردو دەكەين ھىزى (يقين) لە قەسمان دا شك دەبەين چونكە رابوردو جى گومان نى يەو دەقى گرتوو ئەگەر بەرھەلست لى بگەرى لەوانە يە بە راستى بى زانين. ھەر جى ئايىندە يە كە (نا)ى بۇ بە كاردىت لە گومان دا يە: كە دەلئيت: دارا ناچتە سەفەر لەوانە يە سەفەر بکات كە گوتت: دوينى نەبارى لەوانە يە بەتەواوى راست بکەيت و نەبارى بى. ئەمجار (نە) و (نا) لەگەل غەيرى (فيعل) دا تاقى دەكەيەو دەبىنين لە ھەمرو ئەو ووشانەدا كە (نە، نا) قبول دەكەن، ھىزى (نە) تىياندا پترە لە ھى (نا) بە نمونە: ناخوش - نەخوش، ناپياو - نەپياو

سەرەراى ئەم تى بىنسانە، (نە) بارتەقاي ناو و پىشگرو پرىپوزىشى دەتوانى ناوى كاراى دارپۇزاو دروست بکات وەك كە بلىين: نەخو، نەزان، نەزوك، نەبەز، نەبىست. لەمانەدا (نە) وشەى دروست كرد پىكەل پىك بى لەگەل: نانخو، لى زان، بى خو، رايەخ. (نا) ئەم رەفتارەى بى ناکرى.

لەبەر تىشكى ئەم تى بىنسانەدا دەتوانين بە ھوى (نا، نە) زاراوە دارپۇزىن. لە وشەى نەزوك دەتوانين دەرسىك وەر بگىرين:

وشەى (نەزاو) ئەو بە دەستەو دەدات كە مى يەنەك جارى نەزاو. (نەزوك) وەھا رادەگەيەنى كە مى يەنەك ھەرگىز نازى. لەمەوە ديارە رىزەى (نەزوك) سىفەتى ھەمىشەى پىو يە. ھەر لەم وشەو (گىرىنوك، ترسنوك، قىچوك، بىزوك، قىپوك، رزوك. . .) بەبىردا دىنەو كە ئەوانىش سىفەتى بەردەواە رادەگەيەن. ھەرچەند ئەم وشانە تىكرابان سىفەتە ناپەسەندەكان دەلئەو بەلام وشە ھەيە وەك (سەروك) پەسەندايەتى پىو يە. ئىجا چەند جى خويەتى بگوتىرى (سەروك كومان) و (سەرەك وەزىر) چونكە يەكەميان بۇ ماو يە چەند سالىك بەبى ياسا ھەمىشەى يە، دوو مەيان لەوانە يە ھەفتە بەك بەردەوام بى. كەواتە لە رى قىاسەو بۇمان ھەيە صفەتى ھەمىشەى لەو رىزەو وەر بگىرين بەرەچاوكردى ئەم مەرجانەى لە زاراوە سازى بە ھەند ھەل دەگىرين. رەنگە رىمان ھەبى (سووتوك) وەر بگىرين بە واتاى شتىك ھەمىشە لە سووتاندا بى. دەلئىن: رۇز سووتوكە. كە بمانەوى بلىين رۇز ھەمىشە دەتوانى شت بسوتىنى، دەلئىن: رۇز سووتىنوكە. دوو وشەى فرۇك و گەرۇك بۇ تەيارەو ئوتومبىل بەبى ئەم دەستورەش پەسەندە چونكە قابىلەتى فرىن و گەپانىان ھەمىشە تىدا يە. ئەگەر مەكەيەنىك لەوانە بى ھەمىشە شت بمزى پى دەلئىن (مژوك). رەنگە (بەرۇك) لەووە ھاتى كە ھەمىشە روو و رووى خەلقە. قەپانىك كە يەك دوو كىلوتى ببات (دزوك)ى بۇ باشە. ئەگەر تازە عەيەكە لى پەيدا بووبى دەلئىن قەپانەكە دزە، دزبوو.

لە كۆنەو زاراوەى (لەرزوك) بۇ كەسكە لەبەر پىرى بلەرزى. وەھا دەبى لە زوونكەو دەست ياخود سەر لەرزوك دەبىت بەلام پىوستە لەرزىنەكە ھەمىشەى بىت. وشەى (گەرۇك) كە بۇ

ئوتوموبىل رويىشت بە يەكك دەگوترا كە زور بگەرىت و ھەر ساتە لای كەسك ياخود لە مالىك بىت، پسوك بە داوئك دەگوترى ھەميشە ئامادەى پسان بىت. قرچوك يەككە رەزىلى نىدا ئاشكرا بىت و لى بوويىتە خوو. حەزوك كەسكە پىوئە ديار بى حەزى لە شتانه. وشەى (خەموكى) كە واتاى خەفەت خواردنى ھەميشەى رادەگەبەنى نەختىك رىزەپەر (شاذ) بوو كە (ى) نىبەتى و پەل دراو. خەم وەكو حەز ناوى مەعنايە كەچى حەزوك يەكسەر بوو بە ئاوەلناو و پىوستى بە (ى) نىبەت نەبوو. سووتان و دزىن و لەرزىن و گەرانىش ناوى مەعنان و يەكسەرىش بوونەتە صفة لەو رىزەپەدا. دەگوترى خەفوك، ناگوترى خەموك.

وشەى (نەخەندم) بۇ يەككە بەدەگمەن پىبەنى، بگەر گەشايى پىوەديار نابى. دەشى ئەم وشەيە بە پى مەبەست بەكاربىت وەك ئەوئەى كە بتەوى بلى: غەبرى مرو ھەموو گيان لەبەرىك نەخەندمە، بە واتاى نەبوونى پىكەن لای. دەش توانى بلى: بارى ئاشتى جىھانى نەخەندمە، واتە گرژو كرژو. بەپى دەستور (خەندم) بۇ گەشايى و فەرەحنای دەست دەدات.

پەندىكى پىشنان ھەيە، پەنگە خەرىك بى لە بىران بچىتەو دەلى: ماستى ئەزموو لە نەزموو چاكتەرە بە واتاى تاقي كرايەو و تاقي نەكرايەو. دەتوانىن بەشتىك (قابل للتجربة) بى بلىن: بەرئەزموون. ئەوئەى كە تاقي نەكرايەو ئەوئەى مومكىن نەبى تاقي بكرتەو (نەزموو) بۇ دەست دەدات.

ئەستىرەى گەرۆك ديارە چىيە. ئەستىرەكانى كە نابزوون (نەگە)يان بۇ چاكە. شتىكى مردوو ياخود زىندوو (غير قابل للتعميم) بى (نەخەس)ى لى دىت. بۇ (تعميم) بەلای مەو ھەر دوو وشەى (نەزوكاندىن، خەساندىن) لى رەوايە. خەساندىن ھەرچەند لە بنەرەت دا بۇ نىرە بەلام عەرەب دەلى (من باب التغليب) بۇ مەش دەسازى. ئىستا زور جارەن بە (معلمة) دەلین ماموستا. نەزوكاندىش بە (تغليب) بۇ نىرە دەروات گەردانىشى (نەزوكاندى، دەى نەزوكىنى. بى نەزوكىنە - نەزوكا، دەنەزوكى، بنەزوكى. .) بە وەكو فەئەلەكانى (مضاعو) و بەرەى

(اندن). [دوواتر باسى مطاوعەو باشگىرى «اندن» دىت]. رەوادىتى (نەزوكاندىن) گەلىك سىنايترە لە رەوا دىتى (ئەرى) نەرى) بۇ (موجب و منفى) چونكە لە زور باردا (ئەرى) بۇ نەفە وەك كە يەكك بلى: حەمە بەلایكى گەورە بەسەر گەرەكى خويان دا دىنى، لە وەلام دا پى بلىنەو: ئەرى: واتە كەى وەھای پى دەكرى؟ لەگەل ئەمەش دا ئەرىتى و نەرىتى كەلىنى بۇ گرتوون. خو ئەگەر (ئايەتى و نايەتى) بوونايە لەبارتر دەبوون ئەوسا (ئاياندىن و ناياندىن) بۇ (ايجاب و منفى) لە گەردان دا سووديان لى وەرەگىرا. دەستورى (نفى النفى) كە لە ئىنگلىزىدا (negation of negation) ى پى دەلین لە كوردىدا (نایاندىنى ناياندىن) ى پى دەگوترا. بۇ (مثبت و منفى) بەپى دەستوى زمانەكەمان لە تى نەپەرەكەى ئاياندىن و ناياندىن وەرەگىرەن و دەلین:

(ئاياندا) ھەر وەك كە لە (سووتاندى) (سووتان) وەرەگىرەن نەك سووتاندا [دوواتر ئەم باسە دىت].

وشەى (نەيار) بە واتاى كۆننەى خويەو دەشى بۇ ماددەبەك بەكاربى كە حەز بە ماددەبەكى دىكە ناكە وەك كە زەيت و چەورايى تىكەل بە ئاوان: رۆن نەيارە لەگەل ئاوان. ئاسن نەيارە لەگەل ھایدروجن.

«نە» وەك لەو نمونانە خو دەنۆنى كەرتەيىكى زىدە چالاكى زمانى كوردىيە لە مەيدانى خوىدا. لىرەدا رى نىيە بە ھەموو وشەيىكى تاقي بگەمەو، دوواتریش دىتەو پىشمان، ئەوئەندە دەلیم سوود وەرگرتن لەم وشەيە سنورى ديارى نىيە. لە نمونەدا بەبىرخوینەر دەھىنەو كە دەگوترى ئاوان پالەپەستۆ ھەل ناگرى بە ئاسانى دەشى (نەپەست)ى بۇ بەكار بىت: ئاوان نەپەستە. ھەر كاتىك گەيشتىنە زاراوہدانان و لىژنەى بۇ رىك خرا بە ھەموو بارىكىدا تاقي دەكەينەو.

(ناس) بەش بە حالى خوى كەرتەيىكى داھىنەرە، بە زورىش وشەى ئايان (نەرىتى) لە وصف دروست دەكات كە بشى وصفەكە تى دا بەردەوام نەبى: ناساز، ناخوش، نالەبار، ناخەز، ناشارام، ناكام، نارىك. . ھەموويان لەوانەن بارىان بگورنى. كە دەلین (ناكەس) لە وشەى (كەس) مەبەستمان

خەلق نىيە بەلكو مەبەستمان ئەو وصفەيە كە لە (كەس)دا
رەچاودە كرىت و دەي كاتە وصف . حاجى قادر دەلى :

ھەر كەسيكى كەسە ناكەس نىيە ئەلفىكى بەسە
كەسى يەكەم ناو ھى دووم و سىيەم ناوئەلناون

وشەي ساز ئاوەلناو دەبیتە ناساز . بەلام (ساز) دەبیتە فيعل و
دەكریتە (سازا، دەسازنى، سازاندى). لە (سازى فيعل
(نەساز) پەيدا دەبى ۋەكو نەخوړو نەبىست .

رەوا بە واتاي (مشروع، حلال) دىت، نارەوا دزى پەوايە كە
دەكاتە حرام . دەشى دەستوورى (اندن)يان بۆ بەكاربەھىنين و
بلىين (پەواندن، نەپەواندن) لە گەردان دا دەلىين : دەرەوينى ،
ئارەوينى . دەش كرى بينە (رەواياندن، نارەواياندن)، بە
واتاي (تحليل، تحريم)

گەلىك جاران نووسەرى كورد پەكى لەسەر وشەيك دەكەوى
بۆ ئەوئەي نەگونجان و نەسازانى شتىك لە شوئىنيك ياخود بۆ
كارىك نیشان بدات . ھىچ دوودلى ناوى . وشەي (ناجوړ) كە
بە ئىنگليزى (unfit) ى لە جىگەدا بەكاردەھىنن ھەتا بلىي بۆ ئەو
واتايە لەبارە . دەلىي : ئەم قوماشە بۆ پەجامە ناجوړە . تايەي
گەرە بۆ ئوتسومبىلى بچووك ناجوړە . بورغوو كە ناجوړ
دەرچوو . . . ناقولاً ھەرچەند وشە بنجى يەكەى توركى يە، بەلاى
خوممانەو بۆتە كوردى ولە جىي (غیر مناسب) ياخود بە واتاي
شتىكى ئىشى بى پاپەرىنرى بەلام جوان نەبى، دەست دەدات .
لەم واتايەدا ناقولاً زاراو نىيە بەلام دەشى بەبىردا بىتەو بە
زاراو بۆ جىي لەبار .

وشەيك ھەيە بايەخدارە، دەشى ھوش لىي بخلىسكى :
دەلىي ، فلانە كەس لاشەپە . رەنگە ھوشى بە پەلە وا بزاني ئەو
(لا)يە غەرەبى يە بەواتاي (نا)، كەچى بە واتاي (رؤخ و تەرف)
ھاتوو ۋەك لاڤى . دەلىي : ھاتە لام . لە كرمانجى سەروو
(لال) بە كاردىت . لاشەر بۆ (عدو الحرب) زور سازە .

دوو وشەي (بەر، دەر) دەشى ۋەكو پىشگر لەگەل وشەي
سەر بەخودا دارىژراو دروست بكەن .

(بەر) لە بنەرت دا (دبوى پىششەو، لاي پىششەو)
رادەگەيەنى ، بەلام لە بەكار ھىنان دا ۋەكو گەلىك وشەي دىكە

واتاگۆڤرى دەكات . زاراوئەي جلدرووان ھەيە دەلى (بەر
پشت) . وشەي (بەرەللا) كە كورتيە (بەرھەل دراو) ئەم (بەر)
تى دا كەمىك واتاي گۆڤراو بەلام تامەكەي ھەر پىو ھاو .

يەكىك لە بەكارھىنانە بە پرشتەكەي (بەر) ئەوئەي كە وشەي
دارىژراو ۋەلاي (مفعولية) ھو دەبات ۋەك : بەرپرس ، بەركوت .
بەركول ، بەربانگە ، بەردەست ، بەرھەست ، بەرچاو ، بەربار .
بەرتاو ، بەرشەق . . بەلام ۋەھاش دەبى وشەي كارا دروست
دەكا ۋەك : بەرھەلست ، بەرگر ، بەرمال .

چ مانىعك نىيە لە ھەدا (بەرترس) بۆ شتىك بى كە ترسى
زەرھەمەند بوون ياخود گەزەند دىتى لى بگرى ۋەك كە بلىي :
زىندەمال بەرترسى مەرگە . خەرمانى نزيك پووشەن بەرترسى
سووتانە . دەشى بلىي : ئەم ۋلاتە تا سنوورى كوئى بەرھىزى
منە .

(تەك، بەرتەك) بۆ (فعل، ردفعل) لەبارە ۋەك بلىي : تەكى بۆ
ھىنا بەرتەكى داپەو . بەرتەكى گەلى زور لى كراو خەباتە .
بەرىن لە (بەر) ھو ھاتوو بەلام پىشگر نىيە چونكە خوئى
پاشگرى بەدواوئەي ھەر ۋەھاش بەرەي زىنى ۋلاخ . وابزانە
(بەريان) ى شىناوورد جوړىكى بەكارھىنانى (بەر) لە واتاي ناود
نەك پىشگر .

بەرچنە لە (بەر) بە واتاي (ئەم) ھو ھاتوو نەك (بەر) ى بە
واتاي پىشگر . بەرتەسكىش بە واتاي مەودا تەسكە .

دەشى بلىين : ئەو مەزرايە بەرخولى مىگەلەكەي ئىمەيە ۋەك
بەرخوئەي تى . لە پىمەرە كارى دا زاراوئەي (بەركەند كردن) ھەيە
لىرەدا (بەر) پىشگر نىيە ، بە واتاي (پىش) ھاتوو . رەنگ
خوئىندەواری ئەم رۆژگارە نەزاني بەركەند كردن چى يە
نەخوئىندوو بە ھوى خەرىك بوونەو بەركەندى دۆزى يەو ۋەك
كە پىسۆرى زاراو رىي بى نابات .

لە بواری (زاراوئەي پىوانە) دا دەلىيم رىم نىيە ھەموو ئەو وشە
بەھىنمەو كە (بەر) تىيان دا پىشگرە چ بۆ دارىژراو بىت و چ بۆ
لىكدراو و ناوتە بى چونكە ئەگەر ۋەھا بەكم لەبەر زورى ژمارەي
ئەو وشانەي پىشگر و پاشگرىيان ھەيە بە درەنگەو نە
نووسىنەكەم دەبمەو، بەشىكى بەرچاويش لەو وشانە بۆ زارو :

تمت نادهن، هیندیکشیان (به) تیان دا پیشگر نی به و
یشه که ی کردونه لیکدراو نهک دارپژراو.

که دهلین: به و مال، به و ودی، به و شاخ. . به واتای
پروه و مال و دی و شاخه که نابته پیشگر. عه شرت همن دهلین:
عروه مال، به و شاخ. له میان دا به به مال و به به شاخه.
راستی به که ی (به و مال) جوشی به (به) و (ه) خواردوه تا
نهگر پیشگریش نه بی له واتای (به به مال، شاخ) ی ترانندوه.
نیستاکه نم (به و) ه نریکه له واتای (pro) ی نینگلیزی وه که
دهلین pronoun مه به استمان (به و به شی ناو - به و ناو) که
هزار هیندهی راناو په سنده ترو.

به رای، به رودوا، به به به: له هیچیان دا (به) پیشگر
نی به. به رنگار: که تری سهرکی تی دا پروون نی به تابزانین
(به) چ دوری هیه. به همه حال ئویش و به به شکوه
هی دیکه ش همن، له بهر هوئی جودا جودا بریاریان له سهر نادری.
مصباح الديوان (به) ی به شیوه ییکی بی پیشینه له کارهیناوه
که دهلینت:

ده بزانه چ شیرینه که روح بیته وه به به

لیره دا (به) ی به که پیشگره چونکه ناشی ناو بیت و
سهرله نوئی خوئی به دوا خوئی دا بهینته وه. خهلق دهلین روئی
دیتسه وه بهر یا خود روئی به به دیتسه وه. له شیعری (مصباح
الديوان) دا، (به) ی دووه نم به که خهلق دهلین به واتای
له ش.

دهلین: جلکم له بهر کرد. ده شلی جلکم کرده بهرم.

دهلین: شیعرم له بهر کرد، به لام نالین شیعرم کرده بهرم.

به کار هینانی جودای دیکه شی هیه لزوم نابینم درپژه ی
بی بدم

ره ننگه نهگر دهسته نیک له زمانه وانی لی هاتوو بوئی کوبینه وه
بتوان بریار بدن له سهر هیندی که نهگر (به) له به رای
ووشه ی دیکه دا شیوه ی پیشگری پیوه نه بو ووشه
دروست کراوه که لیکدراو بی نهک دارپژراو. له لایه ن فره ننگه وه
ده بی بریار بدری له سهر واتای (به) که وشه ییکی سهر به خوئی
چونکه واتاگوری ده کات. لیره دا من بهر پرسپاری نه و

لیکدانه وه به نیم چونکه پیوه ندی به زاراهوی پیوانه وه نی به، جگه
له وهی که ساغ کردنه وه ی کیشه که ش درپژ خایینه. له تاک تاک
وشه دا که (به) به سهر به خوئی به شداری له پیک هینانی کرد،
دیاره لیکدراو دروست ده بی ماده م وشه که ی دیکه سهر به خوئی.
له م درپژه بی دانه مه به ستم نه وه به سرنجی خوینتر له هم مو
لایه که وه بو وشه ی (به) رابکیشم به لکو نه و له من باشر بتوانی
زاراهوی لی سازیدات. له سروشتی (به) وه بو زاراهو پروم
پیشنیازی چهند وشه نیک ده کم که به قیاس له وشه ی دارپژراو
خو به دهسته وه ده دن:

دهلین: نم شته به ره سته به واتای مه حسوسه. له م

بواره وه بو وشه کان ده پروم:

۱ - به ربین: قابل للرؤية

۲ - به رچیژ: قابل للذوق

۳ - به ربین: قابل للشم

۴ - به رگوت: قابل للنطق به

۵ - به رتین: ضمن دائرة الحرارة: زهوی به رتینی پروه.

۶ - به رتاو: منطقة نفوذ: نم ولاته به رتاوی دراوسیکه به تی

۷ - به رکیش: ضمن جاذبة: مانگ به رکیشی نه رزه

۸ - به رسه ننگ: قابل للوزن

۹ - به رزانست: قابل لفهمه أو علمه

۱۰ - به رزی: قابل للأخصاب [شفته زنی جفته زنی به که

له سالیك دا، دوو جار بزیت]

۱۱ - به رگوش: قابل للعصر

۱۲ - به ربه ست: قابل للأنضغاط: ناو به ربه ست بی به

۱۳ - به رتوانا: قابل للسيطرة عليه

۱۴ - به رتوان: قابل للصر او الأنصهار

۱۵ - به رینچ: قابل للطی

۱۶ - به ربیر: قابل للقطع

۱۷ - به رمژ: قابل للامتصاص

۱۸ - به رمه رگ: قابل للموت mortal

۱۹ - به رکه ل: به نینگوونیک دهلین گه ییشیتته تمه نیک که ل

لی بیت

۲۰ - بهر بهرمان: به شه که مینه کی بهران قبول بکات ده گوتری
 ۲۱ - بهر سمه: قابل للخرق. مه لیک هه به ناوی (که نده سمه)
 به. نم گوت: به رسم چونکه له گهل سمی ولاغ
 تیک ده گیر سین.
 ۲۲ - بهر کونه: قابل للغلی. بهر کول نهو نهخته چیشه به مروی
 برسی پیش کولانی ته اووی به پهله دهی خوات.
 ۲۳ - بهر شور: قابل للغسل. نم قوماشه بهر شوره.
 سابوونیک کی کف بکاو باش جلکان بشوات ده لئین به شواره.
 وشه ی (دان) و (دانان) وهما تیکدان لیک ناترا زین خو به
 دهست (به) هوه بدن واتاکه شیان پیوستی به زاراوه نی په چونکه
 بزوی دهست نادات. نه گهر وستره بگوتری: نم پاره به له وانه به
 بد ریت. ده شی بگوتری نم پاره به دانه کی به. بو دانانیش
 (دانانه کی) دهست ده دات. په رنگه بش گوتری: دانه ک،
 دانانه ک. پاشتر جاریکی دیکه ش ده گهریمه وه بو (به).

بینه سهر باسی (دهر).

وشه ی (دهر) له بنه رت دا واتای که لئینیک ده گه یه نی که
 چشتی پیدا تی په ر بیت. له عه ره بی دا (فتحه) نه مه راده گه یه نی.
 وشه کانی: دهر، ده رگه ده رگه ی دوو ده ری، ده روازه، ده روو،
 ده رووله، هه مووی هه ره ده. ننججا ده ره ده، ده ره کی،
 ده ره ند، دوو به ده، دهردان، دهراو، ده ری و چه ندین
 ریژه ی دیکه له ناو و ناوه ئناو و کارو ناوه ئکار هه مووی
 به هاو به شایه نی (دهر) پیدا ده بن. نه ویش وه کو (به) هتا بلئی
 له زاووزی چالاکه. به دوا نه وان دا (سهر، زین) چ به پیشگری و
 چ به ده قی بنه رتی خو یان بی، له زاراوه وشه رنزان دا
 کارگوزارن.

وشه ی (دهر) خو ی له خو ی دا ویرای بو شایسی تامی
 بزووتنه وشه ی تیدایه. هه رچی (به) به لای مه ندی دا ده روات
 هتا له گهل وشه ی کی دیکه دا ده بزویت یا خود بزووتنی به سه ردا
 دیت.

بهر له هه موو قسه ییک ده بی بلیم وشه ی (دهرو) به زاراوه بو
 (مخرج الصوت اللغوی) هینده له باره چی دیکه ی به به ره وه نه بی
 وه ک که بلئی: ده رووی ناوازه ی دهنگی ناوازه دار له پیک

قورگه وه به.

لیره دا زیانیک ههست ناکه م که بلیم جوداوازی نیوان
 (دهرو) و (گهرو) نه وه یه ده روو مه ودای کورته، گهرووش
 مه ودای دریزتره. بو شایسی نیوان هه ردوو نیوان به ره وه ده ره وه
 ده رووه، به ره وه ناوه وه گه رووه. به لام ناوانه وه ک وشه ی ریزه به
 پیدا ده بی وه که ده گوترا: ده رووی کونه کوتر، مه ودای نیکی
 هه بوو. به عادهت که ده گوتری ده رووی سه ری شاخ که لئینیکه
 په رنگه به بازیک لئی ده رچیت، گه رووله ی سه رووی شاخ مه ودای
 هه به تا به رووکاری هه ر دوو دیودا ده گات.

له نمونان دا ده رده که وی شونیی (دهر) له وشه دا واتا گوری
 پی ده کات:

چوونه دهر - دهر چوون

هاتنه دهر - دهر هاتن

کردنه دهر - دهر کردن [ریگا دهر کردن، میوان دهر کردن]

هاویشته دهر - دهر هاویشتن [ده غلی دهراویته - دهر هاویشته]

که وته دهر - دهر که وتن

خسته دهر - دهر خستن

پردنه دهر - دهر بردن

هه نار دهنه دهر نابیته دهر هه نار دن، دهر برپینش نابیته برپنه دهر

هینانه دهر - دهر هینان

دهر بوون، بوونه دهر ی نی به

دهردان، دانه دهر ی نی به

گه ییشته دهر، گه یاندنه دهر نه بوونه ته وشه ی فهرهنگی به لکو

هه ره په که یان لیکدانیک ریزمانی یه ولئی په چاو ناکری که رته کانی

پیش و پاش بخرین.

به پی سروشتی (دهر) نهو کارانه ی له گهل ی دا دین بزووتنه وه یان

تیدایه. هه ره بو پی به له گهل (تی) که پرووه ناوه یه گونجانی

نابی. ده گوتری: لئی دهر کردن، پی دهر کردن. به لام

(تی دهر کردن) دوو وشه ی دز به یه کدی کوده کاته وه که شتیکی

ناجابه زه. لیره دا ده مه ته قه له سه ره هیندی هه ل ناستینن ئایا (لی)،

(پی) له گهل (دهر کردن) دا پیشگرن یا خود پرپیوزیشن: به لای

هه ندیکانه وه به پرپیوزیشن ده ژمیردرین چونکه به زاهیر واتای

کاره‌که‌یان ن‌گوریهو، زمانه‌وانیش ه‌ن ده‌لین نه‌ونده زیده واتابه‌ی که (لی، پی) پ‌یدای کردوو ده‌ی‌کات به پیش‌گر.

وشه‌ی وه‌کو (ده‌رمال، ده‌ده‌ست، ده‌رحال، ده‌رحق، ده‌ر نه‌حزه . . .) له فارسی‌یه‌وه هاتوون، نه‌و (ده‌ه) تیان دا به واتای (له‌ی) پ‌ریوزیشنه‌و وشه‌کان ده‌کاته: له‌مال، له‌ده‌ست، له‌حال، له‌حق، له‌لحزه.

وشه‌ی (ده‌ره‌کی) به واتای (خارجی) دیت. (ده‌ر) لیره‌دا ناوه‌و پاشگری به‌دوا خو‌ی‌دا هیناوه.

وشه‌ی (ده‌روه‌ست) که له نووسینان دا به چاولیکه‌ری زاری سلیمان‌ی ده‌کریته (ده‌روست) [وه‌ک که (ر‌زیشت) ده‌کریته (ر‌وست)] تا تم وشه‌یه واتاکه‌ی به‌ته‌واوی به‌رانبر (له‌حق - له‌حقت نایم) ده‌وه‌ستی: ده‌روه‌ست هاتن و له‌حق هاتن و ده‌رحق هاتن، یه‌ک شتن و (ده‌ر) لیره‌دا فارسی‌یه به واتای (له). ده‌روه‌ست هاتن و له‌وه‌ست هاتن پیکه‌لن. به‌شیک‌ی تیله‌کان ده‌لین (پی ناوه‌ستم) به واتای (ده‌روه‌ستی نایم، ده‌رحقی نایم، له‌حق نایم). (ده‌رحق هاتن) بوته (ده‌ره‌قت هاتن).

وه‌ک (ده‌روه‌ست) وشه‌ی (ده‌رخوارد) یش به واتای (له‌خوارد): ده‌رخواردی دا، له‌خواردی‌دا. پیوسته ده‌س بژاری نه‌و وشانه بکری که (ده‌ر) تیان دا فارسی‌یه بوته‌وه‌ی خه‌لق لیان به سه‌هو نه‌چی.

که دیم له باسی دار‌یزراو لیک‌دراودا ناوی وشه‌ی سه‌ر به‌خو ده‌هینم ده‌بی شتیکی تیدا روون بکه‌مه‌وه که‌رئی دوا‌ی ناوی‌کارا له وشه‌ی وه‌ک (نانخو‌ر، ده‌ست‌بر، دوورین . . .) که بریتی‌یه له به‌شیک‌ی (خواردن،

برین، بینین) هیچیان به‌تنها واتای ته‌واو نابه‌خشن، به‌و پی‌یه ده‌بوو وشه‌ییکی که‌رتی نه‌وتوی تئی‌دا به‌شدار ده‌بی له به‌شی (دار‌یزراو) حساب بکریت. به‌لام نه‌وه‌ی من زانییتم، له‌و ده‌مانه‌دا که ده‌مراستی لیژنه‌ی ریزمان بووم له کو‌ری زانیاری کورد، زوریه‌ی نه‌وانه‌ی له ریزمان ده‌دوان که‌رتی نه‌وتوی‌یان بارته‌ق‌ای وشه‌ی سه‌ر به‌خو‌بایه‌خدار ده‌زانی و نرخ‌ی نه‌ویان پی‌ده‌دا، منیش هیچ به‌ره‌لستیم له‌وه‌دا نه‌کرد چونکه به‌راستی نه‌و که‌رته پیک هینه‌ره‌ی ناوی کارا ده‌وریکی گه‌وره‌ی هه‌یه له وشه‌روانی زمانی کوردی‌دا. تنها ته‌گه‌ره‌یک هه‌بی له پینوس

ده‌رده‌که‌وی که من وه‌ها ره‌وا ده‌بینم هه‌ر دوو که‌رتی ناوی کارای نه‌وتوی به‌یه‌که‌وه بنووسرین وه‌ک: جلدروو، مالدز، بانگده‌ر چونکه له‌گه‌ل یه‌کتردا جو‌ش خو‌واردوو بوون. تا له‌م نمونه‌یه‌ی (جو‌ش خو‌واردوو) که که‌رته‌کانم له یه‌کدی جودا کردنه‌وه ده‌رده‌که‌وی که (جو‌شخو‌ر) حقه‌تی به‌سه‌ریه‌که‌وه بنووسرین: ته‌لاقخو‌ر، جودایه له ته‌لاق خو‌اردوو چونکه یه‌که‌میان سیفه‌ته‌کی به‌رده‌وام راده‌گه‌یه‌نی. به هه‌مه حال به هه‌ر باریک دا بکه‌ویت، چ دار‌یزراو چ لیک‌دراو، حیسابی لیک‌دانه‌وه‌ی تیمه تیک ناچیت، ته‌نانه‌ت ناوانه که ناوی به‌رکاریش دروست ده‌بی وه‌ک که بلئی: به‌رخ دزبه‌ری گورگخو‌ره، کیشانه‌ی تم باسه له جیگه‌ی خو‌ی‌دا ده‌مینته‌وه هه‌ر چونیک بیت تم کیشه‌یه هه‌ل و مه‌رجی خو‌ی هه‌یه تا لی‌ده‌دوین.

(ده‌ر) له‌گه‌ل کاری وه‌کو: (خواردن، کوشتن، کیلان، ژماردن، سپاردن) دا نایه‌ت چونکه واتای له‌گه‌ل نه‌وان دا ناگونجی.

وشه‌ی (ده‌راو) به دوو واتا هاتووه: یه‌کیان رووه‌کیکه هه‌مووی لاسکه لک ویزپی نی‌یه و خوشترین سه‌رپوشه بو‌ چرووی که‌پر که مروی له‌سه‌ر ده‌نویت و ده‌حه‌سینه‌وه. ده‌راو‌نیکی دیکه هه‌یه باشترین زاراوه‌یه له جی (منطلق) به‌کار بیت. ده‌گوتری: ده‌راوی ئیشه‌که‌م دوزی‌یه‌وه به واتای (باری رویشتم به‌ره‌و ئیشه‌که‌م دوزی‌یه‌وه). تیمه‌ش ده‌توانین بلین: مروف له ده‌راوی خو‌ش وسته‌وه به‌ره‌و فیداکاری ده‌چیت. ده‌راوی سه‌رکه‌وتن هه‌وول دانه. له ده‌راوی گومانه‌وه بو‌دلنیایی ده‌رویت.

له قیاسی وشه‌ی وه‌کو (سه‌راسنه، به‌رچنه، خه‌م ره‌ونه) که نه‌گه‌ر مه‌به‌ست به‌ده‌سته‌وه دانی واتاییکی تایه‌تی نه‌بوایه ده‌بوو بگوتری: سه‌راسن، به‌رچن، خه‌م ره‌وین، تیمه‌ش ده‌توانین تم وشانه بو‌ه‌ندی نامراز دابر‌یزین:

ده‌رکیشه: بو‌هه‌ر نامرازنیکی شتی پی‌ده‌ریکیشری وه‌کو‌گاز ده‌ره‌ینه: بو‌نامرازنیکی شتی پی له چال و ته‌نه‌که‌و گوزه ده‌ره‌یندری. نه‌گه‌ر بو‌ثاوه‌هینانی ناو بیر بیت (هه‌ل کیشه) ده‌ست ده‌دات. ده‌وولکه هه‌ل‌کیشه‌یه.

دەرپه‌رینه: بو ئامرازیکي به هیزی تهنگه‌تاوکردن و پاله‌په‌ستو شت دهرپه‌رینی.

دهرخه‌ره: بو ئامرازیکي شتی داپوشراو و نهینی که به چاو نادیرتی بیینیت.

رادار دهرخه‌ره‌یه. ئامرازی درودوزه‌ره‌وش دهرخه‌ره‌یه. دووربین دهرخه‌ره‌یه له کیمیا هندی مادده دهرخه‌ره‌ی مادده‌ی دیکه‌ن. دهرخه‌ره‌ی ده‌سکرد دهرخه‌ره‌ی سروشتی. سیسموگراف که هستی بله‌رزه ده‌کات دهرخه‌ره‌یه.

ئو بزۆینه‌ی (ه)، واته‌فته‌حه‌ی عه‌ره‌یی، که ده‌چینه پال وشه‌ی ئه‌وتۆیی چ (ده‌ری پیوه بیت و چ پیوه نه‌بیت و چ له بنه‌په‌ته‌وه پیشگرو پاشگه‌ری نه‌بیت بو‌ه‌لا‌واردن و ده‌ست نشان کردنه: که گوته (سه‌راسن) هه‌رچی سه‌ره‌که‌ی ئاسن بیت به‌ری ده‌که‌ویت. که گوته (سه‌راسنه) بو‌ماریکي سه‌ره‌قه که مه‌شوره ورگی ولاغ ده‌سمیت و لئی ده‌ده‌چیت. (به‌رچن) بو‌ه‌موو شتی که ده‌گونجی میوه‌ی چنراوی تی‌بکری. (به‌رچه) به‌و ده‌سه‌فته‌لتاره‌یه ده‌گوتری هینده‌ی زه‌نبیلیکه.

له‌م راستی‌یه‌وه ده‌رده‌که‌وی، ده‌بوو له‌رینووس دا بو‌vowel (بزۆینه) به‌کار بیت نه‌ک بزۆین چونکه ئه‌م (ه)‌یه به‌عاده‌تی خو‌ی فاوول له‌هه‌موو بزۆینی دنیا جودا ده‌کاته‌وه. ئه‌گه‌ر بو‌ بنه‌په‌تی پرسیا‌ره‌که به‌چینه‌وه ده‌بینین (بزۆیو، بزۆیه، بزۆکه) پتر له‌ جهرگه‌ی زمان رۆچوو تا (بزۆین)، چونکه (بزۆین) له‌ریشه‌ی ئاینده‌ی (بزواندن) هه‌هاتوو که به‌هوی پاشگه‌ری (اندن) کاری (بزۆوتن) بو‌ته‌تیه‌ر [بزواندی، ده‌بزۆینی]. بزۆتن تیه‌رینکی دیکه‌ی هه‌یه به‌هوی ناوگری ئه‌لف که ده‌ی‌کاته (بزۆوتن). له‌ئاینده‌دا بزۆوتن ده‌بیته (ده‌بزۆینی). دیاره‌ ناوگر پتر له‌ پاشگرو پیشگه‌ر ده‌ست بو‌هه‌ناوی وشه‌ده‌بات، به‌و‌پی‌یه (بزۆوتی) په‌سه‌ندتره له (بزواندی) هه‌ر وه‌ک (خستن) په‌سه‌ندتره له (که‌واندی). له‌نیو‌ئیه‌کان دا گۆرانی‌یه‌کی له‌گه‌ل دلداری بدووت پیی ده‌ئین (بن بزۆکه) نه‌ک (بن بزۆینکه). له‌ سلیمانیش به‌مرۆی بزۆز ده‌ئین (بزۆیو). ئه‌جا ماده‌م (بزۆین) بو‌ فاوول ده‌قی‌گرتوووه حه‌قمانه‌ دوو بریار بده‌ین:

یه‌کیان ئه‌وه‌یه که ناوی کارای وه‌کو (بزۆین) له‌هه‌موو

کاره‌تیه‌ره‌کان وه‌ر‌بگه‌ری و بلّین: بزۆین، رۆین، خنکین، کولّین، جۆشین [سخّان]، ریمین پسین... به‌مه‌رجیک به‌ پاشگه‌ری (اندن) بو‌ویته‌تیه‌ر.

ئه‌وی دیکه‌یان ئه‌وه‌یه که (بزۆیه) بو‌ئو ئامرازانه بیت شتی پی‌بیزۆیت وه‌ک که بلّین نوول بزۆیه‌یه. وشه‌ییکی باوی کورده‌واری هه‌یه (سه‌رزۆی) نه‌ک (سه‌رزۆینی).

به‌قیاس ده‌بی (رۆینه، خنکینه، کولّینه، جۆشینه، ریمینه، پسینه...) و هه‌موو ریشه‌ی ئه‌وتۆیی هه‌ر یه‌که بو‌ئامیریک دابندری که له‌گه‌ل واتای کاره‌که ده‌گونجیت.

خو‌ینه‌ر بیه‌خشیت له‌وه‌ی که قسه‌کانی دوایم له‌باسی (ده‌ری) دوور خسته‌وه، به‌لام هه‌رچۆتیک بی هه‌مووی هه‌ر باسی زاراوه‌سازی‌یه. ده‌گه‌ریمه‌وه‌پۆشه‌ی ده‌ربوون، ده‌رکردن. ده‌رکردن واتاییکي هه‌یه بو‌هه‌ل درینی دوومه‌ل و کیسی پوک و برینی خه‌زنه‌کردوو... و. ئه‌م ده‌رکردنه که تیه‌ره ده‌بیته (ده‌ربوون) ی تی‌نه‌په‌ر. ده‌شی ئه‌م به‌کاره‌ینانه به‌زاراوه‌ بروت بو‌به‌رله‌لا بوونی ئاو یاخود نه‌وت یاخود هه‌ر شلیکی دیکه هه‌بی که له‌ده‌روونی زوی په‌نگاری دابیته‌وه‌وه له‌خوره‌ ده‌رووینکی بو‌خوی کردبیته‌وه. ده‌ربوون له‌ده‌هاتن راگه‌یه‌نته‌رو جودایش له‌ده‌لاندن: ده‌لاندن زه‌نه‌کردنی به‌رده‌وامه.

وشه‌ی (سه‌رده‌ری) به‌پی ده‌ستور داریزراونی‌یه، به‌لام ده‌سه‌وی خیرایی لی‌بکه‌م چونکه، کوردی گوته‌نی، ئیشم پی‌یه‌تی. ئه‌گه‌ر به‌داریزراوی حیساب بکه‌ین ده‌بی بلّین سی پاشگه‌ری تیدا به‌دوا یه‌کدی دا هاتوون چونکه لیره‌دا (ه + ده‌ر + ی) به‌سه‌ر یه‌که‌وه‌ن. له‌مانه (ده‌ر) پاشگه‌ری‌یه‌و ناوه به‌واتای (خارج) له‌کار هاتوو.

تۆبلی له‌ری قیاسه‌وه نه‌توانین بلّین: هه‌سته‌ده‌ری، هۆشه‌ده‌ری؟ بۆچی نه‌توانین؟ خو‌هه‌ست و هۆش باشت ده‌توانن به‌شتان دا تیه‌رین هه‌تا که‌لله‌ی سه‌ر. ئه‌گه‌ر (هه‌سته‌ده‌ری) و (هۆشه‌ده‌ری) به‌سه‌لمیندیری ده‌شی ئه‌و پاشگه‌ری (ی)‌یان لی‌بقرتیت و (هه‌سته‌ده‌ر، هۆشه‌ده‌ر) به‌ئاوه‌لتاو بمیننه‌وه به‌واتای که‌سیک که هه‌ستی به‌شتان دروست بیت و هۆشی پیان بشکیت. به‌لی ده‌زانم نه‌گوتراوه (سه‌رده‌ر) به‌لام (بلقه‌ده‌ره)

ههیه، فاوله کهشی به دوا دا هاتوو هه تا بویه گیان له بهری ناسراو تهرخان بیت. سه ره دهر به پئی سروشتی وشه کان و نیک به ستیان به واتای که سیک دیت سه ری له ئیشان ده رچیت ئنجا که گوتمان (سه ره دهره) ده پئی به پئی ده ستور به کابراییک بگوتری له رادده به دهر زیره ک بیت، وهک که به بابایه کی زور که مژله ده گوتری (سه ره که ره). هه سوو بیژه نیک سه ره تاییکی ههیه: با ئیمهش سه ره تا دابنن بۆ: سه ره دهر، ههسته دهر، هوشه دهر. ئه گهر حقهی ته واوله زاراو سه سازی و خزمه تی زمانه که مان دا به کار به نین ده توانن ئه م ریزه یه بویه لیش برۆنن و وشه ی نایابی لی پیدا بکه ین وهک:

بیسته دهر: بۆ که سیکي نه و دیوی گردو شاخ و دیوار بیست.

دیته دهر: بۆ که سیکي نه و دیوی په رده و دیوار و. . و. . بیست.

رادیه بیسته دهره. دوورین ههیه دیته دهر.

زاراو و وشه ی تازه دا هاتوو له هه وهل بیستیان دا خه لقی پی گوئی قوت ده پی دواتر لیمان رادیت. به نمورنه، له زمانه پیشکه وتوو کانی رۆژا وادا بۆ جوړه نه خوشی ییکی نه فسی که هه ر جاره به شیوه نیک دهره که وئی (مانیا mania) یان دانا، ئنجا وشه یان لی هه ل هینجا بۆ ئه و نه خوشی یانه وهک:

clipto mania شیتی ذزی

megalo mania شیتی خو به زل زانین . . و. . هتد

باوهر ده که م ئه م وشانه له سه ره تا دا بۆ به رگوییان ناقولاً زرینگانه وه، ئیستا که چونکه لیمان راهاتوو و ده لاله تی خوینده واریشیا ن پیوه له وشه ی عاده تی چاکتر به سه ر زمانه وه ده سازین. له بیرمه که (رۆژ باش) په یلدا بوو خه لقی لی ده ره ویه وه. پژه ری ئیستا که ش که سیکي له عاده تی عه شیره تی یاخود له ریزو ره قتا ر دهر بچیت پی ده لئین: به که چکی ده لی قاشووخ.

وشه ی (که وده ری) که له فارسی پی ده لئین (کبک دری) بۆ مه لیک به کار دیت گویا له کویسنلی هه ره ملرد نه پی هه ل ناکات. له و دهر و به ری ئیمه دا وا معشوره که ته نها له

قه ندیل و هه لگورد که وده ری ده دیت. من نازانم ئه و (ده ره) به واتای ده رگه، دهر وو هاتوو یاخود شتیکی دیکه یه تا بتوانم زهینی خومی ئیدابگنیرم به دوا زاراو ی سه ره مه ل یان گیان له به ریکی دیکه ی له م (ده ره) وه وه ربگیری. وهک نیشانه ی په سه ک، جاری، پی وه لاهه.

ده گوتری: دهر به هار. ئایا ناشی بگوتری: دهره ناشتی، دهره جهنگه، دهره گرانی، دهره هه رزانی، دهره گه رما، دهره سه رما؟ چه ند له باره بگوتری: دهره جهنگه بوو ترس و له رز په یلدا بوو یوو. دهره ناشتی بوو که وتبوو نه وه سه رباری که سه بهت. دهره گرانی بوو ده غل هه ل کشابوو. دهره هه رزانی بوو جو له کرین ده هات.

زاراو ی ئه وتوی که قیاسی له زاراو ییکی کوردی کرایت و به وشه ی له باری کوردی داریز رایت و واتاییکی پی ته گه ره بیخشیت بۆچی لی لاری بین؟

چه ند وشه یه که مان ههیه وه کو: دوویه دهر، کون به دهر، شاربه دهر له حه د به دهر ده شی قیاسیا ن لی بکری بۆ دهر شتی زاراو، یان وشه ی تازه.

دوویه دهر به و کونه ده لئین له دوو لای شته کون کراوه که دهر بکات، ده نا پی ده لئین ئه م کونه کویزه. ئنجا ئه گه ر نه دوا زده یاخود بیست لاهه دهر بکات بۆچی نه لئین دوا زده به دهر و بیست به دهر. مه کینه ههیه به چه ند لادا کون کونه، ده شی بلئین (مه کینه که شش به دهره) له جیاتی بلئین (شش کونی ئیدیه) که ئه وسا نازاندری کونه کان کویرون یا راهین.

دوویه دهر وصفی کونه که ده کات. که گویت (کون به دهر) وصفی شته کون کراوه ده کات: کونی دوویه دهر، دیواری کون به دهر.

له رنی قیاسه وه، ئه گه ر لولو له نه وت له ولاتی که وه بۆ ولاتی ک رۆچی پی ده شی بگوتری: ئه م لولو له ولات به دهره.

له ئینگلیزی دا ده گوتری Trans caucasian به واتای ئه و ولاتانه ی به ولای قه ققاسه وه ن. با ئیمه بلئین: ولاته قه ققاس به دهره کان.

ده شی بلئین: ئه و ئه ستیرانه ی کاکیشان به دهرن، واته به و

لای کاکیشانه‌وهن . بو مويسالسه ده ليين : مهودا ناسمان به‌دهره‌كان . بو نه‌زل و نه‌به‌د بلين (كات به‌دهر) : له كات به‌دهره‌وه تا كات به‌دهر . نه‌گه‌ر بو لايه‌كيان وشه په‌يدا بوو (كات به‌دهر) بو ته‌وى ديكه بيت چ نه‌زل چ نه‌به‌د چونكه هر دوويان كات به‌دهرن .

ده‌بى زاراوه گورجوگولوى و مهودا بېرى تيدا بيت ده‌نا ده‌كرا بلين : نه و لاتانه‌ى به‌ولوى قه‌فاسه‌وه‌ن و (Trans) به‌كار نه‌هينين . زاراوه كه بريتى بوو له وه‌رگيرانى ده‌سته‌واژه له زمانيكه‌وه بو زمانيك ياخود هه‌ل نانى ده‌سته‌واژه بو زاراوه له هه‌مان زمان دا ، فېرى به‌سه‌ر زاراوه سازى يه‌وه نى يه . به نمونه ، له كتىبى (مصطلحات علمية) ى باس كراودا زور ده‌سته‌واژه‌ى به زاراوه دانسدراوون ، له‌به‌ر چه‌ژى من ، هه‌ر ده‌سته‌واژه‌ن . له لاپه‌ره ۱۹ - ۲۱۹ دا نه‌مه ده‌خوينته‌وه :

صراع بين الاقبال والاعراض approach - avoidance conflict
ئينگليزى يه‌كه به هوى تيك به‌ستى دوو وشه‌ى به‌راى وينه‌ى زاراوه‌ى به‌خوينه‌وه گرتوه
له لاپه‌ره ۱۰ - ۲۱۰ دا ده‌خوينته‌وه :

ردود فعل قلقه anxiety, reactions
رابطة الطب النفسى الأمريكية American psychiatric
association

نم زاراوه‌يه بو ته‌خته ناوى دا به‌ران ده‌ست ده‌دات . وه‌رگيرانى ده‌قاوده‌ق چ هى وشه بيت چ هى رسته به زاراوه ناشى . هه‌ر بويه‌شه پيوسته نه‌ركى زاراوه‌ساز سووك بكرت به‌وه‌دا كه ته‌سك پىوى له‌گه‌ل دا نه‌كرت وهك كه له‌گه‌ل باباييكى وه‌رگيرى چيروك دا ده‌كرت چونكه زاراوه واتايكى به‌رين له مهوداييكى ته‌سك دا ، ده‌حه‌وينته‌وه . سالى ۱۹۷۸ كه به‌ينك له (عمان) ى ئوردون بووم ماموستا عه‌لى سه‌يدو گورانى گوتى ، كوچ كردوو جه‌لادته به‌گ به‌درخان له وه‌لام دا زاراوه‌ى (پاش بين) ى بو trans parent و (پاش روون) ىشى بو trans lucent پيشنيازكرد . راستى يه‌كه‌ى پيشنيازه‌كه زور له جيبه‌تى و نابى بينه قاقه‌ى بگيرنى به‌رخه‌نى دوژمانه‌ولى به‌داوئيه‌كردنى ناحه‌زانه . كه‌نگين وشه‌ى پاراوتر دوزرايه‌وه نه‌مانه ده‌بوو چينيه‌وه .

شووشه‌ى پاش بين نه‌بى بو په‌نجه‌ره‌ى هوزل ده‌ست نادات . جامى پاش روون بو په‌نجه‌ره‌ى حه‌مام ده‌ست ده‌دات . له سوود به‌دهر نى يه ليره‌دا بلين وشه‌ى كوناش له زور لادى و ئاوايسى به‌رى سوزان به واتاى كون كون كراوه وهك نه‌وه‌ى كه به‌ده‌سپريزى شه‌ستير ته‌نه‌كه‌ييك كوناش بكرت . نم كوناشه پرپه‌پىستى وشه‌ى perforated ديت وهك بلين : نم كاغه‌زه كوناشه بو فاييل ساز دراوه . گورزه كاغه‌زى ته‌نك هه‌يه بو ده‌ست سپنه‌وه ، له ماوه‌ى هه‌ر ۱۵ - ۲۰ سانتيمه‌ترينك دا ، ريزه كونيكى تى كراوه تاكو به ئاسانى بچرت ، perforated ى بو به‌كار ديت كه كوناشى راسته‌قبنه‌يه .

سووتلك به‌ده‌وزى «سه‌ر» :
وسه‌كانى : سه‌ر ، زير ، زورر ته‌وايش جيگه‌ى ليكونيه‌وه‌ن بو زاراوه‌سازى . (سه‌ر) به واتاى (راس ، فوق ، على) ديت . له زمانه نه‌روپايى به‌كانيش دا (sur) به واتاى (سه‌ر) روويشتوه . (سه‌ر) به واتاى كه‌لله ناويكى عاده‌تى به وه‌كو ده‌ست و قاج و پشت . به واتاى (على ، فوق) ناوى جيگايه‌وه ده‌ش بينه ئاوه‌لكارى جيگه ، به‌كارهينانى وه‌هاش هه‌يه (سه‌ر) تى دا ده‌بينه پيشگر .

كه ده‌لى : سه‌ربانى نيمه پانتره ليره‌دا (سه‌ر) ناوى جيگه‌يه .
كه ده‌لى : چرومه سه‌رى ، (سه‌ر) هه‌وه ده‌بينه ئاوه‌لكار .
كه ده‌لى : له نه‌زمون سه‌ر كه‌وتم ده‌بينه پيشگر .
نم (سه‌ر كه‌وتم) ه به واتاى (نجاح) ه وهك نه‌وه نى يه بلنى (له شاخ سه‌ر كه‌وتم) چونكه ده‌شى بلنى (سه‌رى شاخ كه‌وتم) به‌لام ناشى بلنى (سه‌رى نه‌زمون كه‌وتم) . (سه‌ر كه‌وتم) له رووى ريزمانه‌وه وهك (هه‌ل كه‌وتم) وه‌هايه .
ئيشه‌كه سه‌رده‌گرى جودايه له‌وه‌ى بلنى زه‌نبيله‌كه سه‌رده‌گره چونكه نه‌ده‌شى بلنى ئيشه‌كه سه‌رده‌گره نه‌ده‌شى بلنى زه‌نبيله‌كه سه‌رده‌گرى .

نه‌گه‌ر (سه‌رلى دان) به واتاى (زيارة) به‌ته‌واوى بينه (سه‌ردان) و بگوتى (كابرام سه‌ر دا) نهك (سه‌رىكم له كابرادا) نه‌وسا (سه‌ر) ليره‌ش دا به پيشگر ده‌روات چونكه له واتاى كه‌لله‌ى سه‌ر دوور ده‌كه‌وينته‌وه .

كه ده‌لى : بزنه‌كه‌م سه‌ر بېرى وهك نه‌وه نى يه بلنى : سه‌رى

بزنه‌کەم بېرى چونکە نايىته (کوشتنه‌وه).

(به پوژوو بووم) شتيکەو (بې بووم) شتيکى دیکه‌يه له پرووى ريزمانه‌وه.

(چرام به ناگر کرد) جودايه له (چرام بې کرد) له پرووى ريزمانه‌وه.

جیگه‌ی وشه له رسته‌دا باری ريزمانی وشه‌که ده‌گوړی.
له بواړی زاراوه سازى‌يه‌وه ده‌توانين سوورپیک به ده‌وری (سه‌ر)‌دا بده‌ين.

وشه‌ی (سه‌رکه‌وتوو) ناوی کارای عاده‌تی‌يه وه‌کو:
هه‌ل که‌وتوو، دانیش‌توو، رابوردوو. به‌لام ده‌شى زاراوه‌ی لى‌دا بېرپوژين و بلين (سه‌رکه‌وته) بو‌ئو ماددانه‌ی له‌بهر سووکى کيشيان بو‌سه‌روه هه‌ل ده‌کشن. هه‌ر له‌م روانگه‌وه ده‌توانين (داکه‌وته) بدوزينه‌وه بو‌ماده‌ی قورس. بو‌ (رواسب) زاراوه‌ی (نيشته) له‌باره. نيشته غه‌يری خلته‌يه. خلته‌ی لافاو نايته نيشته‌ی لافاو چونکه نيشته له‌سه‌ره‌خو ده‌نيشى. هه‌موو شتى (سه‌راو) سه‌رکه‌وته‌يه، به‌لام هه‌موو سه‌رکه‌وته‌يک سه‌راو نى‌يه. سه‌رکه‌وته، نيشته، داکه‌وته ده‌شى بين به سى زاراوه.

ده‌مان خویند، هه‌ندى مادده‌ی له باری ره‌قى‌يه‌وه بو‌بارى غازى ده‌چينت بى‌ئوه‌ی به باری شلى‌دا تى‌بپه‌رنت، بى‌ده‌گوټرا (ماده‌ متساميه). بو‌ئو زاراوه‌يه (تى‌هه‌ل کشه) خراب نى‌يه.

که هه‌ر له (سه‌ر) بدوين به نیازی فره‌وان کردنى گوشه‌نيگا ده‌ئيم:

(سه‌رکونه‌ی) کوردی له ناخاوتنى رهمه‌کى عه‌ره‌بى عيراق‌دا به‌ده‌ر ده‌دانه‌وه که ده‌ئين (کونه، يتکاوتون).

سه‌رباز فارسى‌يه، له (سرباختن - سه‌رباختن)‌وه هاتوو‌وه له نايينده‌دا ده‌بيته (مى‌بازد) و‌که‌رتى پيک هينهرى ناوی کارای لى‌وه‌رده‌گيرى بو‌ (سرباز).

سه‌رامه‌د هه‌مان (سه‌رامد)‌ی فارسى‌يه. (آمد - نامه‌د) به واتای (هات)‌ه.

سه‌رانسه‌ر له ريزه‌ی به‌رانبه‌رو ده‌ورانده‌ور کوردی‌يه. ئه‌وانه‌ی ده‌ئين (سه‌رانسوى) له جياتى (سه‌راسوى) به‌هه‌له‌دا چوون.

سه‌راسوى به‌وتسه سه‌راسو وه‌ک که سه‌رئاو ده‌بيته سه‌راو. سه‌راسوى کردن به واتای سه‌ربه ئاسودا گرتنه.

وشه‌ی (سه‌رتوو، سه‌رتوى، سه‌رتوژ) که به‌واتای (قشطه)‌يه وشه‌ی (ناوتوژ)‌ی به دوا خوى‌دا هيناوه. ماوه‌توه (بن توژ) بيته زاراوه ياخود وشه‌ی فره‌هنگى بو‌توژى هه‌ره‌ژيرى. ئه‌گه‌ر له نيوان توژان‌دا مادده‌يه‌ک هه‌بوو که‌متر بو‌وه له توژ ده‌شى بى‌بلين (زرتوژ). ئه‌م زبه بو‌چشتى دیکه‌ش ده‌ست ده‌دات وه‌ک: زرچين، زرتيريز (تيريز - شريحه). له وتووژ‌دا زبه‌ملا، زرشينخ باوه بو‌ئه‌وانه‌ی مه‌لاو شينخى ته‌واو نين. له‌نيوچه‌شهرت‌دا گويم لى‌بووه گوټويانه: فلان خو به زبه‌مليک ده‌زانى. وشه‌ی (زب) ناته‌واوى ده‌گه‌يه‌نى وه‌ک که له زرباب و زرداک و زبيرا. . . دا ده‌رده‌که‌وى. (زبه) فره‌قى هه‌يه له‌گه‌ل زب: (زبه) له‌وانه‌يه بو‌موباله‌غە‌ول کردن بى‌ وه‌ک: زبه‌درو، زبه‌بوختان. هه‌ميشه‌ش بو‌شکاندنه‌وه به‌کارديت.

(زبه) له وشه‌ی وه‌کو (زبه‌توو، زبه‌ه‌نجير زبه‌ته‌ماته)‌دا هه‌مان ناته‌واوى (زب) به‌ده‌سته‌وه ده‌دات. دياره له‌گه‌ل پروه‌ک وه‌ها ره‌فتارده‌کات. (زبه‌تيک) له‌دا‌زبان‌وه وه‌رگيراوه. بچينه‌وه بو‌ سه‌روبه‌رو هاوړيکاني.

ده‌شى (سه‌روبه‌ر) بو‌ (اجمالى) به زاراوه بېروات. (سه‌روبن کردن) بو‌ (تغطية الأخبار) له باره‌وه لویش په‌سه‌ندتره. (سه‌روبن) بو‌ فره‌هنگ ده‌مينته‌وه. سه‌روبه‌رى شت هه‌موو

شته‌که‌يه. (سه‌روبن کردن) به دوا‌داگه‌ران و پشکينه‌وه‌ی ته‌واوه. سه‌روبن کردن نه‌ختيک فسه هه‌ل ده‌گرى: ده‌ئين سه‌روبن

بوون به واتای وه‌رگه‌ران و سه‌روبن کردن به واتای وه‌رگه‌رانه. راستى‌يه‌که‌ی عه‌شهره‌ته‌کان به زورى ده‌ئين هه‌ل گه‌رانه‌وه‌وه

هه‌ل گه‌رانه‌وه، ئه‌وانيش باشتريان پيکاوه چونکه وه‌رگه‌ران هه‌موو جازان سه‌روبن کردنى تيدانى‌يه، به زورى بو‌نيوه‌هه‌ل گه‌رانه‌وه

به‌کار ديت وه‌ک که ده‌ئى: په‌ره کتبه‌که‌م وه‌رگه‌را. که ده‌ئى: سه‌ياره‌که وه‌رگه‌رايه سه‌رته‌نيشت، ناشى بلنى هه‌ل گه‌رايه‌وه. به

کوړتى وه‌رگه‌ران له‌ته‌ک هه‌ل گه‌رانه‌وه‌دا به‌جى ده‌مينى. هه‌ل گه‌رانه‌وه هه‌ميشه ۱۸۰ پله‌ی پشته‌واژ بوون راده‌گه‌يه‌نى.

وه‌رگه‌ران له زور باردا ۹۰ پله راده‌گه‌يه‌نى:

سهياره كه وه رگه پايه سهر نه نيشت .
سهياره كه هه لگه پايه وود سهر پشت .
وه رگيران بو ته حه ممش رويشنه وه

(به سهر گه نه وه) كه پيوندني به كه نله ي سهر وه نه ماوه وه له
روواله تدا نه وه (سهر) ته تي دا بوته پيشگر گريفنيك پهيدا ده كات
به وه دا كه پريپوزيشني (به) له روناني وشه كه به شداره وه لني بوته
پيشگر به وي به ده يي بليين پيشگري (به) هاته به را يي پيشگري
(سهر) . نيمه گوترومانه و راستيشمان كردوه كه تنها سي
پيشگري (لني، پي، تي) كه به نه سل پريپوزيشن ده چنه
به را يي پيشگري ديكه وه . به سهر گرتنه وه ، به سهر كردنه وه ،
به سهر بردن ، به سهر چوون هموويان بابه تيكن و گريفنيك هه يي
له هموان دا هه به . به لام گرفت ني به :

سهرنج ده ري ده خات ، نه وه ي پيشگره له و وشانه دا (به سهر) ه
نهك تاك تاكيان . ده گوتري : له به سهر كردنه وه ي ميگه له كه زانيم
بزي به له پوئش نه ماوه . سهر يي چون پريپوزيشني (له) هانه
به را يي (به سهر) وه خو ناشي پريپوزيشن به دوايه كدي دا بين
مه گه ر (له) كه دپته به را يي (بو وه وه كه ده لني : له بو تو [من له
بو تومه تو له بو كيته ؟] . ده ش توانين بليين تيكراي كه رته كان (به
+ سهر + كردنه وه) بوونه ته يك وشه و (له) بان هاتوته به را يي .
(به سهر هات) له وان جو دايه : (سهر) لي رده به واتاي (راس)
ماوه ته وه .

له گه ل (به سهر چوون) كه هه ردوويان تي نه پيرن به راورديان
بكه ين ده بينين فه رقيان زوره . ده گوتري : من به سهر چووم ،
به لام ناگوتري من به سهر هاتم . ده گوتري : به سهر هات ،
به لام ناگوتري به سهرم چوو . دياره (سهر) له به سهر هات دا به
واتاي كه لله سهر ماوه ته وه ، له به سهر چوونيش دا بوته پيشگري
بي فيل . به لام تيكراي وشه ي (به سهر هات) بوته فه ره تنگي .
به سهر دا چوون ، به سهر دا هاتن ، جودان له به سهر چوون و
به سهر هات . هه ردوويان بو (مباغته) ي باريكي تايه تين ، له
هه ردوويانيش دا (سهر) به واتاي كه لله سهر ماوه ته وه .

ده شي (به سهر گرتنه وه) بينه زاراهه . به نمونه ، له كي ميادا
كه مادده يه كه مادده يه كي ديكه له ته ركييك دا بو خوي ده دزيته وه

ده لين به سهر ي گرتنه وه : نو كسو جين له فلانه ته فاعول دا
هاي دروجيني به سهر گرتنه وه . ميلله ت كه هوشي كرايه وه مافه كاني
خوي به سهر ده گرتنه وه .

(سهره) بو زاراهه ده ست ده دات . گاي سهره نه و گايه يه نه
ريزه ولاغي نيك به ستراي خهرمان كوتان دا له په رگي لار
ده ره وه بيت . گاي بنه نه و گايه يه له په رگي لاي ناوه وه به . تنجا
سهره و بنه بو هه موو شتيك ده ست ده دن كه وه كو ولاغي گيره
سهره و بنه ي هه يي ، له گه ل تي بيني نه وه دا كه (سهره) دووايين
ولاغنه نهك يه كه مين . به نمونه : فره كيكي له سوورانه وه ي
شه ش فره كان دا ده كه ويته لاي ده ره وه ي ريزيانه وه ده بيته فره كي
سهره . نه وي هه ري ناوه وه ش فره كي بنه يه .

سهر اوورد بو شار ، زه وي ، ره زوباغ ، فره زي هه كشتوكال به
زاراهه ده شي ، هه رجه نده له بنه رت دا بو زه وي روئراوه . له
به را نيه ر سهر اوورده دا ، (دامه ن) به كارديت . سهر ته بو شتي
ناماددي به وه كو : سهر ته اي ئيش ، نووسين ، سال ، ده رس .
ريزه ي نيه بت بو نه م وشانه ي خواره وه به م جو ربه يه :

سهر - سهر ي

سهره - سهر يي

- سهره كه - سهره كي

سهره تا - سهره تايه كي

ده شي (سهره تايي) بو سهره تا بينه ريزه ي نيه بت به
مه رجيك نه گه ر ويسترا به خريته وه ريزه ييكي تازه ي ناوي مه عنا
(سهره تايه تي) به كار به يندرني . ئيستا به گشتي (سهره تايي)
رويشتوه هه له ي شي تي دا ني به به مه رجه ي باسم كرد .
وشه ي (سهره خي) له تهك (سهره بيگانه) دا راست هاتوه .
(خوده سهر) يش هه ل گيرانه وه ي سهره خويه به لام واتا كه ي
هه ل نه گه پراوه ته وه ، نه ختيك گو راره .

هه ر چشتيكي له جو ري تا قمه چشتيكي وه كو خوي يا خود
لايه نگيري بيت نه م (سهره به . . .) به ي بو ده ست ده دات وهك :
با سهر به گازه ، ئاسن سهر به معده نه ، نه وت سهر به
سووته مه ني به ، رانيه سهر به پاريزگي سل يمان يه .

سهر ينا يي : وشه ييكي راگه يه بينه چونكه جووته مه به ستي

(هئو سهرتا) به دهسته وه دات وهك: له سهريناي مامله تي
دوني ئم زهرهم لي كهوت. بهوي يه (سهريناي) له بري
(العلة الأولى) ده شيت وهك: سهريناي بوونه وه خوازي
کردگاره. سهريناي شورش ستمه.

سهره نيا: كه گاسن يا خود ئاميرنيكي ديكه لي ده سويت
ئاسنگر باي پيوست به سهره وه ده نيته وه ده گوتري: سهره نياي
کرد. له ربي قياسه وه هم مو به سهره وه نانه ويك سهره نياي بو
دهست دوات. ئاوه نيا بهو

رووه كه ده گوتري ئاوبدرت واته ئاوي پيوه بندرتي. له
فياسي سهره نياو ئاوه نيا ده شي به ئاويكي زهراوي كرايي بلين
ئاوه كه زههره نيا كرا وهك كه ده رمان به رووياريك دا ده كن بو
كوشتني زينده وه ره كه ي. ئه گهر سه كويناك به قورلي دان پانتر كرا
ده شي بگوتري قوره نيا كرا. ئه گهر له پرسياي ريزايات دا
لايه كي موعاده له به تالاي له ناودا هه بوو ده شي بگوتري
(موعاده له كه به راستي ناوه نيا بكه) له جياتي پري بكه وه. كه
سهره نيا هه بي ده شي بنه نيا، ته نيسته نيا، روخه نيا. . . هه بي.

(سهر) جاري به به ريه وه ماوه، له باسي وشه ي ليكدر او دا بوي
ده چينه وه. (ژي) برتي به له (سهر) به رواژ. زور جار ان به
واتاي (بن) ديت ناوانا وه شي لي ده ترازاي وهك كه ده ئلي (ژيروو؛)
ئاتواني بلني (بنو). به ره ژير نايته به ره بن. ژير زمين نايته
بن زمين. بني گوم نايته ژير گوم. بنكرو بنگره نابنه ژيركرو
ژيرگره. له بنه رت دا (بن) به شي هه ره دامه ني شتانه. بني
مه نجه ل، بني بير، بني ديوار [نهك بن ديوار]. هه چي (ژير) ه
له بنه رت دا خوي به شيكي ئه وشته ني به ژيري له گه ل دا
ديت. ده تواني بلني: له ژير بني بيره كه گه نجيك دو زرايه وه.

(ژيركه وتن) تا راده نيك به ره و واتاي سهره خو بوته وه بو
(اندجار، هزيمة) ده ئلي: لايه ني جهنگ خواز ژيركه وت، واته
به زي. كه بلني: دارا كه وته ژير زانا وهك ئه وه به گوتنيست كه وته
ژير داره كه وه به زين له به ين دا ناميني. هه ره كه ژيركه وتن
جودايه له (كه وته ژير) هه ره هاش ژيرخستن جودايه له
(خستنه ژير).

ژيروو، زوروو، سهروو به واتاي لاي ژيره وه، لاي

سهره وه، لاي زوروه وه هاتوون. ئم ريزه يه بو (بن، بهر)
نه هاتوو ناگوتري: بنوو، بهروو،

له ئاخواتني پژهه ر ژيرا، ژوورپا باوه به لام بوونه ته ژوورپا،
ژيرا. ده گوتري: ژوورپا بوي چوم، ژيرا بوم بادايه وه.
ده ش گوتري: له ژيرا له ژوورپا به واتاي له لاي ژيره وه له لاي
ژووروه وه.

له بواري زاراوه سازي ده شي به submarine كه (ژيرده ريا)
را ده گه يه ني پي بگوتري (ژيراوه) نهك ژيراو كه به واتاي
(راسب) ديت بو هه چي له ئاو نقوم بي.

ژيرخان و ژوورخان و پاش خان بو بناي تحتي و فوقي و بو
خلفيه رويشتوون زوريش له بارن. كوردي ديوي ئيران
روبه ناو ژيربه نا به كار ده هين به لام (بنا) ده نووسن كه
راستي به كه ي (بين) به نهك (به نا). هي ديوي عيراق
په سه ندره.

ژيركراس له بنه رت دا بو (ده ربي) ي غه يري پياو به كار هاتوو
ئاوه ل كراسيشي بي گوتراوه. ده شي (ژيركراس) به رهي بي بدرتي
به واتاي (البسة تحتية) بيته زاراوه.

(ژير) له زوربه ي ئه و وشانه دا پيشگر نه بوو به لام چاوپوشي
لي ده كرتي.

ژيرده ست، ژيركه واو وشه ي ديكه ي ئه وتوي فهره نگين.
ژيرچه نه، كه بوته (زيرچه نه) خوارديكي به زه وانه كان
كوينه به، له گه ليان دا بو جيگه ي ديكه ش ده گوزنيته وه. به زوري
هويه ي سه رله به ر له ئيواره يهك ئه و زيرچه نيه ده كن به داوه تي
خويان. ئميش وشه ي فهره نگي به.

(ژيرچه په لوك) په ليهك له خوار ژيرده سته وه ديت چونكه
ليداني له گه ل دايه. ئميش فهره نگي به.

ژيرپوش به زاراوه ده شي بو (البسة تحتية) نه ژيركراسيش
گه ليك گونجاوتره. ژيركه واو سه ركه وا خه ريكن له بيران
بچه وه.

ژيرليوخستن وشه يكي نيشانه پيكاو و ورده. عه ره بي ره مه كي
ده لي (لغمت). ده قي خوي وشه ي (ژيرليو) به واتاي گوته ي
سه رپوش كراو و له بير بر دايه وه بو فهره نگ و زاراوه ش جوانه.

ژیرلیو ئاوه ئساوه، دهشی بئیته ئاوه لکارو بگوتری: ژیرلیوانه مه بهستی به دهسته وه دا. له نیسه تدا (ژیرلیوه کی) دیت. که گوت: ژیرلیوه کی دوا، وهك ئه وهیه گوتیت: به شیوه ییکی ژیرلیوانه دوا.

(بن) نه په کارهینان دا گه لیک له (ژیری) ئاوه داتره
 بنه بنگه بنه ما بنگه وشه دهوله مه ندو

خزمی یه کدین

بنه بو دامه زراوی و چه سپاوی و هیز هینا ده کات. ده گوتری: بنه ی ههیه سولتان، بنه دار. جیگاییکی کومه لئی راوکه ران ده کی کهن به قوناغی لئی کوسونه وه و خواردن و نووستن (بئه) ی پی ده لئین ههروه ها ئه وانه ی خه ریکی کاریکن و نشیمه نیک سازه ده ن تی دا بحه وینه وه (بنه) ی پی ده لئین. (بنه وان) به و ئافه ته ده لئین له بنه ی ئه وتویی، یان له قوناغی ده می چاندنی مه رزه و دروونه وه ی برنج سه ربه رشتی نانوپات و کاروباری ناوه کی قوناغ ده کات. که ده گوتری فلانه کهس بی بنه وانه مه بهس ئه وهیه کهسی نی یه خزمه تی ژوره وه ی ماله وه ی بکات پتیش به لای کابان دا ده چیته وه. بنه وان و بناوان لیکدی جودان. له وه وه ده شی (بنه) بو هه موو به رزه وه ندیک، یاخود پرژه ییکی گه وه پروات وهك: بنه ی ئابووری سویره زور به هیزه. بنه ی زانستی. بنه ی ته نسازی. بنه ی پیشه سازی. بنه به رانه ر (اساس، قاعده) ده وه ستی، به زاراه بو (مؤسه) بنگه هه تا بلی له باره. ده گوتری: بنگه ی ده رمانساز ی سه ر به بنه ی ته نسازی یه. ده شی له م سنوره دا به بی پیوست و سازان وشه ی (بنه، بنگه) به کارین، له عه ره بی دا ناوناوه تووشی (عسکریتاریا) دین: ده توانین له کوردی دا بلیین (بنگه ی

عه سه که ی...
 بنه ماو بنه چهك و بنیچه تا راده یه کیش بنه رت له جیی یه کدی به کار دین. له ئاست بنه چهك دا خیرا (سه ره چهك) به پیشنیازی زاراه ییک خوی ره پیش ده کات. سه ره چهك بو ئه م لایه ی شتیك و بنه چه کیش بو لایه دووره که ی یاخود کونه که ی یاخود سه ره تابه که ی ده جیت:
 بنه چه کی خیزانه که بو زه هاو ده چیته وه، سه ره چه کیشی دینه وه بو بنه ماله ی عه ودا لاغا.

(س + ص) ۲ [بنه چه که] = ۲س + ۲ص + ص

[سه ره چه که]

ئاوی ده ریا بنه چه که، باران سه ره چه که.

فونیم بنه مایه، وشه سه ره مایه.

وشه بنه مایه، رسته سه ره مایه.

به هه مه حال، پیشنیازی که وه شی سوودی لئی وه ربگیریت.

وشه ی (بنه بر) به واتای نه هیشتنی شتیك له بنیچه وه دیت.

ده توانین (بنه برکردن) بو (استصال ext ermination) له کار بهینین

وه کو: بنه برکردنی نه خووشی، نه خوینده واری، هه ژاری، کلۆ.

ده لئین:

په ره پی ستاندنی پیشه سازی ده بئیته هوی بنه بر بوونی هه ژاری.

ده رمانی د. د. ت مه لاریای بنه برکرد.

بنه بر ئه و شته یه که نا هیشتری. مه لاریا لیره دا بنه بره.

به لای منه وه ده بی ناویکی له بار بو هوی بنه برکردن

بدو زرنه وه. واده زانم (بنه کیش) خراب نی یه.

مه لاریا بنه بره (مستاصل)

د. د. ت بنه کیشه (مستاصل)

بنار واتای ئاشکرایه. ده شی بلیین (بنارو به رزایی) له جیاتی

(قاعده و ارتقاع). ئیمه (بنه) مان دانا بو (قاعده) یه کی وه کو

مؤسه). بنار بو (قاعده) ی هه نده سه زور له باره. له

سروشت دا شاخ بنارو به رزاییشی هه به.

بن کۆل کردن بو ریمان یاخود هه ل قه ندنه. ئه م وشه یه

ده توانی له زور مه یدان دا چالاك بیت وهك: رامیاری،

ئابووری، روشنییری، کومه لایه تی. ده لئی: دوژمن ده یه وی

باوه ریمان. ئابووریمان. روشنییریمان بن کۆل بکات.

ره نگه ریم هه بی بلییم به قیاس له (بن کۆل) ده شی وشه

په یدابنی بایی خوی واتای بی هیزکردن بیه خشیت وهك:

بن شل کردن، بن کهل کردن، بن سست کردن...

(بنگه ره) بو ئه و به فره به کار دیت که له شیوه ی ته زره که ی

فشه لۆك ده باری و زه وی سارد ده کات و به فری له سه ره ده که وی.

ده شی (بنگه ره) که ناویکی گشتی یه بنگه ره و هه مووشتیکی

وه کو ئه ویش بگرنه وه. بنگه ری مه نه جه ل بنگه ره. خلتنه ی قوراو

بنگه ره. ماده ی چه سپاندنی کاشی بنگه ره...

بڼگرو له حيم په كډى ناگرنه وه. په ننگه بوماده دى له حيم (چې سپينه) ده ست بدات. ناميريكيش له حيم كرابى (چې سپهك) دى پى بگوترى ووك (كولهك) كه به نيسك و نوكى باش كولاو ده لىن، كه سيكيش شان له حيم بكات پى بگوترى (چې سپين)

بن ديان، بن جوو: همموو ده زانن. له قياس دا ده شى بلين (بن قول). هر له قياسه به نه ختيك فروان دن ده توانين بلين: بن عرب، بن كورد. پله يه كى ديكه ش به ره ژير نهو (بن) ه هه ل ده گرى ووك: بن جاف، بن خوشناو كه گه ييشتينه به ره خوارتر ده گوترى به گزاده، پاشازاده، مهلازاده شينخزاده، ناغازاده. تى ناگم بوچى زنده له همومان به تاكيكى بنه ماله دى نيمه ده گوترى جه ليزاده.

له كشتوكال و شيناووردا (بن خهران و بن بهلم) كه م بايهخن و پله بيان له نرخ دا به ره ژيره. بوچى زيمان نه بى بلين: بن پرژه، بن بهرهم، بن بهرزه و هند به واتاى (مشروع ثانوى، انتاج ثانوى، مصلحة ثانوى)؟

له زاراوه يه دا ريم به خوم داوه (بن) به پيشگر به كار هاتى نك به ناوى زرف چونكه له بن خهران، بن پلك، بن بيژينگ دا هم (بن) به واتاى (تحت) ديت.

له رنى قياسى (بناگوى) له (بن باغل، بن كهوش...) كه ده بينين له بناگوى دا (نوا) نى به به سهر نهو شويته دى پاش گوى دا هاتبته وه كه پى ده گوترى (بناگوى) بوچى نه لىن: بنا شووره دى قهلات، بنا ديوارى خانوو، بنا كه له كى باغ؟ نه گره به دهورى باغوه چيله و په رزيسى رووهك هه بى (بنا) دى بو به كارنايهت چونكه نوواى هه به، ده بى بگوترى: بن چيله، بن په رزى، بن تامان..

پيشگره مه شووره كانى (هه ل، دا، را، وه) كه سهر به فيعلن ده وريان هه به له زاراوه سازى دا. [باسى پيشگرى «ب» له وشه دى و كو: بكوژ، بنگيوه ليرده ناگم]

(هه ل) له بهرته دا واتاى به رزايى ده به خشى به لام وه هاش ده بيت بزوتنه وه كه به ره ژير پروات وه كو: هه ل وه رين، هه ل زه لىن، هه ل ديران.. له مانه و هى ووك نهون دا (هه ل) نهو

بلندى به ياده گه يه نى به ره ژير بوونه كه دى ليوه بووه. به هه مه حال ناخاوتن كيمياو فيزيا نى به كه ده ستوره كانيان يه ك پرووكاريان هه به بوى ده رون. دل و ده روون و هه ست و زانينى مرو له وانه به رينچكوله دى له يه كډى جودا به ره و مه به ست ده ربكات.

(هه لاواردن) بو (فرز، افراز) ده ست ده دات. هه لاوير ناوى كارايه، هه لاوارده ناوى به ركاره. هم هه لاواردنه له ليسته دى زاراوه كانى ليزنه دى زاراوه دى كوژ بو (تصنيف) پيشنياز كرابوو، كه جوريكه له (فرز).

(هه ل ديران) به واتاى له شاخ كه وته خواره وه له گه ل (ديران) به واتاى (سقى) به ته واوى وه كو (هه ل داشتن و داشتن) ده قه كانيان ده گه نه وه يه كتر، به لام (هه ل ديران) تينه په ره و (ديران) تينه په. هه ل ديران دوو جور تى په ر كرنى هه به: هه ل ديران دن و هه ل ديران. (هه ل داشتن) كه هه ل ديران دنه ريزه دى تى نه په رى نى به داشتيش كه (سقى، اروا) يه تى نه په رى له خوى په يدا نى به، له هاو و اتاكه شى كه (ديران) هه په يدا نى به.

كه ده لىن (ديراو) به واتاى خه تى شيناوورددو كه ده لىن (ناودين) له و ديرانه وه هاتوون.

هه ل داشتن و داشتن له ثابته ده و كو ديران ده بنه هه ل ده ديري و ده ديري واته له وشه دى خويان ثابته دىان نه ماوه. هه ل ديز به شويكى شاخ ده لىن كه خه لقى لى هه ل ده ديري.

هه ل داشته يه كيكه به ثابته ست هه ل داشته رابى. له بارى خوى دا جيگه دى (ضحية) ده گريته وه كه يه كيك له رامبارى دا لى بقه ومى پى بلين هه ل داشته دى رامبارى به به مر جيگ لى قه ومانى سازدراو بى بوى نهك سووچى خوى بى.

هه ل داشته و ناوى كارايه بو كه سينك يه كيكى ديكه دى هه ل داشته.

هه له بزوك بو شتى وه كو لاستيك هه ل به زينه وه جيى خويه تى.

هه ل برينگان دن، هه ل برينكان دن، هه ل بروكان دن يه ك شتن. له (پيشكين و برينگين) دا كه رتى دووم هى هه ل برينگان دنه. واده زانم باشترين زاراوه بو dehydration وشه دى (برينكان دن)

بیت. ماده‌بیه‌کی وشک بیته‌وه (برینک، برینگ) بیت. وشک که‌روه یاخود هایدروجن مژ (برینکینه)بیت. له کیمیا‌دا نه‌وی ته‌رای ده‌دورینی (برینکاو) بیت.

واده‌زانم (زه‌وی بیروون) به واتسای زه‌وی وشک، نه‌و بیروونه‌ی یه‌ک ریشه‌یه له‌گه‌ل (برینک)‌دا. شاره‌زایانی شاخ و داخ ده‌لین شاخی (بیرمکه)‌ی قه‌زای رانیه له (بیروونکه)‌وه گزراوه چونکه هیچ ئاری نی‌یه مه‌گه‌ر به‌فرینکی هاورینان له کونه‌به‌فران دا ماوه‌توه بتویندریته‌وه بو‌خواردنه‌وه.

inflation له عه‌ره‌بی (تضحیم) و فارسی (تورم)‌ی پی‌ده‌لین چ سه‌یر نی‌یه نیمه (هه‌لامسان)‌ی پی‌بلین چونکه دوو مه‌رجی گرنگی دیارده‌که‌ی تیدا هاتوته‌دی: یه‌کیان نه‌ویه هه‌لامسان زیادکردنکی خو‌رسکه. دووم نه‌ویه که هه‌لامسانیش وه‌کو دیارده‌که نه‌خوشی و دهرده.

(هه‌له‌پاس) به سه‌گیک ده‌گوتری سه‌رشیت کرابی و نه‌زانی چوناوچونی پاس بکات. واده‌زانم له ده‌قی وشه‌که‌وه ده‌توانین (هه‌له‌پاس) بو‌مروه‌یک به‌کاربه‌نین که پاسی به‌رزه‌وه‌ندی بیگانه بکات چونکه هه‌له‌ی له پاس کردن دا کردوه. نه‌و هه‌له‌یه به پاره‌بیت و به‌خو‌رای بیت هه‌ر هه‌له‌ی پاسه و کابراش هه‌ر هه‌له‌پاسه.

هه‌ل بژاردن (انتخاب)‌ی عه‌ره‌بی‌یه: هه‌ل بژارده بو (منتخب) و (هه‌ل بژیر) بو (ناخب). له‌و زاراوانی کاتی خوی لیژنه‌ی کو‌ر پینشیزی کردبوون (هه‌لینجان) بو‌استنباط و (هه‌ل کشان) بو‌تسامی sublimation و (هه‌ل گرته) بو‌حملی (منطق) و (هه‌له‌سه‌ست) بو‌موقف و (هه‌ل که‌وت) بو‌واقع و (هه‌له‌یه) بو‌اندفاع و (هه‌ل وه‌شان) بو‌تفکک و (هوش هه‌لینج) بو‌ مستنبط عقلی ره‌چاو کرابوون زوریش له‌بارن.

هه‌ل پیتاوتن: هه‌ل په‌رداوتن بو‌تشذیب، تقلیم وشه‌ی فه‌ره‌ه‌نگین. له نی‌وه‌شیکه‌ی ئیله‌کان دا (هه‌له‌پیتو) داریکه هه‌ل پیتاوتربی، به‌زاراوه‌ی روه‌کی ده‌روات. دواتر که ده‌گه‌مه باسی پاشگره‌کانی ناو ده‌وری پاشگری (ستان) دیت و نه‌م هه‌له‌پتوه‌ی به‌رده‌که‌وی بیته (هه‌له‌پیتستان) بو‌نه‌و لی‌رانه‌ی که داره‌کانیان له‌لایه‌ن مرو‌قه‌وه هه‌له‌پیتوو‌کراوون. هه‌له‌پیتستان به

ملکابنه‌ی هی خه‌لقه نه‌ک هی حکومت چونکه زور شوینی که حکومت ده‌یان کات به دارستان سالانه خزمه‌ت ده‌کرت و داره‌کانی هه‌ل ده‌پیتاوتترین. له دوا‌ی دا دهرده‌که‌وی بو‌نه‌و جیگایانه‌ی ده‌کرتین به دارستان زاراوه‌ی تابه‌تی هه‌یه.

تیکه‌ل له (تیک هه‌ل) بو‌ونه‌وه کورت کراوه‌توه بو‌ته وشه‌ییکی فه‌ره‌ه‌نگی ده‌شی له کیمیا بو‌ (مزینج) سه‌پی. بو‌ (مرکب) لیک دراو ده‌ست ده‌دات. له‌بری (ترکیب) تیکه‌ل کردن هه‌یه به‌لام کس زیان ناکات نه‌گه‌ر بی‌که‌ینه فیعل و بلین: تیکه‌لان، تیکه‌لانندن له تی‌نه‌په‌رو تی‌په‌ردا. به قیاس (پیک هه‌ل) که بو‌ته (پیکه‌ل) لی دیت (پیکه‌لان، پیکه‌لانندن)‌ی لی‌وه‌ریگیری به تی‌نه‌په‌رو تی‌په‌ر. پیکه‌لانندن مشتبه له‌گه‌ل equation به زاراوه بروات له جیاتی پیکه‌ل کردن.

(هه‌ل ویزین) هه‌ل کردنه‌ویه. ده‌شی بو‌ (له‌ه‌ی هه‌ر شتیک بی (هه‌لو‌یزنه) بروات. (هه‌له‌باش) پر به پینستی (متهور) دیت. (هه‌لاته) به هه‌ویریک ده‌لین بو‌هه‌ندی جو‌ری نان و نه‌ستووک ده‌ست بدات که له بژاردن دا پف هه‌ل دیت. نه‌هه‌لاته‌یه بو‌هه‌موو جو‌ره هه‌ویریک و له‌قیاس دا بو‌ ماده‌دی‌دیکه‌ش که خوش کردن و رسکانی بو‌نت ده‌ست ده‌دات. (هه‌ل کوتانه‌سه‌ر) نزیکه له (هجوم مباغت). ده‌گوتری: هه‌ل‌کوت هه‌ل‌کوت خوی گه‌یاند هه‌راکه. له‌گه‌ل نه‌ختیک چاوپوشی ده‌شی (هه‌ل‌کوت) بو‌ (هجوم مباغت) بیته زاراوه: رومیل به هه‌ل‌کوت به‌نده‌ری (طریق)‌ی گرت.

باری جگینه به‌جگ و که‌لا (هه‌لمات) ده‌کرتی. بو‌نه‌نگاوتن به دوو جو‌ر که‌لا به‌رتی کردن هه‌بسو: یه‌کیان خشک‌ولی، که‌لایه‌که به‌سه‌ر نه‌رزه‌وه ده‌خشی به‌ره‌و نیشانه. نه‌وی‌دیکه‌یان به که‌وانه ره‌ه‌وا ده‌که‌وت بو‌لای نیشانه پی‌ده‌گوترا هه‌ل‌گرته. نه‌م شیوه‌یه به‌ته‌واوی وه‌کو‌دانه تو‌یکه به که‌وانه بو‌لای هدف بروات. له زاراوه‌ی عه‌سکه‌ری‌دا ده‌شی بو‌ نه‌م جو‌ره تو‌پ پیوه‌نانه بگوتری: هه‌ل‌گرته، یاخود که‌وانه‌یی

پیوه‌نان رمی

پیوه‌نانی هه‌ل‌گرته، که‌وانه‌یی

پیوه‌نانی راستوکی

دهشكرنى له جياتى (پىنوهنان) وشه يىكى ئىلەكى كه ده لىن
(رى ماشتن) به كار بهينين. ده لىن: به رديكم رى ماشتن،
به رديكى رى ده مالم.

(تى گرتن) يش هر به و واتايه ديت به لام رى ماشتن له
همومان په سندرته.

رى ماشتنى - كه وانى، هه لگرته

رى ماشتنى - راستوكى

رى ماشتن

هه لتهك هه لتهك، زاراويه به بۆ په له كردن له به دواكه وتنى
بى سرود، ده لى: هه لتهك هه لتهك ليره وه چوويت بۆ حه له ب
هيچيش بى نه برا. ده توانين وشى (هه لتهك) له و به كار هيتانه
دابى رين بۆ واتايىكى راگه يه ن كه به كه لكى نووسينى نه ده بى
بيت و ره گيشى به بنه په ته وه نه پچرا بى. ده لىن: خو هينان و
بردنى پى شينان بۆ دوزينه وهى ئيكسير كارىكى هه لتهكى بوو.
ياخود ده لىن: خوت هه لتهك مده بۆ نه و تهرزه ورينانه.

دابى رينى وشه بۆ زاراوه كارىكى كۆنينه يه، به نمونه: (زكاة)
به واتايى خاوتىنى ديت كه چى له شهرع دا بوته ده ركردنى
چهنديه كى داهات به نيازى به خشين... توحيد يه ك كردنى
هر شتيك بيت. كه چى به زاراوه بوته (خوا به يهك زانين)...
زۆرى به زاراوه دىنيا له و باه ته يه.

(هه له داوان) يش خزمى هه لكووت هه لكووت و هه لتهك
هه لتهك: به هه له داوان بۆ لاي منداله كانى چوو. . . ثم
ده سته واژه به له شوينى خوى دا ده مينى به لام ده شى (هه له داوى)
لى وه ربگيرى بۆ زاراوه يىكى له بار. به ننگه بشى بگوترى:
هه له داوم مكه بۆ كارىكى ناچيزه. فلانه نووسه هه له داوى به
شيوازى به وه دياره. مرۆى هه له داو به كه لكى زانست و راميارى
نايهت.

هه له داو - مترع

(هه ل) پيشگرىكى ده وله مندوبه پيزه. نمونه كانى سه ره وه
بايى بى ناساندن ده كات. پيشگرى (دا) بۆ به ره ونزمائى هاتووه،
به لام ناخيوه رى كورد له سنورى لوان دا ئاره زوى جودا جوداى
بى جى به جى كردووه بى نه وهى به ره واژى بكاته وه.

داهينان به واتايى اختراع، داهات به واتايى مورد زره
ره نكيكى نزم بوونيان پيوه ماوه. تۆ سه رى چۆن پيشگرى (هه ل)
كه به (هاتن) هوه ده لكى روى بى وه رده گيرته وه: هه ل هاتن به
واتايى (فرار) دوور كه وتته وهى تيدايه نهك نزيك بوونه وه.
پيشگره كانى ديكه ش كه له گه ل وشى هه مه جوردا جوش
خواردووه ده بن جورى رهفتاريان ده گورى.

له لاپه ره ٤٤٥ ى گوشاره باس كراوه كهى كۆر (دابى رين) بۆ
تصنيف داندراره. پيشتر گوتمان هه لا واردن بۆ تصنيف
ره چاوكرا بوو. ليره دا بۆ نه وه ده چم كه دابى رين تصنيف بى،
هه لا واردن بۆ فرز. (دابى ره) بۆ قطع (دابى) بۆ قاطع.

له لاپه ره ٤٤٣ دا (شيوازه كانى دابه شين) له برى (اساليب
التقسيم) هاتووه. له وه وه ده بى (دابه ش) بۆ (مقوم) و
(دابه شين) بۆ (قاسم) و (دابه شهك) بۆ ئاميرى دابه شين بيت.
ده لىن: خه رمانه كه دابه ش بوو، زوراب دابه شين بوو، ته نه كهى
سه رمال دابه شهك بوو.

وا بى ده چى (داهيزان) له (هين) هوه هاتى. له مه وه ده توانرى
داهيزان بۆ شتيكى چرو سايى ياخود داله نگا بى ياخود روو
له كم كردن بى به كار بيت. وهك: داهيزانى ئابوورى، داهيزانى
كاره با، داهيزانى كشتوكال. ثم زاراوانه واتايى كۆنينه يى داهيزان
ناكوژن.

له رنى (مفهوم المخالفه) وه ده شى (راهيزان) بۆ زياد كردنى
هينز بيت وهك بلين: كاره با سه رنيكيان داهيزا، زورى نه برد
راهيزا يه وه. دوو ساله ئابووريمان، شكرى، له راهيزاندا يه. له
ئينكليزى دا ثم جوړه وشانه زورن وهك وشى - excuse - export -
accuse - import

دامردن له داهيزان به ره ژير تره، برى تى يه له مردنيكى
له سه ره خو: نه مامه كهت بۆ ماوه ييك گه شايه وه و دامرده وه. ناگرى
پاوانه كه له خو وه دامرد.

دامر كان، دامردنه به لام مهرج نى يه مردنى پيوه بيت:
ئاگره كه دامر كا نم زانى هه ل ده يته وه. به و بى يه ده توانين
بلين:

دامر كان: زوال الازدهار

داهیزان: ضمور اقتصادی، زراعی او من غیرهما.

دامردن: إنطفاء او انقضاء ای شیء حیوی

ثم زاروا نه بهینک به سمر زمان و خامهوه بن ده چه سپین.
زورم بیستوه گوتراوه (مزره) له (مزرعه) وه هاتوه. وشه که
چوته ناو ناخاوتنی ده شتوده ر تا تهوهی شوینیک همیه له ریزه
زورگی دیندهوان پی ده لئین (سهرمه زرا). واده زمان وشه ی
(دامه زران) ناسه لمینتی مه زرا له مزرعه وه بیت. دامه زران و
مه زرا دوو قالبی یه که وشه ن وه که مردن و دامردن، ترس و
ترسان، هیزو داهیزان هر جوته دوو قالبی یه که وشه ن.
تیلکی په وه نه که ده گنه شوینیکی زه نسوری پی بگوتری
مه زرا گورج بوی داده به زن و ماوه یلک تی دا نیسته چی ده بن،
واته هر که گه یشته مه زرا لئی داده مزرین. له مه وه بو هندی
ده چم، هر کاریکی نارامی و چه سپانی تیدا پی دامه زرانی لئی
ده وه شیتوه. ده لئین: نابوریمان له سهر بنگه ی زیر دامه زراوه.
فلان له پاریزگه ی که رکوک به ماموستا دامه زرا. هیمناپی و
دامه زراوی به رپایه. منداله کان پاش قه پوقیر دامه زران.

دامه زرانی نابوری

دامه زرانی رامیاری

دامه زرانی باری ته نسازی

دامه زرانی ئالوگوری بازارگانی.

له فیعلی (وه رین، وه ران) وه زاروا ساز دهرنی بو پروه کی
که (نفضیه) پی ده لئین. داوه راندن تی په ری (داوه رین،
داوه ران) ه. په لک داوه رین به ته واوی (نفضیه) ده گریته وه. به
کورت کردنه وه ده شی بیته (داوه رین). له عه ره بیش دا (نفضیه)
چاوی لئی پوتراوه دنا نه که هر په لک، توزیش ده گریته وه.

دره ختی همیشه سوز (وهک: همیشه به هار)

دره ختی داوه رین

له مونسه به دا ده لئیم، سوز که کرایه (سه وزه) به واتای
(ته سهر) دیت له دیوی کوردستانی ئیران ده لئین:

سپی سپی شمش تومهن

سور و سپی شمش تومهن

سه وزه ی نه علا سیصه دو شمش و شمش تومهن.

گورانش همیه ده لئی:

سه وزه مه رو سه وزه که، سه وزه که ی مالم

نه خوش نه که وی سه وزه ده شکینی بالم

که سک له به ری سوران به واتای سه وز، ره سه نتره چونکه
کوردی ته واوه، هرچی سه وزه له گهل (سبزی فارس) برایه.
داهیشن زارواهی لئی هه ل ده ستی. ده گوتری: ترزوی به که
سی به رو له ی داهیشن توه. بیستانه که شووتی باشی
داهیشن توه. به لای منه وه ده شی پروژه ییکی ته واو که ری پروژه ی
بنه رتی پی، یا خود دواتر لئی که وتیته وه، پی بگوتری پروژه ی
داهیشن. پروژه کانی که دواتر له نه وت ده که ونه وه هم سو ی
داهیشن. داهیلان و داهیشن، یه که شتن ده ش بنه وه:
داده هیلنی.

دابین به واتای (نارام و هیور) ه. (دابین) یه کسه ری
(استقرار) ده پروات. ده لئین: ولاتیکی دابینه. دابینی بنه مای
گه شه کردنه.

له جیگه ی خوی دا بو (اشباع) یش ده پروات وهک: ته ماعکار
همه وو ناره زوه کانی به خه لقی دابین ده کات.

(اشباع) واستقرار له وه دا ده گنه وه یه کدی که به (اشباع)
(استقرار) په یید

ده بی بویه ناوانه دابینی بو هه ردوان به کاردیت.

دامالان به ته واوی (تخلف) ده گریته وه. ده لئی: که رسواره که
له ئیستر سواره که دامالاً. جیهانی سی به م له کاروان دامالاً وه.
که ناومان وشک بوو دامالاین.

دامالین تی په ری (دامالان) ه به واتای (بیست له سهر
هه ل گرتن) دیت: به رده که ده ستی مچی دامالی. هر له و
واتایه دا ده گوتری: خیرا جلکه کانم له بهر خوم دامالی. دامالان
بو بیست له سهر لاجونیش هاتوه. دامالین به واتای (متخلف
کردن) و (بار داله نگاندن) به پی جیگه ی وشه له ناخاوتن دا خو
به ده سته وه ده دات، وهک بلئی: پی بارانی نابوری نیمه ی دامالی
داگیر که ره میلی ته چه وساره داده مالی.

دامالان زور به زیاده وه له دواکه وتن و پاش که وتن راگه یه نه به و
واتایه ی (تخلف) ی تازه باسم کرد. ده کری یه کیک خوی به

تەقەست دوابخات بەلام ھەرگیز بە ئانقەست خوی دانامالی .
 داقویان و قویان لەنزیکەووە خزمەن . ھەرچی داقویانە بو
 قویانیکە لە سەرەووە بەرەو ژیرەووە پەیدا بووی . لەبەنەووە بەرەو
 سەرەووە دەبی ھەل قویان بی . لە تەنیشتانەووە قویانە . بە ھەمە
 حەن ئیستاکە کەسی وەھانی بە فەرق بەو بارانە بکات لە
 ھوسین دا ، ئنجا دەشی بو (مقەر) ھەمان (قویا) بەکاربیت . بو
 (محدب) ، (زەق) لەبارە . (قویاوی و زەقایی) لە بەرانە (تقەر
 و تحدب) جی خویانن . قویان بریتی بە لە روودانی قویاوی .
 (کوور) یش (محدب) دەگریتەووە بەلام بو (أحدب) گونجاووە .
 داچەکان - ترھل

داچۆران : ئاو بە قەد پالانەووە دادەدات ، یان بەتکەو میزاو
 بەرەو ژیر دەگلێتەووە پئی دەلین (داچۆران) . رەنگە بشی بلین :
 پارە ی پرۆزە کە بە مەسەرەفی بی جی داچۆرا . ھیندەت لە
 سەرما یە کە دزی یەووە دات چۆراند .

ئاوئیکی لە تەختایی زەوی بزیتەووە زەنە یی دەلین ، عارەدە کە
 زەنە کاوی پئی دەگوتری . لە بەرەووە زەنە کاوی ناو باغ و کیلگە
 ماسی در ی بولی دەدەن ئاو کە دە کیشیت . ئەو (ماسی در) ە
 (مبزل) یکی بچوو کە . ئەگەر لە قەدی کەندە لان دەر بداتەووە
 داچۆرانی بو بە کاردیت . لە ھەندی باری داچۆران (تسرب) ی
 عەرەبی دەست دەدات بەلام ھەرگیز لەگەل (تسرب الأخبار) دا
 داچۆران ناگونجی . خەبەر لیک دەکات ، دەدەلینی ، دزە دەکات .
 راستی پەکی (دزە کردن) بو (تسلل) لەبار ترە . دەگوتری :
 بە پئی دزیلکە ھات ، رویی . خوی دزی یەووە . بەدزە ھاتە ناو
 خەلق . برینە کە ئاودز بووە . . .

دانەواندن بو (خضوع) کورت کراوی سەردانەواندنە .
 دابوون بەواتای داھاتنەووە یە . دابوون تی پەرە کە ی وەکو
 داھاتنەووە دەپیتە داھینانەووە . دابوون بو مروۆفە بەلام داھاتن بو
 درەخت و خانوو کە پرو سابات رویشتوووە . داھاتنەووەش بو
 مروۆفە . داھاتنەووە لە جی (رکوع) لە بار ترە تا چەمانەووە و
 کووربوونەووە چونکە (ارادە) ی تیدا یە .

داھات : پیوستی بەشی کردنەووە نی بە ئەو نەندە نەبی کە دەقی
 کاری رابوردووی (ھاتن) ی بی زیادو کەم تیدا یە . نەشم بیستوووە

ھیچ کاریکی دیکە رەفتاری وەھای کردی . داھات خوی
 وەرگیراوە لە (ھات) کە بە شینوی (ئاو لەناو) بەکار ھاتوووە
 گوتراوە : سالی ھات . ئەم سالە ھاتە ، پار نەھات بو . قیاس
 لەم (ھات) ە بو ھیچ کاریکی دیکە رەوانی یە . ھەر دەلنی گرتگی
 باری گوزەران بەلای خەلقەووە رینی بو (ھات) خوش کردوووە .

داپوشین ، داپوشتن یەك شتن

تەنانت رەنگە پوشتن بە پرشتت بیت وەك کە دەبینن
 دەگوتری (خواردەو پوشتە) . پوشتەو پەرداغ بو ھەموان ئاشکرایە ،
 پوشتن نەختیک خوی لە ئەسلە قالبی ئیرانی دزیووەتەووە
 بەلای قالبی کوردی دا لەو روووە کە ھەموو ئەو فیعلانە ی لە
 فارسی دا (د) ی چاوگی دوا ی ئاویان ماوە لە کوردی دا (د) ە کە
 پەریووە . بە نمونە :

دزیدن	دزین
خریدن	کرین
بریدن	برین
فرمودن	فەرموون
بودن	بوون
دادن	دان
شدن بەواتای رفتن چوون	
نهادن	نیان ، نیان
هتد . . .	

پوشینیش وەکو ئەو فیعلانە (د) ە کە ی قرتاوە . لە فارسی
 (پوشیدن) ە . ھەرچی (ت) ی چاوگە لە دوا ی ئاویانەووە ناقرتی
 وەك : دیتن ، ریتن ، ھاتن ، بزوتن . لەمەووە دەلیم پوشتن پتر
 بەلای کوردی دا بو تەووە .

عەرەب لە cover ی ئینگلیزی کە بە واتای پوشین دیت
 (تغطیه) ی کرد بە زاراوە بو بەسەر پاگە ییشتنی سەرلە بەری
 دەنگوباس و رووداو وەك کە دەلین : (تغطیه اخبار الأمم
 المختلفة) لە کوردی دا زەحمەت بەلەمبندری بگوتری :
 دەنگوباسە کەو کۆبوونەووە کە داپوشە ، بیوشە .

داپوش ناوی کارابه بو همموو شتيك دهرات كه شتان داپوشيت. نه گهر له پوشينهوه بيت دهبي كه رتيكي له گهل مفعول دا بيت وهك: سه رپوش، روپوش، شيك پوش. وشه شيك پوش ههل ده گري به زاراهو بو (بيوت الازياء) پروات: هم كراسم له شيك پوشي نه فروديت كرى. شيك پوشيكي نوئي لاي مالي ثيوه كراوه ته وه. ته رپوش يه كيكه جلگي جحيلانه له بهر بكات، به تايه تي، له تمه مني كامل دا. پيشگري (را):

راسان: بي زيادو كه م (تصدي) نهك (تحدى) ده گريته وه، به لام نهو (تصدي) يه نه مپوله باوه كه ناحه زايه تي تدايه: له كوئن دا وها نه بوو. له به شيكي بهري سوران دارسان ده لين كهوا هم له گهل لووت دارسان تيكهل ده بيت و همم نه ختيك پشت له فولكلوره. به ستوجكه ي كوئيه هه يه ده لي:

چهندم گوت خدرى به سي

به شه سخنانان رامه سي
 نه گهر بلين: دامه رسي هاو قافيه ي ريك نايي له گهل نيوه ديري يه كه م دا. دوو جوهره به كلوهيناني ريزماني بو (راسان) ده ست ده دن، يه كيان ده ستورويرتيره به لام دژواره: ده لي (فلانه كهس ههر دهنگ هه ليني راي ده سيمي). له رابووردوودا ده لي: رام سايي، رايان سايي، رات سايي... له نه هي دا ده لي: رام مه سي بي، بارات نه سيمي، رام نه سيني... جووري دووم ناساتره، به پريپوزيشن ديتيه گه ر وهك: فلانه كهس ههر دهنگ هه ليني لي راده سيم. كه رداني (لي راسان) وهك (لي راپه رين) قوزتي كه منره له وي پيشوو. ريزه ي يه كه م (راي سايي) هي شيوه ي (انتقالي) راسانه وهك (راي هاتمي) له چاو (لي راهاتم) نه سته مته. ثيره جئي باسي (انتقالي و انتقالي پيچه وانه) ي تيدانايته وه ههر هم نموونه يه ده هينمه وه بو چاويي دا خشاندن:

فيعلي ناسايي انتقالي انتقالي پيچه وانه

ده بيم ده بيمى ده م بي

ده گوتري بوي راسا به لام ده ش گوتري بوي هه لستام، بوئ هاتم...

راته ولاندين بو ولاغ له وه راندين ده بي كه به گوري سيكي دريز

له له وه رگه ي ده به ستنه وه به همموو لايان دا بايي دريزايي پدته كه ي ده تواني بو له وه ر سوو رپه شوو. نوبلي ران، ولاندين نه بنه رت دا يهك ريشه نه بي له گهل ته ويله؟ رايه ويلاندين؟

به قياس له زور وشه ي ديكه ي كوردى وي بيگانه ده شي (راته وولگه) بو نهو پاوانه بچووكه بي كه شوروه په رزي بي به ده وردا كي شرابي. له وه وه (راته وولگه) خو ي ده ست ده دات بو نهو شوينه ي نازه لي تيدا به خيوده كرنت به ناوي (تسمين)

راته وولگه ي مهر، هي گاميش، هي به رره... نازه ليكي نهو راته وولگه يه به خيوكرابي (راته ووله ي بي ده گوتري: هم مانگبه راته ووله ي. ريزه ي ناوي كارا (راته وولين) بو چاو ديري نازه لهك- ده مسازيت. ده شي (ليز نه ي راته وولين) خو ي چاو ديري يت. مه- له گهل راته وولگه دا ناسازي چونكه راناته وولي. مريشك كوئير هه يه ده ي چيني. ده تانين په ره بهو كوئيه بستيني، وهك عه رب (من باب التغليب) و به شويني مريشك و عه لي شيش و عه رب سه رپرين بلين (كوئيتستان) چونكه ده يان شويني جو داي تيه به مه لي لي ههل ده نيشيت. (مه لستان) بو هه موو مه ليت ده ست ده دات: وا په سهند ده كرتي (مه لستان) بو مه لي زيه ت بي. چهندم بي خوشه بييم به سه ر ده رگي پروزه ي نازه ر. مريشك و مه ل به خيوكرده وه نووسرابي: مه لستاني قه ندير. راته وولگه ي ناميدي، كوئيتستاني بازبان.

راپه رموون خو ي به ته ني وشه يكي ده وله مه نده. له به ري سوران (تي راديتن) بارته قاي نه وه به لام له رووي ساماني زمانه يه راپه رموون بايه خدارتره چونكه تي راديتن قه رزداري (ديت): راپه رموون قه رزدار ني يه به خودا راپه رموون و له خو راديتن وه يه كن. ده بي راپه رموون له بيري (عشم، توقم) به سه ربه خو ي له كاربيت وهك بلني: راپه رموونم له باري ئيستاكه ي ثابووريم- به ره و گه شان وه يه. راده په رمووم هيمنايي په ره بستيني.

تي راديتن دارشتنيكي هه يه راگه به نه: به تي راديتي ولاغه كه م خواسته وه. له ليسته ي زاراهو كاني گوڤه يه باس كراوه كه ي كوڤر، لاپه ره ٦١ راگه يشتن بو (اتصال communication سايكولوجي) هاتووه. له لاپه ره ٦٦ دا راپه رچه ني بو (انتفاض ketabolism) هاتووه. واتاي هم وشانه له زانستي

سایکولوژی پروون ده بیته وه. له لاپه ره ۴۷۷ دا (رایهل) له لایه ن
نه جومه نی کوره وه بو (العارضة الخشبية) پیشنیاز کراوه.

راموسین به واتای (تقبیل kissing) و راموسان ماچه (قبلة)
فارسی (بوسیدن و بوسه) ی ههیه. راموسین له ماچ کردن
په سه ندره چونکه گهردان ده کزیت، به لام له هه موو زاره کان دا
ناچ له بری (قبلة) باوه.

به بیی ده مستوور (راموس) ناوی کارایه وهك: راهین، راگر.
(رایخ) بووه به ناوی بهرکار هه چهند له فالبی (راموس و
راهین) یشه. راهه ژین، راهه شین، راهه نین، راهه کین، رارقین له
فالبی (باده شین) دا بو ناوی نامیری نه وتو دهن کاره که
چی به چی بخات. ده شی بریار بدری بو سووک ده برین ناوه کان
کورت بکریته وهه بینه: راهه ژ، راهه ش، راقه ن، راهه ک، رارق.
باودتین له ده ست کورت کردنه وهه ده رچووه.

رازه و بریتی یه له (ریکه ره) پیوه ندی به پیشگروهه نی یه. له
لایه ره ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷ گو فاری ناوبراوی کوردا ۵۳ زاروه
هاتوون به (راوه) ده ست پی ده کهن به واتای (مذهب - له
فلسفه وهه منطوق) به نمونه:

مذهب المشبهه - رارهوی لی چوینایه تی

مذهب الذرائع - رارهوی به هانه گری

مذهب تنحية الذات - رارهوی خوده رهاویشن

رازانه وش نهو (رایه) بهی بنه رته تی به پیشگر نی یه، چونکه ده بیته
ده رازیته وهه نهك راده زیته وهه - وهك هه ندی کهس هه له تی تیدا
ده که ن.

راینجیان، راینج دان، راینجهك دان: وهك (استنفار) واتا
ده به خشی.

. راینجهك به واتای (به زور خهلق به ره وکار بردن) دیت.

بیگار هیندهی راینجان شرودر نی یه.

راینجان له واتای فرهه نگی دا به رته سکتاره له (استنفار)
چونکه ده شی تاکه کهس راینجی، هه رچی (استنفار) ه
گشتی یه. ننجنا نه گهر چاویوشی لی نه کزی ده بی بلین:
راینجانی گشتی.

راینج وهك رایخ ناوی بهرکاره چونکه ده گوتری راینج دان.

که سیکی خهلق راده پیچی (راینج ده) ی بو ده سازی.

له کاری (پنجان) دوو وشه ی گرنه وه ره ده گیرین: یه کیان
(پنجه کان) به واتای zigzag. نه م (ان) ه هی کو کورن نی یه به لیکو
نهو (ان) یه که به دوا ناوی به شیک ی ناوایی یه کانی کورده واری دا
دیت وهك: خدران، حاجی نومهران، ماخو زنان، باله کیان. .
دواتر پروون ده بیته وهه. نه م (ان) ه پاشگریکه وه کو زاوه، نو -
اهه لیاوا، تو زواوا، ته راولا) نیشانه ی ناوایی و زهوی یه.

زور به سهیری له هه ل کولینه کانی ناوچه ی قهره غان
ده رکهوت، به ره له وهنده هه زار ساله ناوچه که ناوی (قهه ران)
بووه. د. فوزی رشید لیمی پرس ی ناخو وشه ی (قهه ران) له و
زمانه هیندی نه وروپایی یانه ی ده بیان زانم هیچ واتا ده به خشیت؟
پیم گوتته وهه: قاهر به زهوی یه كه ده گوتری سهخت و کهم برشت
بی. ده رکهوت زهوی یه کانی (قهه ران) یش قاهر ن. دوور نی یه
قاهران بوو یته قهره غان.

وشه ی دووم (پنجه به دهوره) یه که له ئینگلیزی vicious
circle و له عه ره بی (حلقه مفرغه) ی پی ده لین. پنجه کان بو
زیگراگ و پنجه به دهوره بو حلقه مفرغه دوو زاروه ی ریکوینکن.
راسپاردن (توصیه) یه. به خوام سپاردیت، واتای دیاره.
نه سپارده که سیکه راسپارده ی بوکراوه. (spare) ی ئینگلیزی له
سپاردن نزیکه.

راسپارده له جلک و شتی دیکه ی دروست کراودا (رادایی)
ده گرتیه وهه له گه ل تی بینی نه وهی که (رای) رادایی پیشگر نی یه،
ره نکه کوردیش نه بی چونکه ده شی له (ره ئی دایی) یه وهه هاتینت.
کورد ده لی: بیرو را له جی بیرو ره ئی. به هه مه حال ئیستا به
کوردی حساب ده کزی.

راسال دان له زاروه ی عه سکه ری به (اکتساح) ده روا ت.
وشه که له (مالین) هوه هاتووه.

راگوینستن له گه ل گواسته وهه، گوینسته وهه، گوازینه وهه دا یهك
واتایه، یاخود با بلیم به زوری بو یهك مه به ست به کار دین،
چونکه جوداوازی یه کی ورد له نیوان دا ههیه. راگوینستن وشه ی
عه شیرته له چاو وشه کانی دیکه دا ته کانیک ی تیدا یه با یی نه وهی
ژیانی ناشارامی شاخ و داخ له ژیبانی شار جودا ده بیته وهه هه ر

بۆيەيە كە دەگەينە بۈۈك گواستەۋە باباي عەشیرەتیش دەلى
بوۈكم گواستەۋە نەك بوۈكم راگونىست. دەلى مالىنەكم و
مەرەكم راگونىست.

بېچنە سەر باسى پىشگرى (ۋەر).

ئەم پىشگرە بزۈوتنەۋەيىكى كەۋانەيى و بازنەيى رادەگەيەنى.
بنەچەكى (ۋەر) دەچىنەۋە بۇ (فەریتەن) ى ئافىستا كە پە واتاى
سوۈران ھاتوۋە. پىشگرى (ۋەر) لە فارسى دا نى يە..

بە باۋەرى من فىعلى (ۋەرىن) ى كوردى و (فەریتەن) ى
ئافىستاش يەك شتن، نەختىك گۆرانى بەسەردا ھاتوۋە. لەلايەن
گۆرانى قالمەۋە ئەۋەندە جوداۋازى نى يە لە نىۋانيان دا گرفت
پەيداىكات. كە بزائىن (پەشۋو، پەسوۋى ئافىستا بوۈيتە
(پەن) و (پەشۋوان) بوۈيتە (شۋوان) سەير نى يە، (فەریتەن)
بوۈيتە (ۋەرىن). لە كوردى دا كەم (فىعل) ھەن ۋەكو (دېتن)
دەنگى (ت) تى دا كەۋىتتە نىۋان (ن) ى چاۈگك و دەنگى (ى).
سەير نى يە ئەو (ت) ە قرتابى.

لەلايەن واتاۋە (ۋەرىن) سوۈرانىك لەۋ شتە پەيداەكات. كە
ۋشە كە قالمىان يەك بوۈ، ياخود زۇر لەيەكدى نرىك بوۈن، ھەر
خۋىسانن كە لە دوو ولات دا واتايان دەگۆرىت. بە نمونە
(بطيخ) لە عىراق بۇ كالمەكە. لە رۇزاۋاى عىراق ھەتا مىسر بە
شۋوتى دەلىن. خۋ ئىمكەن نى يە ۋشەى (بطيخ) لەبەر جوداىى
ۋاتا بە دوو ۋشەى لەبەكدى جودا بژمىردى. ئىستاكە دەزائىن
ۋشەى (دنىۋ) بەر لە زەردەشت بۇ خوا داندرابوۈ دواتر كرا بە ھى
غەيرى خوا. بۆيە (زىۋس) كە زووتر گەيشتبۈۋە ئەۋرۈپا بە
(خوا) ماىۋە.

ئەمە باۋەرى منە لە ئاست (فەریتەن، ۋەرىن) دا.

پىشگرى (ۋەر) پەرەسەندۈۋ نى يە، لەگەل چەند
(فعل) نك دا، دەرەكەۋىت.

ۋەرگرتن، ۋەرکەۋتن، ۋەرسۈوران، ۋەرچەرخان،
تى ۋەرپىچان، تى ۋەرھاتن، تى ۋەردان، تى ۋەرچوۈن،
تى ۋەرکردن، پى ۋەر بوۈن.

ۋشەى (تى ۋەرىخ) كە لە يەخستەۋە ھاتوۋە تى ۋەرىخستى
نەھاتوۋە. ھەر دەلىى (تى خستن - تى يەخستن) ئەو (ۋەر) ھى

چۈتە ناۋەۋە. ھەرچۈنىك بى (تى ۋەرىخ) زاراۋەيىكى حازر
بەدەستى بۇرەخساندوۈىن لەبرى (تحشىە - لە حشۋەۋە).
دەگۆترى: بە تى ۋەرىخ قەكەى خستە روۈ. واتە لە ۋىنى
كەلىن پركردنەۋى و توۈيز، نەك يەكسەرۈ پانەۋيات، مەبەستى
دركاند. ئەم (تحشىە) يە پىۋەندى بە (حاشىە) ۋە نى يە كە
پەراۋىزى دەۋراندەۋرى بابەتى نوۋسىنە نەك ناۋەرۈك.

لەۋ دە نمونەى (فىعل) كە (ۋەر) بە پىشگر تىيان د
دەردەكەۋى تەنھا چۈار فىعليان (ۋەر) ى بى ۋاسىتە يان پىۋەيە كە
بەلگەيە بۇ دەگمەن بوۈنى پىشگرى (ۋەر). بە ئەزموۈن و
لىگەپانى بى ھەناسە سواری بۇ (ھەل) تەنھا لەۋ كارانەى
(ا، ب، پ، ت، ج) دەست بى دەكەن ۲۷ نمونەم دۈزى يەۋە
پىشگرى (ھەل) ى پىۋەيە. لە نمونەكانى پىشگرى (دا) ھەن
پىتى (ك) ۳۰ دانەم دۈزى يەۋە. لە بۇ (را) ھەتا پىتى (ر) ۳۰
نمونەم دۈزى يەۋە.

لە لاپەرە ۶۱ ى تارىخ ايران باستان، نوۋسىنى پورداۋد ۋشەى
vairya ھاتوۋە لە پەگى var ۋەرگىراۋە. ئەمىان بە واتاى (بركزىدن)
ھەل بژاردن و ترجىح ھاتوۋە. بەپىى و اتاخۋازى (var) لە ۋشەى
ھەلاۋاردن، ھەل - ئاۋار - دن) دا بە ديار دەداتەۋە. (ئاي) بەرايى
(فەر) پىشگرى ھەبوۈن و (ايجابىە) ە لە ئافىستادا ۋەك: آخوند
[خۋىندەۋار]... نارام، ئاشنا، ئاراستە. (فەریتەن) ى پىشتر
باس كراۋ كە پىشگرى (ۋەر) ى لى ماۋەتەۋە جوداىە لە (فەر) ى
vairya

(تى ۋەردان) دەشى بۇ (تورىط) ۋەر بگىرى.

[فىعلى ۋەرگەپان، ۋەرگەپاندن، ۋەرگىپان يەك رىشەن.

لەبىرم كردبوۈ]

لە ئاخاۋتنى ناۋخەلق (ۋەرگەپان) بە واتاى (كافر بوۈن)
ھاتوۋە. بەۋردى لىك بدرانەۋە (ۋەرگەپا) بۇ (صبا) لەبارە ۋەك كە
كافرەكانى قورەيش گوتيان: صبا الوليد، ۋەلىد ۋەرگەپا.
(ۋەرگىپ) بۇ (مقلب) دەست دەدات كە فەردان ۋەردەگىرى.

ۋەرگەپان خۋىشى بۇ (ارتداد) دەست دەدات: كابرا لە
كوردايەتى ۋەرگەپا. لى ھەل گەرانەۋە بۇ (تمرد) لە بارە: كابرا لە
حىزبەكەى ھەل گەرايەۋە.

بۇ (سماعه) تەلەفۇن بە زاراۋە (ۋەرگەر) رەۋايە كە بەرانبەر
ۋە ئىنگلىزچە رەكەت reciever دىت. فارس (گوشى - گونچكەبى)
بۇ بەكار دىتت.

بۇ (مضمند) لە كوردى دا برىنچ رۆيسو. بۇ (ضمادات)
ۋەشى (ۋەرپىچە) بە خراب نازانم.

ۋەك ديارە (ۋەر) بە بى واتاى بنەرەتى خۇى لەگەل فيعليك
دىت كە بزۋوتنەۋەى ئاشكرى تىداى. ناشى بگوتىرى:
ۋەرنووستن، ۋەردىتن. بەلام بەبى دەستور دەشى ھەرۋەك
دەگوتىرى (ھەل فرىن) بش گوتىرى (ۋەرفرىن) بۇ فرىنكى لە
سەرەتاۋە كەۋانەبى بى. نەگوتراۋە (دافرین) بەلام لەگەل
(لىسيان) كە بە واتاى نىشتە (داليسىان) م بىستوۋە.

لە زاراۋەى عەسكەرى (انتشار) ھەپە لەگەل (بلاۋبونەۋە) دا
ناگونجى چونكە لە بلاۋبونەۋە دا ئامانچ نى، بەلام لە
(بى ۋەربون) دا ئەو ئامانچ و نيازە ھەپە كە لە (انتشار
عسكى) دا ھەپە. (بى ۋەركردن) تى پەرى بى ۋەربونە.
تى بىنى:

تى ۋەردان بۇ (تورىط) بى ناشى (تى ۋەرچون). بۇ (تورط)
بى ھەرچەند لە بنەرەت دا تى پەزۋ تى نەپەرى ھەمان واتان:
كوردى ۋەشى كۆبى ھەپە بۇ (تورط) ئەۋىش (تىۋەگلان) ە.
تىۋەگلانىكى لى رزگار بونى نەبى دەبىتە (بىۋە بون).

پاشگر دەۋرىكى زور گەۋرەى ھەپە لە ۋەشەۋان و زاراۋە دا:
ئەو پاشگرانەى كە ھەر بە دوا (فيعل) دا دىن ئەمانەن:
دەنگى (۱) ئەلف ۋەك: ترس، ترسا - ترش، ترشا -
سوور، سوورا...

ئەم دەنگە بە زورى فيعلى ئەوتو دروست دەكەن كە لەخوۋە
روو دەدەن، كارا [فاعل] تىيان دا ماندوو نابى. دەلىن: گلا،
ھەزا، درپسا، نووسا، رما، خلىسكا، سووتا، شىۋا...
ھتد. كارا لەم فيعلانە دا دەۋرى دلخۋازى نى، چونكە
بى خۋازى ئەو روو دەدەن. من ناۋە ناۋن كارى روودان (افعال
الوقوع). بەلام لە عەرەبى دا (افعال المضوعه) بى دەلىن و لە
چەندىن رىژوۋە پەيدادەبن.

پاشگرىكى دىكە ھەپە لەم پاشگرەى (۱) نىكە. نختىكى

لى دەترازى بەۋە دا كە شىۋەگۆرى رادەگەبەنى نەك روودانى
رووت. پاشگرى (كا) ئەم دەۋرە دەبىتت بەلام نمونەى
كەمن. دەلىن: بزركا، ھەل ترووشكا، ھەل پرووكا،
پووكايەۋە، نووسكايەۋە، دامركا...

جارىكيان قسە لەۋە دەكرا كە فيعل لە ۋەشى (ھەلم)
ۋەربىگرى بە واتاى (تبخس). ھەندىك خاۋەن راي گوتيان
(ھەلما، دەھەلمى). من گوتم: لەبەر شىۋەگۆرى لە ئاۋەۋە بۇ
ھەلم دەبى (ھەلمكا) بى. پىۋىستە بلىن ئاۋەكە ھەلمكا،
دەھەلمكى.

دەشى بۇ بزربونى مندال بلىن: مندالەكە بزرا. بەلام
پەكىك لەپەر پىر بىت دەبى بلىن (پىركا، دەپىركى). ئەگەر
پىربونە كە عادەتى بى كە فرقى بەرھەستى بى نەكرى دەشى
بلىن: فلان پىرا، ئەۋجار مرد.

تور دەپووكىتەۋە، پووكايەۋە نەك پوۋايەۋە چونكە شىۋەى
دەگۆرى. نووزانەۋەى بەنيادەم كە راگوزىرا بۇ تاژى و سەگ
دەبىتە: نووسكايەۋە. بىسترومە گوتوبانە: تاژىكە بەردىكى
بى كەۋت قرووسكا.

پاشگرىكى دىكە (را) كارى كارا بزرا (مبى للمجهول):
كوزرا، دىترا، خورا...

ئەم سى پاشگرە ھەر سىيان كارى روودان بەدەستەۋە دەدەن
تەننەت (را) كارى تى پەر دەكاتە كارى روودان. تى نەپەرى
عادەتى ھىزى پترە لە كارى روودان بە نمونە: روى، دەروات
بە ئارەزۋى رۋىشتىۋەكە سەر ھەل دەدات، كەچى سووتا،
دەسووتى لە خوۋە روو دەدات.

ئەم سى پاشگرە لە ئايندە دا ئەلفەكەيان دەبىتە (ى):

سووتا - دەسووتى

خلىسكا - دەخلىسكى

دىترا - دەدىترى

رۇزا - دەرۇزى

بزركا - دەبزركى

فرۇشرا - دەفرۇشرى

زەرە پاشگرىك ھەپە بە دوا ھەندى فيعلەۋە لە روۋالەت دا

خوی به پاشگر دهنونی وهك:

خز - خزی

خش - خشی

جم - جمی

فر - فری

در - دریم

دز - دزیم

ثم (ی) کوتای وشهکان له چاوگه دا بنه‌رتی‌یه: خزین،

فرین، خشین، درین، جمین، دزین. لهماوه دهرده‌کوهی (ی) لهو فیعلانه‌دا هی که‌سی سی‌یه‌می تاك نی‌یه، خو ده‌زاین له تی‌نه‌پردا که‌سی سی‌یه‌می تاك به راناو دهرناکه‌وی.

که فیعله‌کان له نایینه‌دا گهردان بکه‌ین ده‌بنه: ده‌خزم، ده‌فرم، ده‌خشم، ده‌درم، ده‌جمم، ده‌دزم. له‌هیچیان دا ئهو (ی) که به زره پاشگرم دانا دهرنه‌که‌وته‌وه. لهماوه دیاره پاشگر نی‌یه، چونکه پاشگر له هموو فیعلیکدا دهرده‌که‌وته‌وه.

باسی چۆنیسه‌تی هاتنه‌وهو نه‌هاتنه‌وهی ده‌نگی پیش نوونی چاوگه زوری به بهره‌ویه، لیره‌دا چی‌دیکه‌ی له‌سەر نارۆم چونکه ئیشمان پی نی‌یه.

پاشگری (اندن) پاشگریکی به‌هیزه تی‌نه‌پەر ده‌کا به تی‌پەر، وه‌هاش ده‌بی له ده‌نگی گیان له‌به‌رو بی‌گیان (فیعل) داده‌هینی. فیعلیکی کوتای به (ا) هاتبوو نه‌ها (ندن) ی پیوه ده‌لکیندیری بو تی‌پەر کردن. هەر فیعلیکی کوتای به (ی) هاتییت نه‌گەر (اندن) ی به‌خویه‌وه گرت (ی) که‌ی ده‌سوت:

خزین - خزاندن

سوتان - سوتاندن

زیره - زیراندن

رۆیین - رۆواندن

هه‌لستان - هه‌لستاندن

گرمه - گرماندن

له‌فین - له‌فاندن

چوون - چوواندن

بیره - بۆراندن

له‌وه‌نگانه‌ی: زیره، گرمه، بۆره... دا بزۆینی (ه) -

فته‌حه‌ی عه‌ره‌بی) که به دووایانه‌وه بوو سوا.

پاشگری (هوه) ده‌مه‌ته‌قه هه‌ل ده‌گری له‌وه‌دا نایا (وه) پاشگره یاخود (هوه). لیره‌دا پیوه خه‌ریک نابین، نه‌وه‌نده ده‌لیم که له کرمانجی سه‌روودا به پیشگر دیت و ئیمکان نی‌یه فته‌حه‌کی به‌رای ده‌رکه‌وت. هه‌ندتی عه‌شیره‌تی کوردستانی جنووبیش ناوانوه به پیشگر به‌کاری ده‌هین وهك که ده‌لین: ئاوه‌که وه‌خو، ده‌رگه‌که‌م لی‌وه‌که...

ثم پاشگره گه‌لیک واتاگۆری به فیعل ده‌کات. نووسهران له‌باره‌یا نه‌وه نووسیوه‌و زۆریه‌ی ده‌وری که له وشه‌سازی دا ده‌بینیت رۆون بۆته‌وه به‌لام جاری ماویه‌تی پشکینه‌وه‌ی تیدا بکری به نمونه باسی ئه‌وم نه‌دیت که چۆن له: که‌وتیم و هه‌لستانمه‌وه، چووم و هاتمه‌وه، برده‌وه‌و دۆراندمه‌وه، سه‌رکه‌وتیم و هاتمه‌وه خواری... دا فیعلی دووم به هه‌ل گیرانه‌وه یاخود شکاندنه‌وه‌ی فیعلی یه‌که‌م حساب کراوه بۆته به رده‌وام بوونی پیچه‌وانه‌یی ئهو وهك که دووباره بوویته‌وه.

به‌کاره‌ینسانیکی دیکه‌ی (هوه) که نه‌هاته به‌ر چاووم باس کرابی ئه‌ویه‌که ده‌گوتری: هینده باران باری ئار رۆیشته‌وه. دوای شش سه‌عات ده‌وامه به‌فره‌که‌که‌وته‌وه... له‌مانه‌دا وه‌له‌هی دیکه‌ی وهك ئه‌وانیش دا ئاخیره‌ری کورد مه‌به‌ستیکی دهرنه‌زه‌ر کردوه که به‌بی (هوه) دهرناپدیری، خوینه‌ریش وه‌کو ئاخیره‌ر با دل بگپیری بۆ هه‌ست کردن به‌و مه‌به‌سته. به هه‌مه‌ حال لیره‌دا ریم نی‌یه له تاك تاکی ئهو به‌کاره‌ینسانه‌ بتۆزمه‌وه ته‌نانه‌ت سه‌رچاوه‌ی ئه‌وتۆشم لانی‌یه پستی پی بیه‌ستم به‌لام، له‌نموونه‌دا ده‌لیم: به‌فرکه‌وت مه‌به‌ستی ده‌ست نیشانی تیدانی‌یه مه‌گەر ئه‌وه‌ی که ده‌شی له رسته‌ی (به‌فرباری) دا به‌لگه‌ نی‌یه به‌فره‌که‌ دنیای سه‌پی کردبی. که ده‌لنی شه‌وی به‌فر ده‌ستی پی‌کرد سه‌بینی لای چیشه‌نگاو که‌وته‌وه. له‌مه‌دا زنده دهرخستیک هه‌یه که له رسته‌ی (به‌فرکه‌وت) دا نی‌یه چونکه ره‌نگه‌ یه‌که‌سەر که‌وتبی...

ئهو پاشگرانه تیکرایان به‌وه‌دا له پاشگری‌دیکه جودا ده‌بنه‌وه که فیعل وهك فیعل ده‌مینته‌وه دنا پاشگری‌دیکه‌ش هه‌ن به

فیعلهوه بلکین به لام دهی گورن به ناو، یان ناوه لئاو، یان ناوه لکار وه :

کوتان - کوتهک

زانین - زانا

سووتان - سووتوو

بزوتن - بزوز

بیشتن - بیژینگه

رووانین - رووانگه

پاشگری (رای کاری کارابزر [مبنی للمجهول] دوری سهره کی نابینی له روئانی وشه چونکه ده بی بیشتر کاری کارا دیار [مبنی للمعلوم] هه بوینی ئنجا (رای لی که وتیته وه دور بیینیت.

بو سوود وه رگرتن له و پاشگرانه دوو ریبازه هه یه :

یه که میان نه وه یه به دوا فیعلی حازر به ده ست دا بگه رین که پاشگری پیوه بی. له نموونه ی ئم ریبازه سهیری لاپره ۴۴۶ ی گوئاره که ی کور بکه ده بیینیت :

ره خسکان - تکامل - integration

سازان - تکلیف - adaptation

گونجان - توافق - adjustment

دووه میان نه وه یه به هوی پاشگره کان فیعلی تازه ی نه بیستراو له وشه ی کوردی و بیگانه دروست بکه یین.

گرتنه بهری ریبازی دووه بو روئانی وشه و زاروه ی تازه سهره پای نه وه که کاریکی به ئه رک و ورده، به خودا پابه رموونی زاروه سازو روئنییرانیسی دهوی ئه ویش به زوره ملی و پی له جهرگی خونان نایه ته دی: ده بی په ند له زمانی پیشکه وتوو تر وه ربگیری، چون بایی پیوست و بایی دا کردنیش بی په روا له زمانی خویمان و بیگانه ش وشه و زاروه یان داتاشیوه و به ره های مه به ستی پی دهره برن و به سهریشی دا زالن. له وشه ی orient که به واتای روژه له اته oriental یان هه ل ناوه بو خو ره له اتی. ئنجا هاتوون ریک و پیک orientalization یان قیت راگرتوو به قه در قه لای میری سوزان، ئه گه ره قه اوده ق بی که یینه کوردی ده بیته

(خوره له اتیانندن). ئم وشه یه له چاوه ی دیکه جووجه له ی وشانئا حساب ده کوری. برا عه ره به کان هاتوون به ره های (اکسده، هدرجه، بسترة...) یان دارشتوووه ده ستیان خوش بیت. زهینه له کوسه یان خسته سهر کیشی زمانی خویمان بو به (زین القوس). بهر له هه زار سال روئریکیان کرده لزیق... پاتریارک، بطریق... و... هتد روژاوی (الخوارزمی) یان کرده لوگاریتم. ئینگلیز دلئی نایه ت وشه ی خوئی بو زاروه به کار بهینی له بیگانه ده خو ازیته وه. به نموونه noctambulism [لیژنه ی زاروه ی کور خه روئی بو دانا] به ک که رتی ئینگلیزی په سه نی تیدا نی یه. ئنجا ئیمه ئه گه ر تیکرا هوش و دلمان نه که ینه وه بو فره واندنی [به ئانقه ست «فره وان»م کرد به فیعل] زمانه که مان به گرتنه بهری ئه و ریبازه ی که زمانی جیهانی پیشکه وتوو ی پی ده وله مه ند بووه ساله و سال له چاو میلله تانی تر دوا ده که وین. ئه و ساله لیژنه ی زاروه ی کور که خه ریکی زاروه سازی بوو دوودلی نه کرد له وه دا که هه رچی به پیسی ده ستوووه سه لمیندراوه کانی خوئی و ده ستوووه کانی زمانی کوردی په وایت کومه ی لی نه کات. له و هه زارو ئه وه ند زاروه یه ی پیشیازی کرد ئه و ژماره یه له و جو ره بوون که فیعلیان به (پاشگری اندن) کوتایی یان دیت ناوناوه ش به (ان):

رامان	استغراق
تی رامان	التأمل الذاتی
سه پاندن	الحکم
وروژاندن	استدعاء
کشانه وه	انسحاب
خه له فان	ذهان الشيخوخه
چه پاندن	الکبت
لیگه ران	استقراء
به خو وه گلان	انغماس الذات
تیزانگه	الرحم
گه شانه وه	انبساط

تایا ئه و زاراوانه له چییان کهمه؟ ههرچونیک بئ به و لای تواناوه داواناکرئی.

به کارهینانی ئه و پاشگرانه بو داهینانی وشه ی تازه به پیی سروشتیان ده بی. پاشگری (ا) ئه لف بو داهینانی فیعلی روودانی سافیلکه به [ساویلکه بهر هیچ قیاسیک ناکه وئی مه گهر ئه وه ی بلئین ده نگیک ی له سافیلکه گۆریوه] که شیوه گۆری تیدانه بی، به نمرونه: زهوی راست و بی کۆسپ پیی ده گوتری (تهخت)، (تهختایی) ناوی مه عنايه له و وه رگیراوه. ئنجا ئه گهر زهوی به ک به هیزیک ی سروشتی یا خود به هه ولی بنیاده م تهخت بووی و ویستمان ئه و (ا) هی لی به کار به یین ده لئین: زهوی به که تهختا، ده تختی. ئه گهر زهوی به که به سهر به رزایی گردیکه وه بوو ده شی بلئین: زهوی به که هه ل تهختا. هه ل به ت تا ئیستا شتی ئه و تووی له لایه ن که سه وه له پشت میزی نووسینه وه نه کراوه، قسه مان له ده ستورو له داخوازی وشه و باری روودانه. که س په خنه ی نی به له په یدا بسوونی وشه ی (قلقلان) که به بیر ی خاوه ن بیران دا نایه ت له که نگینه وه که وتۆته سه ر زمانان. به لآم ئه گهر په کیک له جینگل خواردن که به و لای قلقلانه وه به فیعل دابریژیت و بلی: کابرا قلقلو جینگلا، خه لقی جینگلا ی لی به داوئوه ده که ن. کئی ده ویری له هه لپه وه بو (هه لپان) بچیت؟ به لآم ده بی خوینده وار نیگای فره وان بی بایی ئه وه ی له شیوازی به ره ویش چوونی زمانی میلله تان په ند وه ر بگری بو زمانه که ی خو ی. ده بی گویم بو رادیری که ده لیم ناشی له زاراوه ی (هه لتهختان) وه بو ئه وه بچی که ئه گهر تهخت بوونیک له پر رووی داو شیوه گۆری تیدابوو، که هه به، خیرا (تهختکان) ی بو ره چاو بکات چونکه له بهر زهینی مرو ف دا تهختایی وینه ی بنه رته ی به بو زهوی، زه قایی و دادراوی به سه ری دا دیت بو به ده بی (تهختان) ی لی به کار به یینی به ته واوی وه که ئه وه ی که ئاویک شلوی بیت و به ده رمانیک په کسه ر روون بیته وه ناشی (روونکا) ی بو به کار بیت چونکه شلوی بی له لاوه به سه ر ئاودا هاتوووه ده نا خو ی به ئه سل روونه. ئه گهر ئاویک له پر شلوی بوو ده شی بلئین: (ئاوه که شیلووکا)

ناساندن	تعریف
هه لرژان	الفيض أو الصدور
وئی چواندن	تمثيل
هه لوه شان	تفكك
سه لماندن	تصديق
په له ی ژیان	تنازع البقاء
هه لکشان	تسامی
گونجان	توافق
سازان	تكيف
کوژانه وه	انطفاء
ریبازی قه رساندن	طريقة التقدير
چه په سان	الجدبة (في الصوفية)
په ی شیان	درجة الاحتمال
تبخزان	الحلول
سازاندن	اصلاح
نرخاندن	تقدير
گه یاندن	الدلاله
شله ژان	شده الاضطراب
گونجاندن	توفيق
زاناندن	الادراك المعرفي

ئهم نموونانه به گشتی له بارن، نه خویمان له خویمان دا شه پیی فروشتن هه ل ده گرن نه زمانه که شمان چه ز له له مه پری پیش چه رخی عه ره بانه ده کات. په کیک په خنه ی له وشه ییک بوو ده بی به لگه ی به هیزی هه بیت و هه تا بو شی بلوی وشه ی له بارتر پیشکەش بکات. چی به چاکه ی ئهم لیسته به وه ده ی ئیم بو هه موو کاریکی ئه و تووی دیکه شی ده لیم. له لاپه ره ۴۷۲ زاراوه ی (په هه ندی فراژ ووتن) بو سیرال نمو course of develop ment له لاپه ره ۴۷۴ (سروشتی تاوگیس) بو الطبیعة الانفعالية - nature passional (به هره گیس) بو المکتسب aqui red هاتوون.

به بنی ده ستورور چهنديکي فيعل به وپاشگری (أ) تلف په يدا بوييت ده شی به (اندن) تی پر بگری. نهوی (کا) دهی کا به فيعل، نهویش هه ل ده گری بیته (کاندی).

پیوسته سهرنجی خوینر بو دیارده بیکی سهر به زمان، که ده کیشینه وه بو فونه تیکش، رابکیشم: دهنگی ناخواتن هیه چالاکه، هیه شه تهنه له. دهنگی (ک) له ههره چالاکه کانه و له دارشتی جوړه ها وشه به شدار ده بی وک:

فرین، فرکهی دهمار، ناوی معنایه

کوتان، کوتهک، ناوی نامیره

پهستن، پهستهک، ناوی بهرکاره

بنج، بنچک ناوی گشتی یه.

چاو، چاویلکه... خهم، خهموک - شهو، شهوکی... هتد دهنگی (ز) تهنه له ههروه اش ق، ب، ج، ف... هتد

زاراوه ساز ده بی په نا بو دهنگی چالاک به ریت نهک تهنه ل لیره دا ریم نی یه، لیشم داواناکری به دوا هه موو شه وشانه بکه ووم که ته گهر بی به رفروانی زاراوه سازی بگرمه بهر ده توانم به (اندن) وشه یان لی سازدهم. بهک دوو نمونه بو ثم مه بهسته بهسن:

به رانبهر (الهدرجة) ده شی (هایدرجناندن) پروات. له بری (الاکسده) (توکسیداندن). راستی به که ی (هدرجة و اکسده) هاوره سه نین. ده بولو له تاست توکسیددا له (هایدرن، هایدریت) فيعل وه ریگری. نهوسا وشه ی (هایدراندن) په سه ند ده بی.

بو (تشجیر) ده توانین (دره ختاندن، لیراندن) پروینین. ثم زاراویه بو په یدا کردنی لیرستانی گه وره یه. ته گهر بو پروپیوی بچووک بیت وشه ی (خیزه ل) هیه بگریته (خیزه لاندن).

له وانه یه ههریمیک لیره له ونی کومه له داری لی پرویت و به هه مووی بگوتری (خیزه لاندن). هه ریمه که ش پی بگوتری خیزه لستان نهک لیرستان.

له و تاقمه زاراویه یه که له لیسه ی زاراوه کانی کورم هه ل بژارد دوو زاراوه ی (ناساندن. زاناندن) هاتن. ناساندن

تی په کردنی ناسینه که خویشی تی په ره. ناسین ناشکرایه چی یه. ناساندن به واتای (پی ناسین) دیت. ده لئی: دارام به براکم ناساند، واته وه هام کرد براکم دارا بناسیت. که گوت: دارام له براکم ناساند دیاره وه هات کردووه دارا براکه ت بناسیت.

زاناندن (الادراك المعرفی) شه زانینه یه به هه ولی تی فکرین و خو دهرس دان په یدا ده بی نهک زانینی عاده تی که له خووه دیت. نیستا دوا ی سأل هه ی نووسینی نوی بابه ت و چاو راهاتن له جوړه هه ی زاراوه ی سهردهم کاتی شه وه مان هاتووه به ره هه ی له دروست زاراوه ی (دروستاندن) بو (تبریر، تحلیل - به حال ل زانین) ره وایینین. نیمه (خوینر، بینه ر، بیستر). مان ره هاند بوچی ره هاندن و دروستاندن نه ره هینین؟

ده میکه له نووسین دا پروینم کردووه که دوو فيعل هه ن ریژه ی (اندن) یان به گوراوی ماوه. ریژه ی تی نه په ریان له شاره کان کویریو ته وه به لام به سه رزاری هه ندی عه شره تی شاخ نشین جاری زیندووه. دوو فيعله که (چانندن، ستانندن). تی نه په ریان له وه عه شره تانه دا وه کو هه ر تی نه په رینک بی کیشه له کاردایه، ده لین (چنان، ستان). گوت لی ده بی ده گوتری: شه به ریانه تووتنه دوتنی چنا. چه ندی ده کم عاری بهر جویم بو ناچنی.

ده گوتری: قهرزه که به من نه ستنا مه گهر به مه حکمه به ستنی. توله ی مه ره که مه گهر خوا، دنا به که س ناستنی.

له شاره کان به ناچاری ده لین نه چاندری، ده چیندری - ستاندر، ده ستیندری. ستانندن له سلیمانی جاریکی دیکه ش لی قرتاوه بوته (سه ندن) ده بی نووسه ران ثم دوو فيعله په سه نه بو زمانی شه ده بی زیندوو بکه نه وه.

ستانندن و چانندن له بنه رت دا (ستانندن و چانندن) بووه به لام به ته واری شه نوونه یان دیراندووه. ره نگه له بهر ناقولای به دوا یه کدی دا هاتنی دوو نوون یه کیان سوا بیت.

گه ردانی (اندن) و هاوریکانی (ا، کا، پا) ده ستوری یه. له تاینده دا نه لفه که یان ده بیته (ی): ده سووتینی، ده رژی،

دەپەشۆكى دەدبىرنى . (دەسۋوتىنى) كە تىپەپە، ئەو (ئى)ەى
 دوای (ت)ەكە مەبەستە كە لە ئەلفەو گۆراو، (ئى)ى دوایى
 بايەخى نىپە، چونكە لە كەسى سىيەمى تاك دا دەردەكەوئىت،
 كە گوتت (دەسۋوتىنم) ئەو (ئى)ە دەروات .

چەند رىژەيەكى دىكەى فېعل ھەيە ۋەك ئەمانە گەردانىان
 دەستورىيە: كىلان، پىوان، پىكان، كىشان . . .

بوواردن، سپاردن، ھەناردن، ژماردن . . . تەنھا (خواردن)
 رىزپەرە . ئەم دوو رىژەيەش ھەر تىپەپەن ۋەكو سوتاندن .

لەبەر ھويىكى لىمانەو دىيار نىپە تەنھا رىژەى (بوواردن،
 سپاردن . . .) بەبەرەو ھەيە (سپاردە، بژاردە، ھەناردە،
 بوواردە . . .) ى لى ۋەربگىرنى بە ناوى بەركار . لىرەش دا
 (خوواردە) رىزپەرە چونكە ناوى كارايە .

ناشى بلىين سوتندە، بژدە . . . ھەرۋەك ناشى بلىين:
 كىلدە، ھىندە . . . لە رىژەى (اندن) بۆپەيداگردنى وشەينك
 (سوتاندرای) لى فام بىكرتەو دەگەرىنەو بۆ تىپەپەكەى و
 دەلىين: سوتاو، بژاو . . . لە رىژەى كىلان و وىرانىش دوو
 فېعلى (كىشان و پىوان) ناوى مەعنايان لى كەوتوتەو (كىشانە،
 پىوانە) .

رىژەى (اندن) ۋە ئەو دوو رىژەيەى وىران و سپاردن گەردانىان:
 دەدورىنم - دەبژىنم

دەكىنم - دەپىوم

دەژىرم - دەبوىرم

دەپىنم - دەتەقىنم

دەوئىرم - دەھىنم

دەسىنم - ھەل دەپەسىنم

سەرلەبەر دەستورىيەپە . خواردن نابىتە دەخوئىرم، دەبىتە
 دەخوم . ناوى كاراي دارىژراوئىش دەبىتە (نان خور) نەك
 (نان خوئى)

ۋشەى (كىلگە) لەو رىژەيەدا دەرى دەخات كە تەنھا (كىل)
 بىنەرەتەيە . لە ۋشەكانى (ۋوردپىو، بوئىر، گورانى بىژ - بىژام،
 دەبىژم . . .) ىشەو مەعلوم دەكرى كەوا بەشى بەرايىيان

بىنەرەتەين .

بە قىياس لە (كىلگە) كە ئەلفى (كىلان) ى رۆيشتوۋە ئىنجا
 لى دارىژراو دەبى بۆ رىژەى (اندن) ىش . بەشى بەرايى ئەلفەكە
 بەئىلنەو بلىين: سوتنگە نەك سوتىنگە بەواتاى (محرقة) .
 سوتەك بۆ (حارق) دەروات ۋەك كە كورد گوتوۋەتى (چەنگ
 سوتەكە) . بەلام ناشى شەقامە رىي مىژوۋىي كۆنرەكەينەو لەو
 بوارانەدا كە ئاخىۋەرى كورد بۆ ۋشەسازى رۆيشتوۋە . گوتراو:

خەو - رەۋىنە	لە رەۋاندنەو
سە - پىنكە	لە پساندەو
بن - بىزىكە	لە بزاوتنەو
ددان - تەزىن	لە تەزاندەو

نمۇنەى (بزاوتن) م ھىنا بە نىيازىك بۆ لىكۆلىنەو بەبەكەى
 گرتن:

رىژەى بزاوتن، پالآوتن، پىتاوتن، پەستاوتن، گواستەو،
 قەلاشتن و فېعلى دىكەش ۋەكو رىژەكانى سوتاندن، كىلان،
 ژماردن دەستورىيەو لە گەردان دا بە يەك رچەدا دەروئ:
 دەبىزىوم، دەپىتىوم، دەپالۆوم، دەگۆزىمەو، دەقەلىشم .

لە قالب دا ئەم رىژەيە خزمە لەگەل سپاردن، ژماردن .
 فەرقىان ئەوئەيە كە دەنگى بەرايى نوونى چاۋگ لەم تاقمەدا
 (ت) ۋەلەوى دىكەدا (د) . بە سەرنج دەردەكەوى ھەموو ئەو
 فېعلانەى دەنگى پىش (د)، (ت) ى چاۋگىان دەنگى (ر) بىت
 دەنگى (د) ى بۆخوى راکىشاۋ . سپار، ژمار، پەسار، ھەلاۋار،
 بوار . . . ۋا بزانم تەنھا لە (گرتن) دا دەنگى (ت) كەوتوتە دوای
 (ر) لەمەو دەردەكەوى دەنگى (ر) پتەر حەز لە (د) دەكات .
 لەلايەكى دىكەشەو، ئەگەر لە (بزاوتن، پالآوتن . . . پەستاوتن)
 دەنگى (د) ھاتبايە دەبوو بەبى دەستور ھەموو ئەو (د) انە
 بسۆين، ئەوسا دەبوو (و) بىتە دەنگى چاۋگى كە ئەمەش دژى
 ھەموو دەستورى چاۋگى كوردىيە، جگە لە ناقولآي دەربىرنى
 بزاوون، پىتاوون . . .

ئەگەر گواستەنە، گوازدنەو ەبیت دەبی سەرلەنوی بەو لایەنەدا بیئەنەو کە دەنگی (ز) بەو ەستاوی لەیەك وشەدا نایەتە بەرای (د). دالی گوازدنەو کە گۆرا بە (ت) لە خوۆە (ز) کە گۆرا بە (س) چونکە (س، ت) ەم دەنگی کپن ەم ەز لە یەکدی دەکەن. ەر بۆیە لە ئایندەدا دەلین دەخوازمەو چونکە نە (د) لە بەین دا ما کە (ز) لئی ەلئی، نە (ت) ما کە (س) داواکات. قەلاشتن بە هۆی ئەوێ کە (ش، ت) کپن و زۆریش ەز لەیەکدی دەکەن بئی دەرکەوتنی (د)ی چاویان نەداو. لەمەو دەردەکەوی ئەم دوو ریزە لەبەجەك دا، یەك شتن بۆیە دەشی بگوتری: پالۆتە، پەستاوتە، قەلاشتە ەمووشی بۆ ناوی بەرکارن ۆهکو ئەسپاردە، ژماردە...

بە سوودبەخشی دەزانم بلیم، ئەم ریزە دەستورریانە کە بەشی ەرە زۆری فیعلی کوردی دەگرەنەو، وێرای فیعلی دیکە ی ۆهکو (دپین، فرین، برین، خزین...) بەتەواوی ئەو قەسە یە رەت دەکاتەو کە دەلی فیعلی کوردی گەردانی دەستوری پێو نییە. گەردانی بەشینکی کەم لە فیعلی کوردی ریزپەرە.

فیعلی (مان) سەرنج راکیشە. رووالەتی چاوگ و رابوردووی ھی فیعلی سادەو تی نەپەرە بەلام کە بە ئایندە دەدری لە جیاتی ئەوێ ۆهك (زا، دەزی) بیئە (ما، دەمی) دەگوتری (دەمینێ) کە ھاو قالبی (زانلیدی، دەژینی)ی ناسادە تی پەرە. سەیری: دەچینی، دەژینی، دەمینێ چەند ھاوئاھەنگ و ھاو قالبن کەچی (مان) ھەتا بلیی لە دوو کە ی دیکە دوورە.

بئی گومان (مان) کورت کراوی (ماندن) ە کە بەدەگمەنیکی دەگمەن لە کوردی دا بە ریزە ی تی پەرە ناسادە دا ھاتوو. لە فارسی دا (ماندن) بە دەقی کۆنی پاراستراو لە نووسینی ئەدەبی دا.

چاندم دەچینم

ماندم دەمینم

لە کوردی تاکە وشەینک بە خەیاڵ دا دیت دەقی (ماندن) ی ییدا پاراسترابی، ئەویش (ماندوو) لە قالب و ریزە ی (کردوو، بردوو، چاندوو...) ماندوو ناوی کارایە. راستی یەکە ی (ماندوو، دەمینم) میوانی ریزە ی (اندن) ن.

لە نووسینان دا ھاتوو، پاشگری (وہ) لەوانیە بووینتە بەشینکی بنەرەتی فیعل کە بئی ئەو واتا نەبەخشی ۆهك: لیستەو، رازانەو، پارانەو. ۆھاش دەبی فیعلە کە بئی ئەو پاشگرە دەچیتەو واتا ئەسلییە کە ی ۆهك: بردنەو، بردن - خواردنەو، خواردن - گرتنەو، گرتن.

رەنگە فیعلی (چەمانەو) یەکیك بئی لەو تاقمە کە لە (چەمان) دا واتایینیکی دیکە ی نەختیک جودای ھی. رەنگە بئش گوتری (چەمانەو) نایتەو (چەما) چونکە لە ەموو جیگایەك و شاریک و ھەریمیک (چەما) بەکار نایەت. ھەر چۆنیک بئی (چەمانەو) لیکۆلینەوی زمانسانەو زاراوەسازانە ھەل دەگری.

رووالەتی (چەمانەو) و واتاشی لەگەل کەوان (کەمان، کمان بەفارسی) دا ریک دیت، ھەر دەلی لە بنەرەت دا (کەمانەو) بووینت و گۆرابی بە چەمانەو. ۆھا دەبی دەنگی (ك) بە دەنگی (ج) دەگۆری ۆهك کە (چەلمەو کەلمە) یەك شتن.

چەمانەو تی نەپەرەو چەماندەو ەش تی پەرە. چەمینەو ھی ھاتوو بەلام لە تی پەر کردن دا ھەر دەبیئەو چەماندەو. بە قیاس لە (خشین، خزین، فرین...) کە لە گەردان دا دەبە (دەخشم، دەخزم، دەفرم...) دەبوو چەمینەو ەش بیئە (دەچەم) کەچی ھەر دەگوتری (دەچەمینەو).

ھەرچەند من لیگەرانی ھەموو لەھجەکانم نەکردوو نایا (دەچەم، دەچەمن) ھەبە یان نییە بەلام لە ریبازی قیاسەو بۆ وشە کە دەرژم، ۆهك کە لە فیعلی سوتان و ھی دیکە شدا بۆی رۆیشتم و، دەلیم کەرتی بنەرەتی فیعلە کە (چەم) لە بارو جیگە ی پێویست دا، دەشی بە پیشگری واتای (قوس، تقوس) بروات ۆهك کە بلین: رووکاری قەسرە کە ھەمووی چەمکارە. نەخشی قوماشە کە ھەمووی چەمبەندە [لە کیش و واتای ئالقبەند]. جوگا کە چەمکیش بکە نەك راستکیش دەنا ئاوە کە سەر لەرز نابی.

ئەگەر (چەم...) لە بەشی پێشەو ی (کەمان) ۆه ھاتی، ئەوسا ریمان ھەبە ئەو (کەم) لە (کەمەر، کەمەند) دا بدۆزینەو چونکە کەمەر خوی بازنە یە کەمەندیش لە کەمەر دەبەسترا.

له رښې واکښه کيڼه (تداعي المعاني) بوشه ييکي ديکه
دهرؤم پتر سووړو دهوردانه وهی تيدايه هرچهند له پاشگري
(هوه) مان ده دزيتنه بوشه وهی بوشه ييکي به ريتتر.

وشه ی (با) له بادان و بادانه ودها، که ده شيبته (باهل دان)
سهرچاوهی روونی له منسه و ديار نی یه: بوجی (با) نه و واتايه
ده به خشي؟ زانيمان (وه) له (فهرتهن) هوه هاتووه، وه هاشمان
رانواند که (چم . .) له (که م) ی که مانه وه هاتي که چی نازانم
(با) له کوئی وه دهرقولآوه. بی گومان له کون دا دريتر بووه
لئی قرتاوه. به پنی نه وهی که له به رایي (هسل) هوه دیت خوی
پيشگری یه جگه له وه که به سه به خویش به کار دیت وه که
ده لئی: بای خواردوه.

بادانه وه بوشه سووړانه وهی ۹۰ پله یی و ۱۸۰ پله یی به کار
دیت.

۱۰: په کيک تا که مری له قور چه قبی و بیهوی خوی دهر به پنی
(خوی با هسل دها). جه ریاده ر، دهی ناسین چی یه. نه گهر
جه ریاده ره بی شتان به ره و دهر وه به پنی ده بی (باهل دهر) ی
بی بگوتری. په تیک یا خود وایه ریک له وانه بی بانه خوات ده بی
(بانه خوری بی بگوتری).

نه هیشتنی بادراوی و نه منانی بادراوی خا و کردنه وه و خا و بوونه وه
ده گوتری. شتیکی له وانه بی با بخوات (باخور، باگری) ی بوشه
دهست دهادت.

نم (با) په چ پیوهندی به (با) ی ره شه باوه نی یه. یحتمالیک
له وده ده بینم که کورت کراوهی (باف) بیت که جوریکه له
هونینه وه. جا نه گهر نه مه راست بی، زمانی کوردی له و
(باف) ه، به پنی زانینی من، تنها نه و (با) یه به ده سه توه ماوه.
که ده لین (زه رباو، زيرباو) له (زيرباف) ی فارسی یه وه هاتووه.
بچینه وه بوشه پاشگری (هوه):

(تی هینانه وه) به سوو دیک ده لین زهره ریکي پر کردبته وه.
ده شی له جياتی (سدالنقص، موازنة الخارة) به کار بیت.
تی هاتنه وه تینه په ریه تی. تی هات وه که داهات.

- (به سه کردنه وه) ده سه وازه یه به واتای (تفقد الثبت) بیت
نه که رووکه شه.

- (سه راسوی) بوشه (تفقد) ی عاده تی دهست دهادت.
- (لی پرسینه وه) به زاراوهی ره سمی بوشه (مسألة) وه که
به رپرسيار بوشه (مسؤول) رویشته وه و وشه ييکي ره سه نیشه.

- لی توژینه وه (تحقیق رسمی). نه گهر (توژهر) بوشه (باحث
محقق) بی (لینور) بوشه (محقق عدلی، جنائی) دهست دهادت
وه که (لیران) بوشه (خبیب) و (پسپور) بوشه (متخصص).

- (دهنگه دانسه وه) بوشه echo، رجع الصدی، ههروه ها بوشه
(انتشار الخب) له باره.

- (رهنگه دانسه وه) بوشه (ظهورالأثر) وه که بلئی: به رزه وه وند له
رهفتاری مروف رهنگه دهادت وه.

- (رهنگه هینانه وه) بوشه (استعادة الأزدهار . . .).

- داهاتنه وه بوشه رکوع. داهینانه وه بوشه ترکیع.

- لی بردنه وه: الغلبة او التغلب علی الخصم.

- پیداهاتنه وه: مراجعة.

- دلدانه وه: مواسة - دلده ره وه: معزی، مواسی - ههروه ها:

پرسه کار: معزی - پرسه گیر، پرسه دار: خاوه ن تازیه.

سی وشه هه ریزه یان ده گم نه: کرده وه، برده وه،
گیره وه. له سلیمانی گیره وه باوه. رهنگه گیره وه و گیروده به یه که
وشه بزاندری، که گورانی به سه ردا هاتی، به لام هه رودوکیان
سه به خون و به کار ده هیندرین:

بیکه س ده لئی: فراهوشم نه که ی من گیره وهی نوم

ديسان ده لئی: گیروده ی به ندی ژیان ت زولمه

وشه کان ناوی به رکارن. (کرده وه) بوشه (منجزات) زور له باره.
برده وه پیوهندی به بردنه وهی (ریح) هوه نی یه. ده گوتری:
کرده وهی نه وه و برده وهی شه ی تانه. له گوتی (خوا) له بوشه
برده وهی وه هاتووه. برده وه بوشه (مستعاد) دهست دهادت به لام به م
واتايه له عهینی (برده وه) فیعل هسل ناستی.

(گیره وه) به واتای گیراو و به ندو به سه. بوشه (مبلغ مرصود)
زاراوه ييکي باشه، وه که بلئی: پاره ی گیره وه بوشه خیزه لاندنی
هه وره مان دوو ملیون دیناره.

به قیاس له (کرده وه) که (منجن) بی ده توانین بلین:

گوزیه وه: المال المنقول

نه‌گۆرزه‌وه: المال غير المنقول

ديته‌وه: اللقى الأثرية

دۆزه‌وه: مكتشفات

خوازوه: مستعار سووكتره له خوازرايه‌وه. . هتد.

پنويسته قياس كردن له (كردوه‌وه) بۆ فيعلي ئه‌وتوبيت بزوتنه‌وه‌يان تيدا بى وه‌كو كردوه‌وه خوى. راستى يه‌كه‌ى ئه‌م مهرجه بۆ قياس له (برده‌وه) و (گيره‌وه) ش هه‌ر پينويسته. جگه له‌مه ده‌بى فيعله كه تى‌په‌ر بى ده‌نا به‌ركار قبول ناكات. ئنجا ئه‌گه‌ر وشه‌ى حازر به‌ده‌ستمان هه‌بى قياسه‌كه لزومى نامينى من كه (دابسته‌م) هه‌بى نابى (به‌سته‌وه)ى بۆ دابنيم.

به‌پنى ده‌ستور ئه‌گه‌ر فيعليك ساده و ناساده‌ى هه‌بوو ريزه‌ى ئه‌و سى وشه ده‌گمه‌نه بۆ ساده‌كه ده‌چيته‌وه به‌نمونه، داهينان و داهينانه‌وه هه‌ن. ئنجا ئه‌گه‌ر (داهينه‌وه) په‌سه‌ند بگه‌رى بۆ (داهينان) ده‌روات و ده‌بسته (مخترعات). پوچاندنه‌وه بۆ (ابطال) باشترين زاراوه‌يه. پوولى پوسته به‌ته‌مغه ده‌پوچيته‌وه. داواكارى له دادگا بى له زانست بى به‌شايه‌دو به‌ه‌لگه‌و به‌سه‌ند ده‌پوچيته‌وه. به‌لئين به‌نه‌هينانه دى ده‌پوچيته‌وه. پوولى ئه‌رزوحال به‌ئيمزا ده‌پوچيته‌وه. هه‌رگه‌ى بى برشت له خوره ده‌پوچيته‌وه. پوچانه‌وه تى‌نه‌په‌ره، پوچاندنه‌وه تى‌په‌ره، به‌پنى داخوازى و اتا به‌كاردين.

برژاندنه‌وه و گيرساندنه‌وه‌ى برين (تعقيم الجرح). ده‌رمانه‌كه ده‌بى پنى بگوتى (برژينه‌وه، گيرسینه‌وه). كه ستيكى كاره‌كه بكات (برژينه‌ك). ياخود ئه‌و كه سه (برژينه‌وه) بيت و (برژينه‌ك) ده‌رمان بيت. [گيرسینه‌ك].

(شلانه‌وه) بۆ رويشتنيكه نازى خوبادانى تىدابه‌ى به‌ملاو به‌و لادا. پيم وايه له (شل) وه هاتوه كه بوته (شله‌قا)ش. شلوق له شله‌قانه‌وه هاتوه. ئه‌م شلانه‌وه‌يه بۆ fluctuation كه (تذبذب، تردد، عدم ثبات)ى تىدابه‌ى له ناست بارى بازارو نرخی شتان، بگه‌ر وه‌زعى عه‌سكه‌رى نىوان دوو له‌شكرانىش، به‌زاراوه ده‌روات. ده‌مىنيته‌وه وه‌سفىكى ناوى كاراى لى وه‌ريگه‌رين [وه‌ك كه شلوق وه‌رگه‌راوه] بۆ fluctuant فكم به‌زور لادا ده‌روات به‌لام له‌سه‌ر ده‌قى (شلانگ) كه له قالى (ره‌ش، ره‌شانگ) خوى

هه‌لئاوه راده‌وه‌ستى. ئه‌مىان نه‌بى (شلوك) به‌رانبه‌ر (شلوق) له ئاوينه‌ى به‌راوورددا خۆ ده‌نوئى. ئه‌م نه‌بى (شله‌ك) وه‌ك (پرووك). وشه‌ى (شلك) زور باوه به‌لام هه‌تا له نه‌مام و له ساواى ده‌ستينيه‌وه پى ده‌وى، جگه له‌وه‌ى كه شتيكى خوى دواتر ده‌شليته‌وه له سه‌ره‌تاوه شلكه. له‌به‌كاره‌ينان دا ده‌لئين: ئابوورى جيهانى دواى جه‌نگ بۆ ماوه‌ى چه‌ند سال شلايه‌وه. داراو دانا له زورانى نيو سه‌عات پى‌كدا شلانه‌وه. بوورسه بازارمان لى ده‌شليته‌وه. بارى كومه‌لايه‌تيمان هه‌مووى شلانگه. هه‌مووى شلوكه. هه‌مووى شله‌كه.

زاراوه‌كه به‌به‌ريه‌وه هه‌يه خوى لىك بكيشيته‌وه بۆ ته‌عبير تا ئه‌وه‌ى بلىين: تو وه‌زعت باش بوو، دواى تى شلايت، تى شلايته‌وه. تيوه شلايت [وه‌ك تيوه‌گلايت].

برانه‌وه، تى شلايه‌وه بۆ (انقراض) هاتوه. تى‌په‌ركردنى نايته (بىرينه‌وه) ده‌بسته (براندنه‌وه) چونكه بىرينه‌وه بۆ (جزالوصف). هاتوه. له گه‌ردان دا ده‌لى: مه‌يان بىرينه‌وه، نه‌ك مه‌يان بره‌وه. براندنه‌وه گه‌لىك له قه‌لاجو پى كردن له‌بارتسه. براندنه‌وه و به‌بىركردن يه‌ك شتن بۆ زاراوه.

پاشگه‌ر باس كراوه‌كان زورىان به‌به‌روه‌يه. بيت و به‌ته‌واوى له‌سه‌ر ته‌نها فيعلي (گه‌ران) كه له (گه‌ر) وه هاتوه بدوين و هه‌موو شيوه‌كانى به‌پاشگرو پيشگروه باس بكه‌ين و گه‌رانه‌موو گه‌رانه‌وه و به‌گه‌ر هاتمه‌وه به‌گه‌ره‌هينانه‌وه به‌گشت لايه‌ك دا به‌خه‌ين و ده‌ستوره‌كانى زاراوه‌سازى و شه‌روانىيان لى به‌كله‌يه‌نين بلى گوتارىكى پى ده‌ويت. شتيكى من يا په‌كيكى ديكه له‌و بوارانوه بى نووسيت له‌وه تيه‌ر ناكات كه رۆشنه بكاته‌وه بۆ سه‌ر جيهانى به‌رىنى (وشه) كه ده‌زانين (وشه) ته‌رجومانى ژين و ژياره.

ئهو پاشگه‌رانه‌ى به‌دوا (فيعل) دا دىن و له فيعلايه‌تى ده‌يه‌خن زورن، ئه‌مانه مه‌شووره‌كانيان، زه‌حمه‌تيشه تاكه كه‌س هه‌موو پاشگه‌ره‌كان له ماوه‌ى كورت دا بدوزيته‌وه:

١ - ده‌نگى فه‌تحة به‌سته، لى كه‌وته، هه‌لاته

٢ - ده‌نگى ئه‌لف زانا، بينا، كارا

٣ - ده‌نگى واو خوئندوو، داماو

٤ - ك دىك، بىك

۵ - ەك پەستەك، كوتەك، نووسەك

۶ - كە فېكە، سوورپكە (سەرەسوورپكە)

۷ - ۆك فېرۆك، گەپرۆك

۸ - ان لەرزان، باران

۹ - ار كوشتار، گوتار

۱۰ - ەر بېنەر، نووسەر

۱ - ینگ بېزینگ، بېرینگ

۱۲ - گە ئېستگە، پرووانگە

۱۳ - پاشگىرى تاك تاكى وشە ۋەك پارزۇنگ، تېزانگ، گوتەنى (ۋاتەنى). نىشتمان.

۱۴ - مانە دېمانە: بە قىياس لەو: (شىمانە بۇ | احتمال) (گرېمانە بۇ فرضىيە)

۱۵ - اك خۇراك، پۇشاك

۱۶ - دەشى سى وشەى (كردەۋە، بردەۋە، گىرەۋە) لەگەل وشەى دېكەى ۋەكو: سووتەن ئەنگىۋە، زۇنگ [لە زانەۋە ھاتوۋە]، كېشانە، پېۋانە. ۋەگەلىكى دېكەش كە لى بگەرىن دەى دۆزىنەۋە بخىرنە سەر بەندى سىز دەمىن ياخود ھەندىكىيان بخىرنە سەر بەندى چواردەمىن. . . خولاسە پاشگىرى ئەوتۇبى ناچنە ژىرخال ۋ بەندى بە ئەژمار، ھەر دىتت بەسەر يەكىكى تازەدا كەوتىت. ھەندىكىش لەو بەندانە خۇيان نمونەيان كەمن بەلام پىشتگوتى ناخرىن.

لەو پاشگىرانە ھەندىكىيان بەپى داخۋازى نووسىن ھاتنە پىشمان، ھەندىكىشيان جارى قسەيان لېۋە نەكراۋە. لە فىعلى كاراناديار (مبنى للمجهول) رېزەى: دىتراۋ، خوراۋ، بىستراۋ لە بنەرەت دا بەۋ (ۋ)ە دروست بوۋە كە بەدوا فىعلى كارادياردا دىت ۋەكو (خويندوۋ، ھەلستان) بەلام لە كارا نادياردا ناۋى بەركار (اسم مفعول) پىك دەھىنىت، ئەۋىش ھەر ئاۋەلناۋە.

پارزۇنگ كە لە (پارزىن) ۋە ھاتوۋە رېزەيىكى رېزەپەرە دەبوۋ ۋەكو: بېزىنگ، بېرېنگ ئەۋىش پارزىنگ بى. سماق پارزىن ئەۋ پارزۇنگەبە، بېزىنگ ئارد دادەبېزى بېرېنگ مەقسەسىكى گەۋرەبە مەپرو بىزى بى دەبىرەۋە. پارزۇنگ (مصفاة) ى تەۋاۋە.

بە لى گەران دەردەكەۋى ھەر تاقمە فىعلە لەگەل ھەندىك لەۋ

پاشگىرانە ئاشنايە. تۆزىنەۋە لەۋ پاشگىرانە بىكەين زانىارى نوپان لى ۋەردەگرىن، بە نمونە: بېزىنگ ۋ ھاۋ قالم ۋ ھاۋنەۋان لەگەل: گولېنگ، پلېنگ، سىنگ، ترېنگ، خرىنگ. . . وشەى (گول) بۆتە گولېنگ. پلېنگى ۋلاتى ئىمە پىنوك پىنوك ھەر پىنوك بىرىتىيە لە (پىل). سىنگ لە ژوورەۋەى دا دوو (سى) ھەبە. ۋەھا بى دەچى ھەروەك لە بېرېنگ ۋ بېزىنگ دا، پاشگر دەۋرى ھەبە، ھەمان پاشگر لەۋ ناۋانە دەۋرى ھەبە. ۋادەزانم ئەۋ وشەى (ىنگ) لى لە كۇتايى دا بىت ھەموۋى پاشگردارو لە بەشى دارىزىراۋون. كولىنگ ئامىرىكە زەۋى دەكۇلى. خرىنگ ۋ زرىنگ دەنگىك رادەگەبەنن كە نرىك بى لە دەنگى (خر، زر). دەشى (شىنگ ۋ تاقەت) مەبەست بەۋە دارابگەبەنى كە پۋەكى (شىن) لە تاقەتدایە.

ۋەك ديارە ئەۋ پاشگىرانە ھى ۋەھابان تىدایە لەگەل فىعلېش ۋ ناۋىش دا دەۋر دەبىنن. نمونەى دىكە لەم وشانەى خوارەۋەدا نىشانمان دەدەن چۇن بە ھەردوۋ رېيازى فىعل ۋ ناۋىش دا دىن:

پاشگر	نمونەى فىعل
گە	ئېستگە، پرووانگە
ە	لى كەۋتە، بەستە
ۋ	نووستوۋ، خويندوۋ
ۆك	لەرزۆك، فېرۆك
ەك	نووسەك، كۆلەك
اك	خۇراك، پۇشاك

نمونەى ناۋ

جوگە، پراۋگە
چاكە، كورنە
ژووروۋ، پۇزۇرو
قرچۇك، بېزۇك
كورنەك، دەستەك

نمونه نمونه به كافي ده زانم، هي ديكهش هه نيوستمان بيان نى به .

پاشگريه كان به پي ده وريكي ده بينن و ليسان چاوه پرووان ده كرتى داواى فيعلى نهوتو ده كن له گه ليان دا بگونجى . فيعل هه به گه ليكيان رازى به چ پيشگر چ پاشگر . هه يشه به حال پاشگري پيشگر قبول ده كات [پاشگري پيشگري ناوگر تيكرايان پيوسته زاراووه كه هه پي بيان گرته وه . باشتري وشه «گيره كه» . نووسه كه خراب نى به به لام . دروويه كه هه به نووسه كه پي ده لين، وشه كهش له «گيره» وه نه هاتوه] له نمونه دا ده ليم فيعلى (كهوت) زوربه پيشگري پاشگري فيعلايه تى به خويه وه ده گرى وه كو: هه كهوتن، داكهوتن، وه ركهوتن، به ركهوتن، ده ركهوتن، سه ركهوتن، زيركهوتن، لى كهوتن، پي كهوتن، تى كهوتن، كهوتنه وه كه وانلن . كه چى خواردن هه (لى خواردن)، به حاليش (پي خواردن) لى لى به يدا ده پي . خوارده وهش خاترى تو .

پيوسته زاراووه ساز نهو فيعلايه بناسته وه كه پيوانه لى كردن هه له ده گرن و نهو فيعلايه ههست پي بكات وشه تازه دروست ده كه . . به پي بوجوونى خوم نهو مهرجانه دهست نيشان ده كه كه زاراووه دارشتنيان به دروستى پي ده كرتى، ليرهش دا له پله ي كه به كارهينانى پاشگر مه بهسته :

۱ - وشه لى له بار بو پاشگر هه لى بژيريت . به نمونه، له وشه لى (بژيرنگ) كه پاشگري (ينگ) لى له گه لى دا به ده توانين به قياس (ژمارينگ) بو (حاسبه) به كار بهينين . بژار كولمان هه به بو (آله العزق) وه هه ده شميينى به لام ده توانين بو هه موو ناله تيكي بژار له رى قياسه وه (بژارينگ) دابريژين . نه مانه هه مووى ناوى ناميرو له فيعلى تى په ر وه رگيراوون، ناشى بازدهين بو تى نه په ر و ناوى ناميري فرين و رويشتنى لى دابريژين . وشه لى (تيزانگ) به واتاى مندانان كه ناوى جيگايه ده شى پيوانه لى بكرتى بو دارشتنى (هه لدانگ) بو شويى شت لى هه لى دان وه كه جيگاييكي نوتومويلي سه كه تى لى فرى ده دن . ده شى بو

دارشتنى (نوشانگ) بروين به واتاى جيگاييكي ته ره مه نى (مضطبات) لى لى بخوريشه وه . له (خواردن) وه بو جيگه لى خواردن بروين دوو بووار هه به : به كيان، به پي ده ستورى فونه تيكي كوردى له جياتى (خوارانگ) بلين (خوارنگ) چونكه نه لى (خواردن) چه ز له نه لى دووه ناكات . بوارى دووه نه وه به بلين : خوارنگ .

قياس كردن له (له رزان، باران) مهرجى هه به : فيعليكي به قياس له وان زاراووى لى وه رگيرى ده پي بزوتنه وه تى دابري . (ره وان) بويه دروست بووه، نه ما (نووستان، نيشان . . .) قياس به ده رن .

۲ - وشه لى ناقولايان لى دانه ريزرتى هه چه نده به پي ده ستوريش ره و ابن .

۳ - وشه لى زيندو له و واتايه لى زاراووى بو داده ندرتى چه ننگ نه كه وى، به تاييه تى نه گه ر زاراووه كه هينده و وشه كه شيرين نه بوو . نه گه ر به ماناى (ژمارينگ، بژارينگ . .) وشه مان هه بايه بوست نه بوو له نوى دايان ريزرتين . (جووت) پي ناوى وشه لى نوى بو داريزرتى به لام مه كينه لى جووت له وان هه به قياس (كيلنگ) لى بو بشى . (حاصود) يش (دروينگ) و (دراسة) ش (كوپينگ) يان لى به زياد ناگيرى دينگى برنج كوتان مه شووره .

۴ - ده پي ريزه ييكي له كوردى دا هه بو تى په ر يا خود تى نه په ر به كارها تى له قياسيش دا چاوه ديري بكرى . نووسه رم ديتوه (هه لسته ر) به كارهيناوه و تى بينى نه وه لى نه كرده وه نه م پاشگري (هه) هى تيه ره وه بهس . له كونه وه كه س نه لى گوتيوو: بيستر، نووسه ر، بينه ر . به لام له لاي نووسه رانه وه به كارهينان به قياس له (نان دهه ر، نيش كه ر . .)

۵ - ده پي له سنورى ده سه لاتى زاراووه سازدا هه موو مهرجه كاني وردى و جوانى له زاراووى تازه دروست كراودا ره چاو بكرين . كه سيش لى داواناكرتى به و لاي ده سه لاته وه بو هيچ كارنك بچيت .

پاشگريكم پاش خست بو باس ليه كوردنى و له ليسته ي پاشگريه كان دا نه م نووسى نه و يش پاشگري (شت) هه . هوى نه م پاش خسته له وه وه هات كه بيسترومه له كه سانينك ده لين

پاشگره که فارسی یه و هندی جار له بری (ش) ده کرینه (شت) وهك (په ووش، كوشهش، خورش، خورارش...) كه فارسین ده کرینه (په ووش، خورش، خورارش...) كوشهش ده بیته كوشش.

تهوی من باوهری پی ده کم شتیکه له ناوه راست دایه: به کارهینانی تهو (ش)ه له فارسی دا گه لیک فراوانتره له (شت)ی کوردی، ده بوو ته گهر کوردی لاسایی فارسی کردیته وه وشه ی زوری هه بن که هی فارسی بیت و خواستیته وه، مه به سیش لیره دا پاشگره نه که له بنه رت دا کوردی نایا چند جار ان (ش) و (ت)ی به دوايه كدی دا هیناوه. بو ده بی فارسی بلتی (دانش) و کورد بلتی (زانست)؟ هه نه بوايه (زانست)ی گوتبايه. سهیری چون كوشش (ت)ی پیوه نه نووساوه، ته گهر چاولیکه ری بووايه ده بوو كوشش بووايه. خورارش کوردی نی یه، به لام پرشت، په ووش، خورش، خورش... کوردین. سهیر له وه دایه که کورد له (فعل) دا، ته م پاشگره ی کم به کارهیناوه چونکه دهنگی (ش) شه دای دهنگی (ت)ه و له گه ل هیچ دهنگی دیکه هینده ناگونجی. له (بیشتن) هه تا (هیشتن) کوردی حه فته فعلی هیه، که من به بیرم دینه وه، به م (شت)ه کوتایی بان دیت.

زانست، وهك بزاتم، تا که فعله ته م (ست)ه ی لی بوویته پاشگر، ته گهر فعلی دیکه هه بی نیستا نایه ته وه بیرم. ته م وشه یه نالقه یه که زمانی کوردی به زمانه رۆژاوا یی یه کان ده گه یه نیته وه که له بهر ی هیندی ته وروپایین. زانست به رانه بر gnost ده وهستی به واتای (معرفه). عه ره به کان له کونه وه (گنوست) بان کرده (الغوصیه). زانست و گنوست یه ک واتان، دهنگی (زی) به رای زانست به پیی ده ستورینیکی ته و بهر زمانه له گه ل (گ) پیک ده گورینه وه وهك که تاگر بوته (آزر)، ته زره که بوته (تگره)، مه زن بوته ماگن... [ماگنا کارتای ۷۰۰ سال و ته وهنده ی پیش نیستای بریتانیا ته و مه زنه یه] زیرو زهرده هاوریشه ن له گه ل gold... زانست پیوانه ی لی ناگر نی به تاقانه یی ده مینته وه.

پاشگری (گه) که هیمای بو (مکان)ه به بهر یه وه هه یه قیاسی لی بگری وهك که به (مطار) بلین: فرگه. به جیگه ی نووستن بلین: خه وگه

خولگه و سوورگه له بارن بو شونی پیوست. جمگه تهو شونیه یه له قه د پالی گردو شاخ (جمین)ی لی بووی. (جمگه) که ده ی که نه جمگه به واتای (مفصل) له (جمگه) وه هاتوه هه روهك جه مسه ر جمعسه ره به لام بوونه ته کوردی. (مفصل) له کوردی په سن دا (گری) یه وهك: گری په نجه کان، گری برپه... .

پاشگری (نوگ) له (گرینوگ و ترسنوگ) دا له وانیه به هی فعل و به هی ناوی مه عناش پروات. له میش دا قیاس زه حمه ته. نایا له (گریه و ترس) وه یا خود له (گریان و ترسان) وه ته و دوو وشه یه په بیدا بوون؟ په نگه له باری وه هادا وشه ی ته ونو بهر قیاس بخری که ته ویش هه ل بگری به لای ناویش و به لای فعلیش دا بشکیته وهك (مین) که ده بیته فعل و ده گوتری (میست) نیت به یه کیکی له ژیر خوی بمیزی بگوتری (میزنوگ). دیاره دارشتنی شکانده وه یه.

جینگه نه ته گهر له جهنگه وه که وتیته وه ته ویش هه ل ده گری بو وشه ی جهنگ و بو فعلی (جهنگان) بیرته وه، له مه ش د پاشگری (هنه) بهر حیایی پاشگران ده کوی. ته گهر به له میندری له جهنگه وه یه به راشکاری وشه ی (فیتنه) به واتای (دایکی فیت) ان دیت وهك که ده لی: فیتی توه. (فیتنه بان) به دتره له فیتنه، فیتنهش به دتره له (بزوز، بزوی). فولکلور ده لی:

مشك مشکی دهر کونی

ده لی ته گهر فلانم نه ده نی

ده ی که مه رۆزی فیتنه ی

په نگه لیره دا (فیتنه) هه ر فیتنه یی و کیش و قافیه گوری بیته په نگیشه له (فیتنه) وه بو خاتری کیش و قافیه گورایی. فیتنه له وه زنی پووشن، قویه ن، په قه ن، گیزه ن... دایه که هه موویان ناوی جینگه له بهر ته مه بی گومان گورانی تیدا په بیدا بووه. ده بی بلیم فیت و فیتنه له و وشانه نین به لای فعلیش و ناویش د بچنه وه، به لام فیتنه هیند له باره خود سه پنی به قیاس له جینگه نه و به پشتیوانی فولکلوریش.

وشه ی (په ستور) که له (په سن) وه هاتوه تاکیکه له

تاقمی: رهنجور، مهستور، دستور، گهنجور، وهخشور^(۳) [سیفهی زهدهشت]. تهنها پهستور له بنهچهی فیعلوه هاتووه. دهگوتری: ههتا ههیه پهستوری، واته دریغ مهکن له خواردن و نوشین و خوش گوزهرانی. دیاره ئەم (ی)هی نیبته وهها رادهگهیهنی پهستور ئاوهلناوی. له دهستور بهو لاهه که له زمانی فارسی و کوردی دا به قانوون دهلین ئەوانی دیکه ههمووی ئاوهلناوون. لهناو پارسهکانی هیندستان دهستور لهقهبی پیاوی ریزلی گیراوه که دهبنتهوه ئاوهلناو. نایهته بیرم وشهم دیتی جگه له پهستور له فیعلوه هاتی. به قیاس دهشی له (پهستن) به واتای (عابد، مترهب) زاراوهی (پهستور) رۆبندریت. جی خویهتی بو مهکینهی رستن (رستور) دابریژین بهلام دهبی بزاین وشهکه (رستن)ه چونکه له ئایندهدا دهبنته (دهرسی). وشهی (ریس)یش دهنگی (ی) تیدایه. لهگهله ئەمهش دا رستور خوشتره له رستور. دهشی رستور بینه (رهستور) به پی ئالوگوری دهنگ، ئەوسا ئەمیان پهسندتره له رستور. سهرنجم بو ئەوه دهچی پاراستن، پهستن، بهستن، گهستن، پهستن، رستن، خستن، خواستن، قوستانهوه، بیستن، گواستنهوه ههمووی تیپه. له تیپهپه هه (نوستن، میستن)م بهبیردا دیت، هیچ کامیکیشیان به کهلکی زاراوه بو دارشتن نابه. کهواته دهمنینهوه فیعله تیپهپهکان بو زاراوه. مادهم تاقه نمونهی ئەم ریزهیه له فیعل پهستور بینه رهنگ وهها باش بی تهنها لهو فیعلانهی به (ست) کوتالی یان دیت زاراوه به پاشگری (ور) سازیدریت. تاقمه وشهی قۆپهن، پووشهن، گیزهن، بهقهنیش تاکه نمونهی (سوتهن) تیان دا له بهشی فیعله. وشهکان ههموویان ناوی جیگهن. سووتان وهك (پهستن)نی به هاوقالی زوری ههبی ناچارمان بکات پییهوه بند بین. دهتوانین هه وشهییکی لهبار بوو زاراوهی هاوقالی (سوتهن)ی لی دابریژین. ریزهوی ئاو جوری رزا نیهتی وهك دهلی: ئەم کهتلیه ریزهوی خوشه. دهشی زاراوهی (ریژهن) بو (مقاطع المياه) دابریژین که ناوی جیگایه. ریزهوه که له فیعلی رزانوه هاتووه به خوی و پاشگری (ه)

یهوه قیاس ههله دهگری. دهتوانین به مهکینهییکی دابیشتن یاخود هیلهگ و سهرهند بلین: بیژهوی ریکه.

(گوتن) که له قالی (گوتهنی) دا دهده کهوتی وشهییکی حازر به دهسته، تهگهر زاراوهی ژیربیزی بو (منطق) پهروی نهستاندبایه ههقی (گوتن) بو لهبری (منطق) دابندری چونکه که دهگوتری (کورد گوتهنی) به رالی بوونهوه دهگوتری بهمهش دا جی ژیرایهتی تیدابوتهوه. (منطق)ی عهروهی ئەوهنده پالپشتهی لهگهله دا نی به بو Logic. له قورئان هاتووه: وَعَلَّمَاهَ مَنْطِقَ الطیر.

وشهی (رووالهت) پاشگریکی پان و پوری بهدوا خوی دا پراکشاه (رووی ناوی مادهی کردوه به ناوی معنا. وشهکه بریتی به له (روو + الهت) بهبیریشمدا نایهت ئەم پاشگره لهگهله وشهییکیکه دا بهکار هاتی، تهگهر هاتیش ژمارهی ئەو وشانه کهمن. سووالهت، وهکوروبوالهت، له سلیمانی باوه بهلام گرفتی لهوهدایه که نهبوته ناوی معنا، بویه به ناتوانم بریار بدهم لهسه (الهت)ی ئەم وشهیهیان ئاخو پاشگره یاخود نا. له لایهکی دیکهوه بیرم بو ئەوه دهروات که سووالهت له (سووان)هوه هاتی و بووینته ناوی معنا بهلام وهك که (نفایه) ناوی معنایه و بو ماده بهکاردیت ئەویش له ریبازیکی نرخاندن و ههلهنگاندنهوه خوی به مل ئەو شرهقاپ و قاچاخانهدا دابیت و له سووالهت دا، تهگهر دهخلی بهسهر سووانهوه ههبی، پاشگره که ناوی معنای کردوه به ناوی ماده. قیاس ری دهوات (پروالهت) به زاراوه دابین بو ئەو شتانهی پووانهتهوه. له ریی قیاسیکی نهختیک بهرفره وانترهوه دهتوانین (خووالهت) ههموو خوی بهدی مروف، که وستره غهیری مروقیشی پی بگریهوه.

لیره به دواوه فرههنگوکیک بو ئەو زاراوانی که له پیوانهوه مان وهرگرتن دهنووسمهوه به پی سرهی هاتیان بو ناو نووسینه که نهك به پی پیتی نهجه دییان. بهشی دیکهی نووسینه کهش کاتی خوی فرههنگوکی دهبت. بو یارمهتی دانی خوینه، ئەو وشانهی که روون کردنهوه یان بویت به جوریک له جوران راقه دهکرین، ئەوانی دیکهش له ناو نووسینه که دا خوینهر لیان حالی

خورهك: سريع التأكل	دهيت.
سوتوك	پرولتاریا (F) Proletariat طبقة العمال
سوتیتوك	پرولتاریا أو الكادمین
مزوك	سدرشار
دزوك	چاوه: حجيرة: cell
خه ندم	ههڻ [ههڻ]: له ئافیتادا هه ناسه به
نه خه ندم	ئافهنت: وعاء
به ره نه زموون	ترشه زئی: نوکسجین (مولد الحموضة) (*)
نه زموو	وردین: مایکروسکوپ: Microscope: مجهر
نه گهر	رهك: خرماشه
نه خهس	پارزونگ لامصفاه
نه زوكانندن	فره گوشه
تعقیم { تعقیم	مشار
	به ستار
خه سانندن	دوار
ثایه تی: موجب	پرستار
ثایه تی: سالب، منفی	پیکه ل
نایانندی نایانندن: نفی النفی	تیکه ل
ثایاو	ثایوته
ثایاو	
نه یار	ای برب: قاطع
نه بهست (غیر قابل للارتضاعا ط)	پیسووت
نه ساز	هه لمز
ره وانندن: حه لال کردن: تحلیل	راهین
ناره وانندن: تحریم	پیسخت: آله الهدم
ناجور: unfit	داسه پین: متعنت
لاشه: عدوالحرب	وه رگر
به رهیز	فروسماو: مسحور
به رترس	تی فرووسماو:
به رخول	تی فروسم، تی فروسمه
دانه کی: قابل للعطاء	داشوران: تعریه، انجراف التربه
دانانه کی: قابل للوضع	داخوران: تاكل
دهروو	داشورو داخور: عوامل التعریه والتاكل

هه رچه نده نوکسجین (ترشه زئی)

ده گه یه تی به لام نهه نهک ناگته وه اگه

سەروین کردن: تغطية الاخبار	نەراو: منطلق
بەسەرگرتنەوه	نەركيشه
سەرە	نەرپەرىنە
بەنە	نەرهينە
سەربە . . .	نەرخەرە
سەرىنايى	زۆزىنە، خنكىنە . . . هتد
زەهرەنيا	هەستەدەر
قورەنيا	هوشەدەر
ناوەنيا	سەرەدەر
بەنيا، رۆخەنيا . . .	بىستەدەر
زۆراوە	دیتەدەر
زۆرکراس	دەرەئاشتى
	دەرەجەنگە
زۆرپوش	دەرەگرانى
زۆرليو	دەرەهەرزاني
بەنە	دەرەگەرما
بەنگە	دەرەسەرما
سەرەچەك	دوازەبەدەر . . . هتد
سەرەما	ولات بەدەر
بەبەرکردن	قەفقاس بەدەرەکان Trans Caucasian
بەنەکيش	ئاسمان بەدەرەکان
بنارو بەرزايى: قاعدة و ارتفاع	کاکيشان بەدەرەکان
بەنکۆل کردن	کات بەدەر ازل، ابلد
بەنشل کردن	کوناش perforated
بەنکەل کردن	سەرکەوتە
بەنسست کردن	داکەوتە
بەنگر	نیشته
چەسپنە: لحيم	تەهەلکشە
چەسپەك: مادةاللحم	بەن تويژ
چەسپين: لحام	زۆرتويژ
بەن قول، بەن تورك، بەن جاف . . .	زۆرتيريز
بەن پروزە	سەرۆبەر: إجمالی

راهيزان	بن بهرهم
دامرکان	بن بهرزه و هوند
دامردن	بناشووره، بناديوار
دامه زران	هه لآوردن
داوه رين	هه لداشته
داهيشته	هه لداشتوو
دابين	هه لبه زوك
دامالان	برينكاندن : dehydration
دامالين	برينكينه : هايديروجين مز
قوپاو	هه لامسان
زهق	هه له پاس : ضال الولا
داچه كان	هه لبرارده
داچوران	هه لبريزر
دزه، دزه كردن : تسلل	هه لبيتوو
ليك كردن	هه ليتستان
تسرب الاخبار	تيكه لاندن
ده لاندن	پيكل
داهاتنه وه : ركوع	پيكل لاندن : equation
به سهه رراگه ييشتن	هه له باش : متهور
شيك پوش : بيوت الازياء	هه لكوتانه سهه
تهه پوش	هه لكوت
راسان : تصدى	هه لگرته
راته وولنگه	پيوه ناك
راته وله	ري ماشتن
راته وولين	ري ماشتنى هه لگرته
كوليتستان	ري ماشتنى راستوكى
مه لستان	هه له داو : متسرخ
راپنچان	دابه ش
راپنچ	دابه شين
پنچه كان : zigzag	دابه شهك
پنچه به ده وه : حلقة مفرغة	داهيزان
تى وه ريخ	

قه لاشته	تی ووردان
چه مکار	وهرگیر
چه مبهند	وهرگه راو: مرتد
چه مکیش	وهرگه: سماعة Reciever
راستکیش	وهرپیچه: ضمادات
واتاکیشه کی	وهرفریس
باهه لدهر	عی وهر بوون
بانه خور	نیوه گلان
باخور، باگر	هه لمکان
تی هینانه وه	بیرکان
به سه رکردنه وه	وره واندن
سه راسویی	به حنان
لی پرسینه وه	هه لته ختان
لی توژینه وه	جینگلان
لیتوز	هه لپان
لیزان	شیدوکان
پسپور	هایدر و جانان
دهنگ دانه وه: echo	توکسیداندن
رهنگ دانه وه	هایدراندن
رهنگ هینانه وه	دره - تانان
داهاتنه وه: رکوع	لیراندن
داهینانه وه	حیزه لاندن
لی بردنه وه	در وستاندن
پیدا هاتنه وه	زه هاندن
دلدانه وه	سپارده
دلده ره وه	بزارده
پرسه کار	هه ناردده بو وارده
پرسه گیر	سووتکه
	سوه نه لند
پرسه دار	پالاونه
برده وه	په سنواوته

سوورگه	گیرهوه
میزنوک	گوزیهوه: مال منقول
فیتنه	نه گوزیهوه
په رستور	دیتهوه
رهستور	دوزهوه
ریژهن	خوازوه
گوتهن	داهینهوه
پروالته	پووچاندنهوه إبطال
خروالته	برژینهوه
(۱) له میژه سه قافه تی نیسلام به تنگ سازانی دهنگه کانی وشه	گیرسینهوه
سازانی وشه کان له گهل په کتردا بووه. زاراوهی (تسافر انخروف	برژینهک
زور کونه. ناخپوهرو نووسه ری روزاوا گویی نه داوه ته نهم لایه.	گیرسینهک
دهنا نه ده بوو وشه ی وه کو <i>axycarticastrone, anesthesia</i>	شلانگ
په دایبیت. <i>axycarticastrone - Steroide</i>	شلوک
	شلهک
(۲) انتشارات دانشکاه تهران، بخش نخست، چاپ اول، (۱۹۸۱)	پیکداشلانهوه
پورداد.	تی شلان
(۳) له کتیبی مزدیناوا ادب پارسی - د. محمد معین هانزوه.	پراندهوه
وشه ی (وخشور) له دوو کهرت پیک هانزوه: (وخشو - بر	فرگه
وه خشوو - بهره). له ناقیستادا وانای نهم دوو وشه یه (گودوه.	خه وگه
ده به خشی. به دوا یی که و ته سه ر فالیی: ده ستور، ده ستور	خولگه

تکایه، نهوانه ی باس و وتارمان بو دهنرن، په پرهوی نهم دوو
خاله بکه ن: -
۱ - باسه که به خه تیکی خوش بنووسن و داپرکردنی (تقطیع)
وشه کان بو نیمه به جی بهیلن.
۲ - باسه که به رینووسی تازه ی کوپر بنووسن.

المصطلح القياسي

مسعود محمد

الكلمة المركبة ذات جزئين تامي المعنى على الأقل . وهذه الزيادات التابعة منها ما هو سابق أو لاحق للكلمة او متوسط ولها عدد لا يكاد يحصى يتوزع على الأسم والفعل وما هو ضمن مجموعة كل منهما ومنها ما يختص بالفعل دون الأسم وبالأسم دون الفعل ومنها ما هو مشترك بينهما في تفصيل لا يحويه إلا الاستقصاء وعلى صورة لا يفهمها إلا الملم باللغة الكردية وهو أمر يعم الكردية وغيرها من سائر اللغات . والبحث يدعو الى التوسع في صياغة المصطلحات بمعبرة من التضييق

والتعنت ولا المنافذ شريطة الأخذ بالقياس اللغوي السليم الذي يرفده الفهم العريض للغة وادراك طبيعة المفردة المقيس عليها من حيث كونها (اسما أم فعلا ، صفة ام ظرفاً ، ذات وزن واحد ام متعددة الاوزان ، مقلدة أم مرسله ، لازمة ام متعدية ، واي اللواحق والسوابق والوسائط ثلاثها على صورة حاول كاتبها ان يجمع فيها الركن الأول من سلامة الصياغة والركن الثاني من الوفاء بالمقصود .

ما هو منشور تحت هذا العنوان ضمن محتويات المجلة يشكل القسم الاول من بحث حاول استكناه القواعد والاسس والمسالك التي يمكن لواقع المصطلح في اللغة الكردية ان يتبعها . ويأتي في المقدمة استعراض عام لمهمة وضع المصطلح وما يجب توفره في شخص الواضع وفي القواعد التي يتبعها ومن مفردات المصطلح من : إمام باللغة [ووجوب الأمام بلغة حية واحدة على الأقل] وقواعدها وفقهاها ومن الميل الى الأخذ بالاسهل والأقصر ومحاولة ربط حاضر اللغة بماضيها حيثما امكن ذلك من خلال الاستعانة بالكلمات التي لها ارتباط لفظي بين أو خفي بمثلها في المعنى من مفردات النصوص التاريخية . وفي مجال نحت المصطلح من الكلمة غير المجردة يبدأ البحث بتلمس الخطى خلال تشابكات اللغة نحو المصطلح المنحوت من لفظة مجردة تامة المعنى وزيادة من التوابع التي لا استقلال لها بمفردها في البيان ويسمى هذا النوع من الكلمة في قواعد اللغة الكردية بال (داريزراو) أي المصنوع أو المنحوت تمييزاً له من